Cançoner
popular

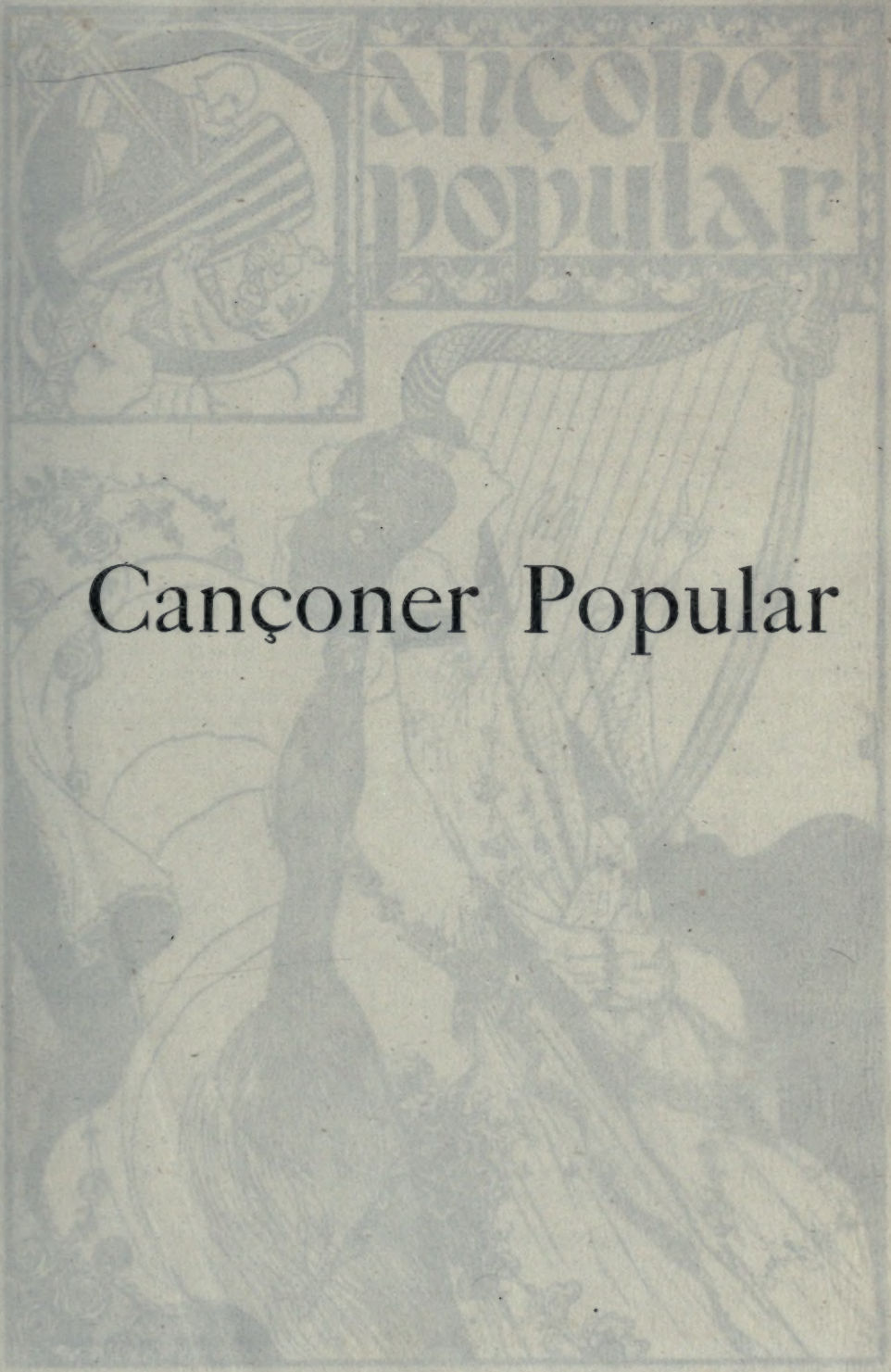

Cançoner Popular

Canconer Popular

L5.C
C2158

260553
29.10.31

QUATRE MOTS DE LLETRA

Per últim he arribat allá ahont molts m'esperavan, aixó es, á *tancar tomo;* jo no hi havía pensat en *tancar*, donchs lo meu pensament ha sigut sempre no publicar un *tomo* de cançons, sino presentar una cançó ben complerta y documentada tant com fos possible y que sols valgués deu céntims.

Per qui volgués tenirlas totas y alhora posarlas en ordre las vaig numerar: es clar que quan n'hi hagués un nombre regular pensava relligarlas per poderlas conservar mellor, pero aixó considerantho sempre com á *medi*, no com á *fi* d'aquesta publicació, donchs com he dit y repeteixo, no'm proposo fer *tomos* de cançons y sí publicar cançons solas; per aquesta rahó no faig tapas especials ó de luxo.

Després d'aquesta esplicació que he cregut convenient pera fer coneixer lo meu plan sobre la publicació del CANÇONER POPULAR me cal parlar encara que sia someramentde las personas que més d'aprop han contribuhit ab son saber á la mellor presentació del mateix.

En primer lloch dech fer esment del erudit folk-lorista y literat En Sebastiá Farnés, qui'm proporcioná bons medis d'orientació, contribuhint ab son saber á la redacció de las *notes* de las fullas números I, II, III y IV. També m'ha ajudat en la meva tasca'l conegut historiayre barceloní En Ramon N. Comas ab los datos históríchs que'm proporcioná per las *notes* de las fullas números IX y XV; y per últim y d'un modo molt especial, haig de recordar la cooperació excelent dels artistas, dibuixants y pintors, quins han donat mostra de son afecte vers las cançons populars catalanas ilustrantlas ab gust y saber y sobretot ab veritable voluntat, puig no puch menys de fer constar que á no esser sos travalls gratuits com son, no m'hauría sigut possible presentar la publicació ilustrada; aixís, donchs, me cal regraciar la cooperació dels senyors:

En Joseph M.ª Comas, que ilustrá la fulla I.—En Claudi Hoyos, la II.—N'Avelí Torent, la III —En Lluís Graner, las V y XXIII.—En Joseph Lapeyra, la VI.—En Mateu Culell, las VIII, XVII y XXVIII.—N'Antoni Soler, la VIII.—En Joaquim Bas, la IX.—N'Alexandre de Riquer, las X y XVIII. —En Pau Olivella, la XI.—N'Enrich Moyá, la XII,—En Modest Urgell, las XIII y XXVII.—N'Adriá Gual, la XIV.—En Lluís Cardona, la XV.—En Francesch Galí, la XVI.—En Tomás Viver, la XIX.— En Ricart Coll, la XX.—En Joseph Pey, la XXI.—N'Eduart Gener, la XXII.—En Pascual Isla, la XXIV.—N'Olaguer Junyent, la XXV.—En Sebastiá Junyent, la XXVI y la portada.—En Joseph Martinez, la XXX.—En Jaume Pahissa, XXXI.—En Jaume Llongueras, la XXXII.—y N'Antoni Estruch, la XXXIII.

He procurat, pera millor servir al meu entendre aqueix CANÇONER, publicar ab preferencia las tonadas compresas en lo primer tomo de las *Cansons de la terra* d'En Francesch Pelay Briz, per rahó d'estar agotat y esser de difícil adquisició y las d'En Francisco Alió, per ser las més popularisadas actualment, y per major claretat consti que las tonadas de las fullas núms. VII, VIII, IX, XIII, XVI, XVII, XXII, XXIV, XXVII y XXVIII procedeixen del primer y del segon las dels núms. III, X, XVIII, XX, XXI, XXX, XXXI y XXXIII.

D'altras personas deuría parlar, mes en semblant cas m'apar retreure en aquest lloch lo criteri exposat per En Marián Aguiló en son *Romancer Popular*, qui diu parlant del gran Pau Piferrer:

«Encara que en Piferrer recullís pocas cançons directament de la tradició y encara que no n'hagués copiada cap, aixísmateix tindría la honrosa iniciativa en tots los Cançoners populars que surtin á Catalunya. L'arquitecte que fantasía primer un bell edifici y's prepara á bastirlo no necessita suhar ab los manobras que hi traginan los carreus Un cop aplegat l'esplet no tothom s'atura á recomptar lo que cada colector haja portat al magatzém ahont s'estotja la cullita Las menudencias personals per tot fan nosa y sobretot en un recull popular de composicions essencialment anónimas com lo present.»

Aixís tots los que m'han ajudat directa ó indirectament tínguintse per ben pagats al veure estampat lo d'ells aprés pera major gloria y profit de Catalunya.

AURELI CAPMANY.

Mars de 1903.

Los beneficis que s'obtingan en la venda d'aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la «Unió Catalanista».

SOBRE POESÍA POPULAR CATALANA [1]

(Apropósit de la publicació del Cançoner popular)

Caminant á la ventura en las matinadas d estiu, tan frescas á montanya, per lo fondal ahont encare jeu la boyra terrera, dret al soley, dalt del plá ó per l'ubach ombrívol, no sempre cerco la llebra ajassada en lo garrich més espés ó las perdius que pasturan y cantan acobladas; l'arma al bras y'l sarró á la espatlla, passo per cassador als ulls d'aquell pagés que he trobat en l'ample tros y llaura tot cantant pera fer més rítmich lo pas de la parella y més dret lo solch interminable. Me plau ab aquesta enganyosa apariencia vagar per la naturalesa y descobrir sos secrets de místich tirat. Alashoras, tu, llaurador que cantas, fas caure de mos brassos l'arma prosáyca quan refilas cansons del terrer, dolsas, melódicas, melangiosas, y'm plau sentirte més que al rossinyol de la salzereda; pero esglayas mon cor com una visió d'infern quan embrutas tos llabis, que tant be solen modular los purs dictats de la nostra llengua, ab los sons gargallosos de la incompresa parla forastera .. D'home inteligent y forsut, te converteixes en lo simi, l'esclau,'l pária, y Deu sab cap ahont giraría l'arma pera protestar del oprobi, pera esborrar l'estigma d'esclavitut...

Grandiós es l'escenari de la natura, més jo'l trobo buyt si no hi fresseja y canta la musa popular. Lo vent salmodiant en la espessa pineda ó la turbonada que s'acosta, no imposan tant com las funerals estrofas de *Lo Comte Arnau* ó las magestuosas de *Los Segadors;* lo rajolí d'aigua que llisca per la molsa del prat ó'l que va rajant festós en la font de la ubaga, no es tan fresch com las notas de *La Pastoreta;* pot lograrse una plena emoció artística sentint cantar al nostre poble á montanya, cullint la fruyta del arbre mateix sense tenir de comprarla á las marmanyeras de ciutat.

La fruyta la trobaréu allí tal com es: sencera y olorosa casi sempre; á voltas corcada per la malura que ve ab certs mals ayres, ó picada de las garsas, que, com los baylets, van dihentse l'una á l'altra ahont son los millors fruyters.

* * *

En la poesía del poble, aquest s'hi manifesta tant y més que en sas costums y en sa llengua, perque ve á ser com una síntessis d'aquets dos elements y una xamosa florida de la seva ánima. Lo poble hi es tot sencer en sas cansons genuinas. Ell las ha creadas pera'l seu esbarjo y hi ha posat tot lo seu. Lo poeta y'l músich que han compost en colaboració cada cansó no's diuhen cap nom, per més que devegadas s'afanyin en *firmarlas.* Ells que escriguin, que presumeixin; un cop acceptadas pel poble. aquest se las fa sevas per la rahó de que també son seus y de lo més íntim de sa substancia las ideas y'ls fets que esplican: l'autor es lo poble; lo poeta (músich ó rimayre) es son instrument. Com diu molt be l'escriptor y folk-lorista aragonés Joaquím Costa, en cada cansó sols s'escolta una veu més aquesta veu es corejada: darrera del poeta canta tot un poble. Per aixó déyam que aquest se troba de cos sencer en sa poesía, y si l'artista y'l patriota s'extremeixen de goig al assaborirla,'l sociólech y l'historiayre troban en ella la vida, la humanitat y tot l'element étnich que en va cercarían en las aixutas crónicas.

En la poesía popular de totas las nacions no s'hi pot buscar la perfecció y'l refinament. Filla del poble, te'l seu mateix cayent, la seva fesomía; ratllas puríssimas modeladas pel mateix Deu quan feu al primer home; ulls brillants ab la ingénua sorpresa d'aquest quan per primera vegada contemplava tota la creació; la ingenuitat y puresa son sas cualitats essencials de més alta estima que no quedan deslluhidas per imperfeccions de detall. Aquestas solen consistir en la monotonía y devegadas la trivialitat, y fins certa incoherencia, que deu atribuhirse als *arreglos* de que la cansó ha sigut obgecte al passar de boca en boca durant moltas generacions.

Si aquesta poesía es de tots los temps, l'afany de coleccionarla es modern. Desde que Herder publicá sa colecció de cants nacionals de tots los pobles fins al darrer aficionat á recullirlos, son á centenars los noms que fácilment podríam citar no més ab un senzill travall de cópia que no suposaría cap erudició per part nostra. L'afany de treure á la llum dels arxius y academias la musa

(1) Aquest article fou publicat en *La Renaixensa* del 29 de Setembre de 1901.

selvatge de montanya ha contribuhit á restaurar algunas nacions que, com las cansons mateixas, jeyan oblidadas de sos propis fills. Catalunya es una d'aquestas nacions á quin desvetllament ha contribuhit la musa popular; y á més lo beure sempre en las deus del poble, la ha vacunada contra l'encarcarament académich, li ha retornat molts materials llingüistichs que havía perdut en son llarch captiveri y li senyala la única vía que deu seguir en totas las evolucions y revolucions que pugan trasbalsarla en lo camí emprés. En lo poble y tantsols en ell trobará material abundant y assimilable pera creixer y prosperar dintre'l concert de las llenguas. Cualsevol influencia de fora la deu enmotllar ab lo geni del poble, y si no s'hi pot enmotllar, ha de despreciarla.

Catalunya ha d'estar eternament agrahida als pares del renaixement literari y entre ells en primer lloch als honorables amadors y colectors de la poesía popular: al malaguanyat Pau Piferrer, ánima sensible y clarivident del qui devém recordar los catalanistas la següent afirmació feta en 1846: «La naturalesa dels pobles que ocupan la península se ressent encara de las rassas antigas, de sa antiga organisació en petits estats, dels llochs que habitan y dels recorts y tradicions de sa historia particular y també'l geni poétich primitiu brota en ell ab diferentas maneras d'exposició». (1) Coincidiren ab en Piferrer, lo sabi Manel Milá y Fontanals, un dels homes á qui deu més la nova Catalunya y'l poeta Marian Aguiló, verb encarnat de la llengua catalana: després l'infatigable patrici en Francesch Pelay y Briz publicá sas *Cansons de la terra,* tal volta l'únich llibre entre'ls seus que sigles á venir trompetejará la fama. En las coleccions d'aquestos y en los materials inédits que deixá al morir l'Aguiló, queda compresa la riquesa poética popular recullida de Catalunya. Més tart sortiren alguns altres á espigolar per aquells conreus vastíssims, y entre ells, lo pulcre poeta montserratí en Pau Bertrán y Bros, pogué igualar la fama de sos devanters ab sas *Cansons y follies*.

Lo despertament del estudi de la música popular catalana l'ha portat en nostres dias en Francisco Alió. Darrera'l seu apreciat volúm de cansons populars armonisadas, han desfilat un llarch rengle de músichs ben coneguts del nostre públich, los qui han tingut lo bon acert d'inspirarse, fins en sas composicions originals, en lo geni de la música popular. (2) En aixó hi han guanyat tant ells com l'art de casa. La afició al estudi de las melodías populars era ben necessaria per completar la obra dels colectors de la poesía que, sens dupte, per falta de coneixements técnichs musicals ó de medis per publicar las melodías, havían casi despreciat aquestas, arribant en Marian Aguiló á suprimirlas del tot. No cal esforsarse gayre en deixar demostrat que la música es element essencial é inseparable de la poesía en las cansons populars y la que posa en lo fondo comú més idealitat y sentiment.

Lo tresor de la nostra poesía popular es inmens, la colecció recullida es riquíssima; cada cansó es una vella estrofa del poema que, dedicat á la Patria, á la Fé y al Amor, van escribint las generacions; y malgrat sos defectes son també un model de llenguatje, per més que cal devegadas lo pacientissim travall selectiu del mestre Aguiló pera apreciar las cansons com á tals models linguistichs.

Algunas n'hi ha de cansons que's cantan á Catalunya ab bona cosa de paraulas forasteras y particularment castellanas. En Milá y Fontanals, que las enclou en son *Romancerillo*, esplica'l fet dihent que á las derrerías del sigle XIV y durant lo sigle XV, época de rápida decadencia per Catalunya, comensaren á vulgarisarse aquestos romansos á casa nostra per medi dels joglars ó cantors populars y per las familias castellanas aquí residentas. Conformes del tot ab la opinió del sabi mestre, hem de convenir també en que aquells romansos castellans al anar passant per llabis catalans perdían visiblement lo sagell de procedencia, cada dia queyan destrossadas sas paraulas més melosas y en son lloch se n'hi posavan d'altras que haurían escandalisat al autor de la cansó y á tota la seva rassa; y aquesta catalanisació diaria va durant mentres la cansó obté'l favor del nostre poble y arriba á ser tan complerta que en moltas d'ellas son rarissimas las paraulas originarias forasteras que s'hi conservan. Y aixís es de suposar que la cansó deu quedar tan més catalanisada com més temps fa que'l poble la corromp en son travall d'assimilació. Y are no parlém del accent y de la puresa ab que'ls catalans pronuncían las pobretasparaulas castellanas d'aquestas cansons, perque es questió de taparse las orellas

Si en Menendez y Pelayo hagués fet cárrech d'aquest doble travall destructor dels ro-

---

(1) Estudios de crítica, p. 196.

(2) Debém fer una especial mención á favor de la Capella russa dirigida per l'Slavianski d'Agreneff, la que al dignarse cantar en la nostra llengua algunas cansons catalanas, doná á aquestas ben ayrosa entrada en los salons de la nostra classe mitja y alta avans tant refractarias á tot lo de la terra. També s'ha de mencionar l'«Orfeó Catalá», una de las institucions més gloriosas del nostre renaixement.

mansos castellans realisat pel nostre poble, no diría are mateix tot cofoy: «Hay que agradecer al »verdadero pueblo catalán, tan español siempre, el cariño y tenacidad con que ha conservado esta »parte de nuestro tesoro poético, mostrándose en esto más castellano que los castellanos mismos.» (1) ¡Pobre *Romancero* castellá si tot se trobés tan corromput y mutilat! Lo *Cid* de la llegenda castellana á horas d'are no faría més respecte que cualsevol *capitá Manaya* de las professons de Setmana Santa. Afortunadament son pocas, y avuy moltas menos de las inclosas en lo *Romancerillo*, las cansons castellanas cantadas á Catalunya, ab una infantil y disculpable inconsciencia.

Mes aixís com certas afeccions que surten en un cos neulit desapareixen al enriquirse la sanch ab nous glóbuls rojos, aquest mal grá del barbarisme caurá tot sol de la nostra llengua si'l renaixement dú sa influencia regeneradora á totas las capas del poble; no creyém que cap Menendez y Pelayo del sigle vinent s'hagi d'entussiasmar ab los catalans per sentírloshi cantar las coblas bordellenas ab que'l *género chico* castellá nos ha infestat no fa gayre fins lo darrer llogaret, ahont hi ha trobat algun minyó de dinou anys de prou alsaria y pobresa per tenirlas d'anar á apendre en cualsevol dels cuartels d'Espanya.

. . . . . .

L'Aureli Capmany, colector del *Cansoner popular*, seguint de molt aprop las indicacions fetas per la benemérita entitat directora del renaixement patriótich de Catalunya, contribuheix ab sa colecció á la obra de la redempció de la nostra patria. Sas simpáticas fullas en las que hi colaboran ab conciencia lo literat, lo músich y'l dibuixant, deuhen escamparse més encare *per montes et colles* que per las ciutats y vilas; y'l dia en que'ls nostres excursionistas nos contin que las han vistas aquestas fullas pels escons de las masías, rebregadas de tant llegidas, tapant com una vergonya lo *Juanito* del pobre bailet que'l fan anar á estudi per aborrirlo ab quatre bestiesas en llengua castellana que no entén y no entendrá may, aquell dia podrán darse per molt satisfets lo colector del *Cansoner Popular* y la *Unió Catalanista* que l'encoratja.

E. MOLINÉ Y BRASÉS.

Setembre de 1901.

---

(1) Antología de poetas líricos castellanos.—Tomo X.—Romances populares recogidos de la tradición oral. 1901.

ÍNDEX

Primera série

Lo Cant dels Aucells	Número	I
Sant Ramón de Penyafort	»	II
La Filadora	»	III
Cant dels Aucells (cançó de principi del sigle XVIII)	»	IV
L'Hostal de la Peyra	»	V
Lo Testament de N'Amelia	»	VI
L'Aucellet	»	VII
Sant Jaume de Galicia	»	VIII
Los Romeus	»	IX
La Pastoreta	»	X
La Mort y la Donzella	»	XI
La Presó de Lleyda	»	XII
Francisca-la flor de Vilabertrán	»	XIII
Blancaflor	»	XIV
Las Moscas de Sant Narcís	»	XV
Lo Comte l'Arnau	»	XVI
La Madrastra	»	XVII
Lo Desembre congelat	»	XVIII
La Vetlla dels Pastors	»	XIX
La mort de la Núvia	»	XX
Los tres tambors	»	XXI
La filla del Marxant	»	XXII
La Mare de Deu	»	XXIII
El Bou y la Mula	»	XXIV
Lo Comte Garí	»	XXV
La filla del Carmesí	»	XXVI
La Porqueyrola	»	XXVII
La cançó del Rossinyol	»	XXVIII
Don Joan y Don Ramón	»	XXIX
Los Padrins de Sant Boy	»	XXX
Lo bon caçador	»	XXXI
Santa Agnés	»	XXXII
Jesús y María	»	XXXIII

Portada y prólech DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 **Preu: 15 céntims**

Imp. La Renaixensa. – Barcelona

Lo Cant dels Aucells

Al veu.re des.pun.tar lo ma.jor llu.mi.
nar en la nit mes dit.xo.sa los au.ce.llets can.
.tant à fes.te.jar.lo van ab sa veu me.lin.dro.
.sa los au.ce.llets can.tant à
fes.te.jar.lo van ab sa veu me.lin.dro.sa.

CANÇONER POPULAR

Lo cant dels Aucells

Cançó popular catalana

Al veure despuntar
lo major lluminar
en la nit més ditxosa,
lós aucellets cantant
á festejarlo van
ab sa veu melindrosa.

L'Aliga imperial
va pels ayres volant,
cantant ab melodía,
dihent;—Jesús es nat
per tráurens de pecat
y darnos alegría.—

Respónli lo Pardal:
—Esta nit es Nadal,
es nit de gran contento.—
Lo Verdúm y'l Lluhé,
diuhen cantant també:
—Oh, que alegría sento!—

Cantava'l Passarell:
—Oh, que hermós y que bell
es l'infant de María;—
y lo alegre Tort:
—Vençuda n'es la Mort,
ja naix la vida mía.—

Cantava'l Rossinyol:
—Hermós es com un sol,
brillant com una estrella.—
La Cotxa y lo Bitxach
festejan al Manyach
y á sa Mare donzella.

Cantava'l Reyetó
per gloria del Senyor,
inflant ab bissarría;
lo Canari segueix;
la música pareix
del Cel gran melodía.

Cantava'l Cotoliu:
—Aucells, veníu, veníu,
á festejá'á la Aurora;—
y lo Merlot, xiulant,
anava festejant
á la millor Senyora.

L'Estiverola diu:
—No es hivern ni es istiu,
sino que es primavera;
perque ha nat una flor
que per tot dona olor,
en lo Cel y la terra.—

Cantava'l Francolí:
—Aucells, ¿qui vol venir
á glosar melodía,
á veure'l gran Senyor
ab son gran resplandor
dintre d'una establía?—

Cantava la Puput:
—Esta nit ha vingut
lo Rey de Cels y terra.—
La Tórtora y Colóm
admiran á tothom,
cantant sense tristesa.

Pigots y Borroners
se'n pujan pels fruyters,
cantant ab alegría;
la Guatlla y lo Cucut
molt de lluny han vingut
per contemplá' al Mesías.

Cantava la Perdíu:
—Me'n vaig á fer lo níu
dins d'aquella establía,
pera veure l'infant
com está tremolant
en braços de María.—

La Garça, Griva y Gaig,
diuhen:—Ja ve lo Maig.—
Respón la Cadernera:
—Tot arbre reverdeix,
tota planta floreix
com si fos primavera.—

Cantava lo Pinsá:
—Gloria avuy, festa demá.
Sento gran alegría
de veure lo diamant
tan hermós y brillant
als braços de María.—

Lo Xot y lo Mussol,
al veure exir lo Sol,
confosos se retiran.
Lo Gamarús y Duch
diuhen:—Mirar no puch,
los resplandors m'admiran.—

NOTES

Aquesta cançó s'aparta de la forma comuna de romanç, que tenen la major part de cançons populars catalanes.

Es de les que's canten la nit de Nadal, y sens dupte degué conservarse impresa en forma de goigs, per facilitar la tasca als qui la cantaven á chor.

Axís se comprén per que ha arrivat á nosaltres tan complerta.

Provablement és del sigle XVII; no pot ésser més moderna, perque al començ del sigle XVIII, entre les moltes cançons que's publicaren per festejar la arrivada del Rey Carles III (després VI d'Austria), n'hi ha una, que es paródia d'aquesta, que també publicarém, si á Deu plau.

La incorrecció que's nota en la rima dels dos primers versos de la segona estrofa se trova també en la cançó del començ del sigle XVIII, perque la meytat de dita estrofa es igual en abduas cançons.

A primer cop d'ull se veu, no obstant, que la cançó política es posterior ó més moderna que no pas la de carácter relligiós que avuy publiquém.

Los beneficis que s'obtingan en la venda d'aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la «Unió Catalanista».

Cançó I DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 **Preu: 10 cénts.**

Imp. La Renaixensa. – Barcelona

St. Ramon de Penyafort

Cansó Popular Catalana

La ma-re de Deu un ro-ser plan-ta-va d'a-quell sant ro-ser n'es na-da u-na plan-ta — d'a-quell sant ro-ser n'es na-da u-na plan-ta. —

La cançó de St. Ramón

Cançó popular catalana

La Mare de Deu
un roser plantava;
d' aquell sant roser
n' ha nada una planta.

Sant Ramón n' ha nat,
fill de Vilafranca,
confessor de reys,
de reys y de papas.

Confessava un Rey
que en pecat n' estava,
lo pecat n' es gran
Ramón se n' esglaya.

No ploréu, Ramón,
que 'l pecat s' acaba;
si no 'm perdonéu
se 'n perdrá la Espanya.

Ramón se 'n va al port
á llogá una barca.
Ne trova un barquer:
¿Voléu embarcarme?

Lo barquer li diu
que 'l Rey le 'n privava
de podé embarcar
capellans ni frares

ni estudiants
de la cota llarga.
Miréu Sant Ramón
quina n' ha pensada!

Tira 'l manto al mar
per ferli de barca,
y lo gayatet
per arbre posava,

y ab lo Sant cordó
bandera molt santa.
Montjuich lo veu
vaxell assenyala.

Tots los mariners
ixen á muralla:
¡Jesús! ¿qué es alló?
¿es galera ó barca?

No n' es vaxell, no,
ni galera armada,
que n' es Sant Ramón
que ha fet un miracle.

NOTES

Aquesta cançó comunament se canta ab la tonada de *La Mare de Deu quan era xiqueta*. No fora gens estrany que aquesta fos en lo seu principi sa tonada propia, ó, millor, que la intenció del autor de la lletra fos que 's cantés ab aquella tonada que ha d' esser molt més antiga y que per aquells temps ja devía esser popular.

La relació del viatje per mar á que 's refereix la cançó, no 's trova en lo códice de 1351 que fou lo que serví per á sa beatificació (Villanueva, tomo XVIII); pero hi fou afegit en 1456. No obstant, en un relleu del capitell d'una columna del sobreclaustre, davant del chor del convent de Santa Caterina (construcció del sigle XIII) s' hi veya á nostre Sant sobre 'l mar sostenint ab lo bácul la punta del mantell.

Es provable que aquesta cançó fos composta per les festes de la seva beatificació (any 1601). — (Milá y Fontanals).

En Feliu de la Penya relata 'l miracle, y diu que feu lo viatje de Mallorca á Barcelona en sis hores.

Lo gremi de pescadors de Barcelona, baix la invocació de Sant Telm, anava cada any lo dia 5 de Janer á rebre la bandera de Sant Ramón en lo convent de Sant Domingo y la duya á tocar les aygües de la platja en lo lloch ahont aportá lo Sant quan vingué de Mallorca miraculosament sostingut sobre la seva capa. (Jochs Florals de Barcelona de 1862. — Barcelona antiga en lo sigle actual, per en Genis Domingo Reventós, pl. 128).

Lo fet de dirne lo poble *La cançó de Sant Ramón Nonat,* comensantla generalment pel quint vers, s' explica per la universal devoció que Catalunya ha tingut sempre per l' ilustre fill de Portell y per la semblansa de pronunciació de *n' ha nat* y *nonat*.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó II DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 **Preu: 10 cénts.**

BARCELONA—IMP. DE LA RENAIXENSA

La Filadora

Cansó popular catalana

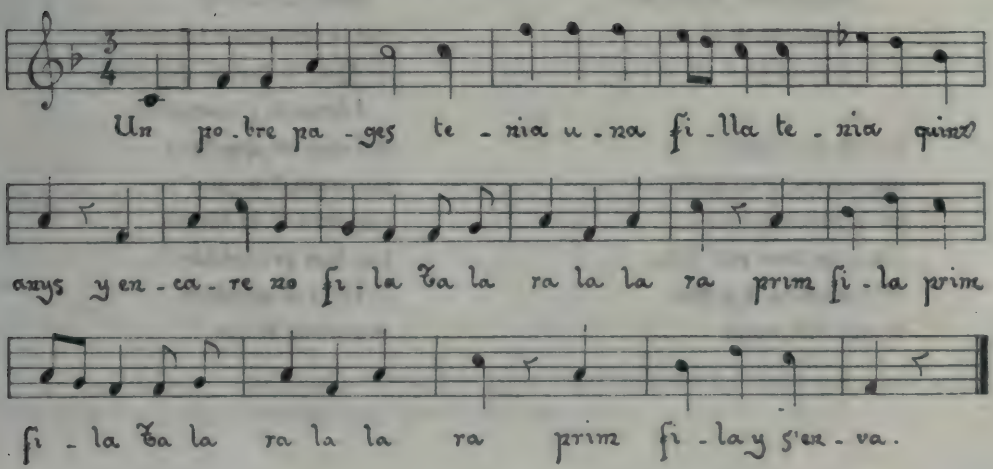

CANÇONER POPULAR

LA FILADORA

Cançó satírica popular

Un pobre pagés
tenía una filla;
tenía quinz' anys
y encara no fila.

Tralará la la la,
prim fila, prim fila.
Tralará la la la,
prim fila y se 'n vá.

La nit de Nadal,
que es nit d' alegría,
pren filosa y fus,
dona un tom per vila.
N' encontra 'l galán
lo qui ella volía

¿D' hon veniu, Joan?
—¿Hon aneu, María?
—Vaig al texidor,
que hi tinch peça urdida.
—¿Quántes canes hi ha,
hermosa María?
—Setze canes té,
me 'n manquen les quinze.
—¿Qué 'n farém del drap?
—Llensols y camises;
del que 'ns quedará
pararém botiga;
cap més n' hi haurá
tan ben provehida...
—En axó quedém,
hermosa María.

NOTES

Una variant recullida á Sant Feliu de Codines dona á la protagonista de la cançó 'l nom de "Janota pulida", en compte de "hermosa María."

Clarament indica 'l moviment de la tonada que aquesta no es cançó de breçol propiament, sino que solen cantarla les mares y dides catalanes quan jugan ab llurs infantons de pit, fentlos saltar al compás de la melodía.

L' assumpto va be per una cançó que s' ha d' acompanyar sempre de rialles y magarrufes.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó III DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 Preu: 10 cénts.

BARCELONA—IMP. DE LA RENAIXENSA

CANT DELS AUCELLS

Cansó de principi del sigle XVIII.

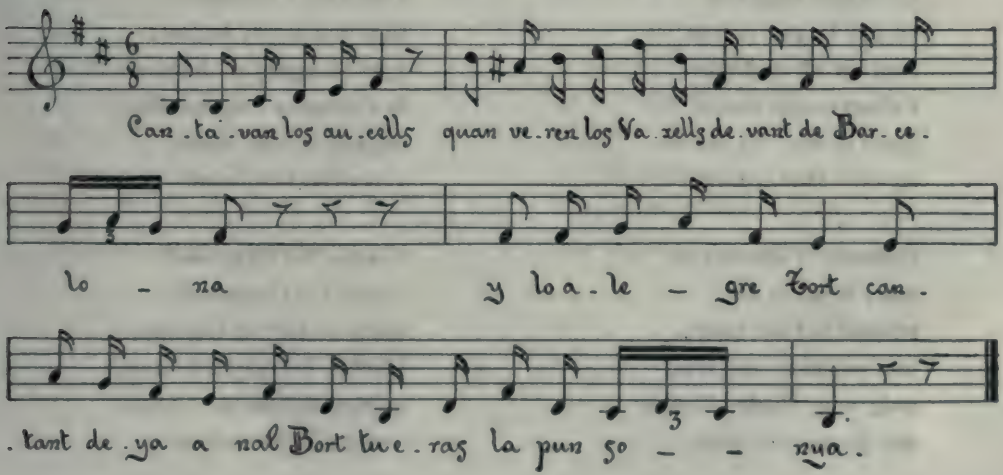

CANÇONER POPULAR

Cant dels Aucells

quan arrivaren los vaxells davant de Barcelona y del desembarch de Carles III (que Deu guarde)

Cantavan los aucells
quan veren los vaxells
davant de Barcelona,
y lo alegre Tort,
cantant deya á ne 'l Bort
tu eras la ponçonya.

La Aliga imperial
va per l'ayre volant,
cantant ab melodía
l' alegría que causá
quan lo Rey va arrivá
en esta Monarquía.

Cantava 'l Rossinyol,
avuy dexo lo dol;
respón la Cadernera,
una passada vull fer,
puig veig Carles Tercer
que ja toca en terra.

Cantava lo Pardal,
jo veig un General,
Jesús, y que Noblesa;
may crech que se fos vist:
jo crech que Jesu-Christ
los dona llengeresa.

Cantava 'l Perdigot
tots venen per lo Bort
y lo Marqués d' Aytona;
lo Calandré cantant diu:
cuytéu, y tots veniu,
y veuréu la Corona.

Cantan los Cruxidells
y tots los Passarells:
visca lo Rey d' Espanya;
Carles Tercer es lo nom;
es blanch com un Colom,
vingut d' Alemanya.

Sols no daría un sou
del pobre duch d' Anjou,
canta lo gran Canari;
basta sols que sia crach,
li varen fer gran nyach,
puix lo tenim en dari.

Cantava lo Verdum,
Duch d' Anjou has fet tum;
respón la noble Merla:
miráu lo que ací duch,
lo Noble Arxiduch
bonich com una Perla.

Cantava 'l Gafarró
per férten bell Minyó
criat ab gran criança;
es bo com un Abel;
jo crech que 'l Rey del Cel
lo fará Rey de França.

Respón lo Esparver,
jo també m' hi vull fer
á cantar alabances,
y alegríes també
del Rey Carles Tercer,
vingut de la Reyna Anna.

Lo Flaysá, ab son olor,
cantava de tot cor
de Carles les grandeses;
després cantá l' Estornell:
miréu que lindo y bell,
sos ulls son dos Estrelles.

Cantava lo Lluer
visca Carles Tercer
y lo Duch de Saboya
y també 'l General
d'Inglaterra y Portugal
puix nos han dat gran joya.

Cantava lo Pinsá:
miréu lo Cathalá,
quin goig y alegría
te avuy de son Rey
puix veu que ab justa lley
ve per la Monarquía.

Los aucellets Bitxachs
cantavan á ne 'ls Crachs:
se us acaben les glories;
puix veig que sens remey
vosaltres y lo Rey,
tingáu ja més victories.

Quan va exir lo Sol,
cantá lo Oriol,
los Cathalans que viscan
puix que son bons Christians
sempre pregan als Sants
que 'ls Crachs d' Espanya iscan.

Canta lo Cotoliu,
ja 'l tenim dins lo niu,
lo pobre Rey de França
diu Bandosme per son torn
tots estám morts de son,
me 'n vaig ab ordenança.

NOTES

A la amabilitat del ilustrat llibreter En Joan Batlle y al seu may desmentit bon zel per tot lo que s' encamina al millorament de Catalunya y al seu progrés científich y artístich, devém lo poder publicar aquesta cançó popular, cópia d' un exemplar que té en son poder l' esmentat senyor Batlle, publicada en forma de *Goigs* ó sia en una fulla d' una sola cara, á dues columnes, ab un grabat que es lo que reproduhím.

Com que de la *Cançó dels aucells* ne teníam recullides dues variants, dignes d' esser conegudes dels aymants de la música popular y de conservarse, no hem vacilat en aplicar á n' aquesta *paródia* de la vera cançó la tonada popular que, sens dupte, hi degué aplicar lo poble, al celebrar la vinguda d' aquell Arxiduch d' Austria á qui Catalunya estimá molt més de lo que 's merexía.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó IV DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 **Preu: 10 cénts.**

BARCELONA—IMP. DE LA RENAIXENSA

L'HOSTAL DE LA PEYRA

Cansó popular catalana.

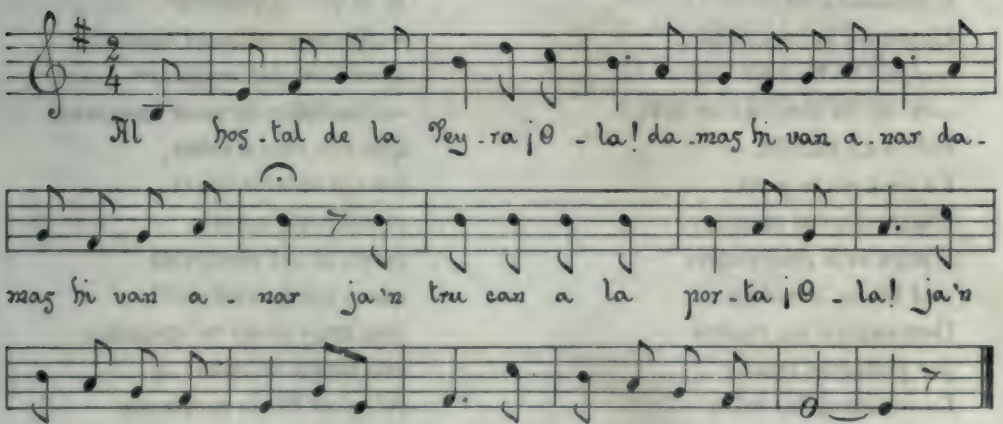

L' Hostal de la Peyra

Cançó popular catalana

Al hostal de la Peyra (olá)
dames hi van anar
ja trucan á la porta (olá)
ja 'n responen qu' hi ha? (olá)
—Som unes pobres dames
si 'ns voléu allotjar.
—Óbrals la porta mossa
y déixales entrar.—
Diuhen á la mestressa:
—¿Qué hi ha pera sopar?
—N' hi ha tunyina ab seva,
bolets ab bacallá.—
La una no te gana,
l' altre no vol menjar,
l' altre está prenyadeta
y al llit se 'n vol anar.
Demanaren un cuarto
per podershi tencar.
La mossa se les mira
no li van agradar.
—Agafa el llum tu mossa
véslashi á acompanyar.—
Quan foren á la cambra
se varen despullar.
La mossa n' es traydora
pel pany les va aguaytar.
Se 'n baixa á baix la mossa
se 'n posa á suspirar.
—¿De qué suspiras mossa?
¿qué tens per suspirar?—
—Que haig de tenir mestressa
que nos volen robar,
portan calseta curta
pistoles als costats.
Anéu al llit mestressa
que á nit jo vull vetllar,
que avuy si no m' enganyo
nos tenen de robar.—
Al se' al llit la mestressa
ella al escó 's posá.

Quan son les deu tocades
los lladres van baixar.
Ja van de cambra en cambra
per veure que hi haurá,
se 'n baixan á la cuyna,
la mossa hi van trobá'.
Quan entran á la cuyna
ella 's posá á roncá',
ne feya la dormida
demunt d' uns sachs de grá.
Tres gotetes de cera
al pit n' hi van tirá'.
La mossa n' es traydora
ronca que mes roncá'.
Lo un ne deya al altre:
—Ben adormida está.—
Un bras de criatura
al foch ne van tirá'.
—Qui está despert, s' adorm;
qui dorm, dormit s' está.—
Ja 'n surten al defora
se 'n posan á xiulá'.
La mossa n' es traydora
la porta 'ls va tancar.
—Obra la porta, mossa,
cent escuts te 'n vull dar.
—Ni per cent, ni cinquanta
la porta s' obrirá.
—Aquell bras de criatura
si me 'l volguesses dar.
—Lo bras be te 'l daría
mes no 'l puch apagar.
—Dins la jerra del oli
tiral, s' apagará.
—Por hont vos lo daría
per hont vos lo puch dar?
—Donamel per la porta
per 'quest forat que hi ha.—
La mossa n' es traydora
á la cuyna se 'n vá,
'gafa 'l bras de criatura
'l tallant á l' altra ma.
—Treu la má per la porta
que 'l bras te vull donar.—
Pensantse que li dava
'l seu li va tallar.
—T' asseguro criada
que me l' has de pagar
ab la sanch de tes venes
la má me 'n vull rentar,
y ab ta cabellera
me la vull aixugar.
Hostaler de la Peyra
te 'n pots ben recordar,
á la teva criada
la pots ben estimar,
que t' ha salvat la vida
y l' hostal de robar.
Dels tres fills que tu 'n tens
li pots donar á triar.
Si 'l petit no li agrada
l' hereu li pots donar.

NOTES

Aquesta cançó es una de tantes de les anomenades de *Lladres* ó *Bandolers*, podent també classificarla d' *Histórica*.

Es notable l' esperit de defensa que 's veu en ella y 'ls medis de que 's valían los pagesos pera defensarse, que no son menos barbres que 'ls agravis que rebían; com també la manera ab que detalla lo succehit, del que tants exemples se n' han vist á Catalunya en épocques passades.

Notis també l' estranya superstició del *bras de criatura* que 's fa cremar, creyent que priva de despertar á qui está dormint.

Ha sigut bastant general á Catalunya la superstició y creensa de que les criatures eran útils pera diferents usos, com succehí quan s' establiren los primers ferro-carrils, qu' era molt popular la creensa de que s' untavan les rodes ab greix de les matexes.

Lo nom de *Peyra* ab que s' anomena l' hostal ahont degué succehir lo fet que descriu la cançó, es una paraula avuy en desús per haverse modificat y convertit en la paraula *Pedra*, qu' es lo que significa. Ab axó creyém que tindría aquest nom, probablement per trobarse aprop del mateix alguna pedra que 'l singularisés y aixís fos anomenat *Hostal de la Pedra*.

Son diferentes les tonades ab que 's canta aquesta cansó, pero hem triat aquesta per semblarnos la més bonica de les que tenim y també per lo que se identifica sa forma rítmica ab l' assumpto que la cançó descriu.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

 DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 *Preu: 10 cénts.*

Imp. La Catalana.

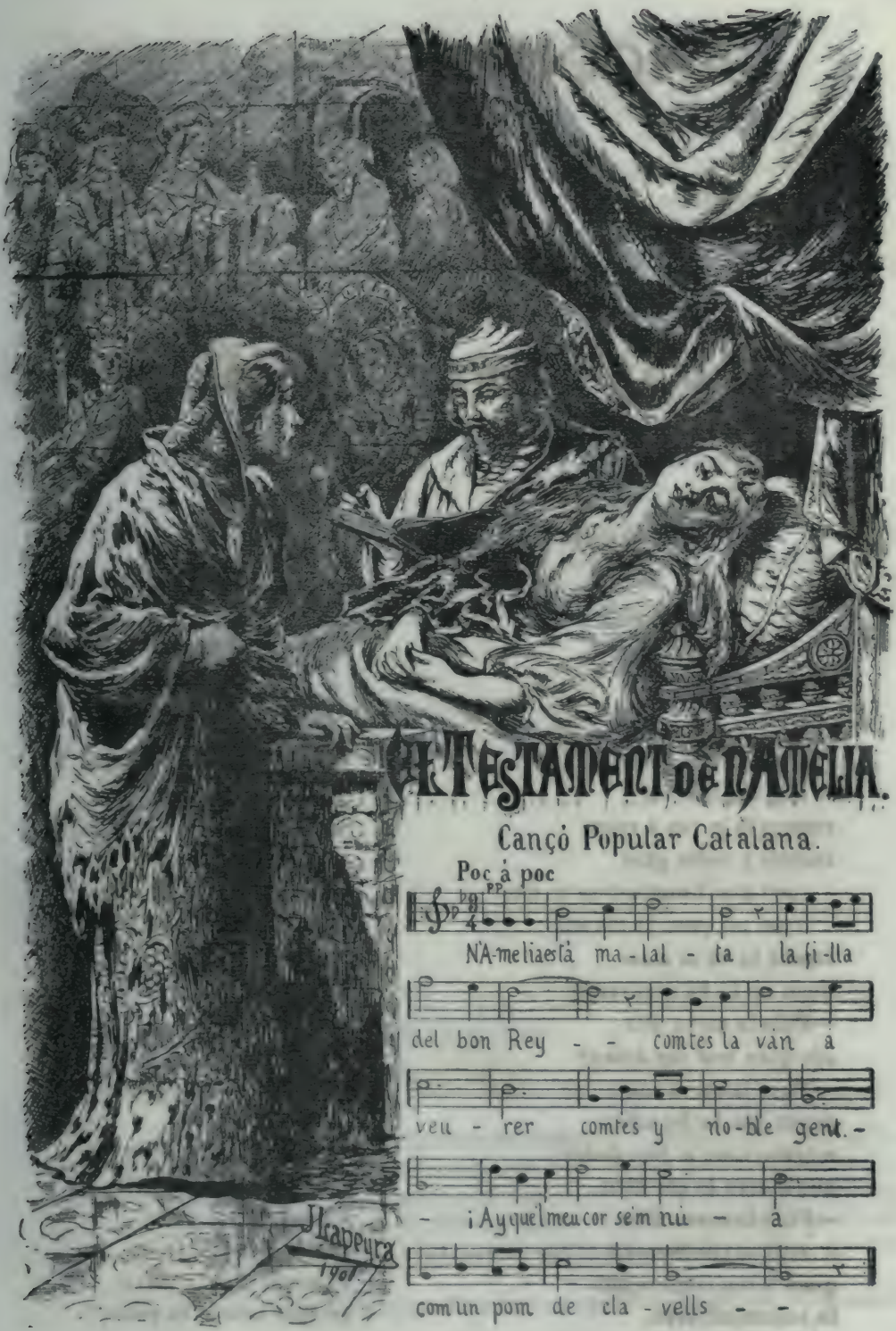

EL TESTAMENT DE NAMELIA.

Cançó Popular Catalana.

Poc á poc

CANÇONER POPULAR

El Testament de Amelia

Cançó popular catalana

N' Amelia está malalta
la filla del bon rey
comtes la 'n van á veure
comtes y noble gent
¡ay! que 'l meu cor se 'm nua
com un pom de clavells
també hi va sa mare
quan no hi ha més remey
—Filla la meva filla
¿de quin mal vos doleu?
—Mare la meva mare
penso que be ho sabeu
matzines me n' heu dades
que matan lo cor meu.
—Filla la meva filla
d' això os confessaréu
quan sereu combregada
lo testament feréu.
—Ja me 'n so confessada
y 'n deman perdó á Deu
també m' han combregada
y tinch fet testament
del meu testament mare
poch vos n' alegraréu.
Set castells tinch á França
tots son al poder meu
els tres los deixo als pobres
als pobres y als romeus,
lo quart lo deixo als frares
per caritat á Deu,
els altres á D. Cárlos
D. Cárlos germá meu
y mes robes y joyes
per la Mare de Deu.
El vestit d' or y plata
en sent morta 'm poseu

lo mellor per mortalla
per adorná 'l cos meu
també 'l mantell de perles
lo coxí y vel d' argent.
—Malaguanyada roba
tota la podriréu.
—Lo cos ha de podrirse
fassa la roba 'l mateix
que 's pudreixin les pompes,
l' ánima vaja al cel.
—Filla la meva filla
y á mi ¿que 'm deixaréu?
—Mare la meva mare
á vos lo marit meu
que us lo tingueu en cambra
tot hora que volgueu
perque 'l vetlleu de dia
tant com de nit ho feu,
besantlo y abrassantlo
tal com fa temps soleu
qu' are no us faré nosa
l' hora que l' abrasseu.
—Filla la meva filla
que m' ho perdoni Deu
es un fals testimoni
que vos, filla, 'm poseu.—
Son pare ho escoltava
ab un ministre de Deu.
—Filla la meva filla
qu' es aixó que diheu.
—Ay pare lo meu pare
en cartes ho trobaréu,
matzines me n' heu dades
perque morta 'm voleu.—

NOTES

Aquesta cançó que perteneix á les *Cavalleresques* es intereçant per son argument que enclou verament tot un drama; aixís ho comprén En M. Milá que diu: Ab un argument no menos repugnant que 'l de altres tragedies, es ánima d' una vera inspiració trágica en lo que la poesía popular sembla que vulga rompre sos lligams, ó, mellor dit, sens faltar á les formes que li son propies s' eleva á la més alta poesía.

Se troban de la mateixa moltes variants y es popular á Catalunya, Valencia y

Mallorca. En algunes d' elles N' Amelia á la seua mare l' anomena *Madrastra*, y en altres Amelia es anomenada Amelis.

De les versions que coneixem n' hem compost aquesta que 'ns sembla queda completada sens perdre son notable interés.

A Suecia hi ha un cant popular titolat *Lo Testament*, que se sembla molt al nostre. En P. Briz publica la traducció del mateix, ab lo cual queda comprobada aquesta afirmació.

Te altres tornades com son:

tancades veig tancades—les portes del castell
¡ay que 'l meu cor se 'm nua—per un ram de clavells

¡ay que 'l meu cor se 'm trenca—com un ram de clavells
com un pom de violes—roses y peusaments.

Me mata la flayre—d' un ram de clavells
d' un pom de violes—y de pensaments.

¡ay les portes veig tancades—les portes del meu castell
per un pom de violes—y de pensaments.

La tonada no es menys hermosa que la lletra; podentse dir d' ella que dels nostres cants populars es de les més boniques.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó VI DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 *Preu: 10 cénts.*

Imp. LA CATALANA

·Cançó·
·Popular·
·Catalana·

·L'AUCELLET·

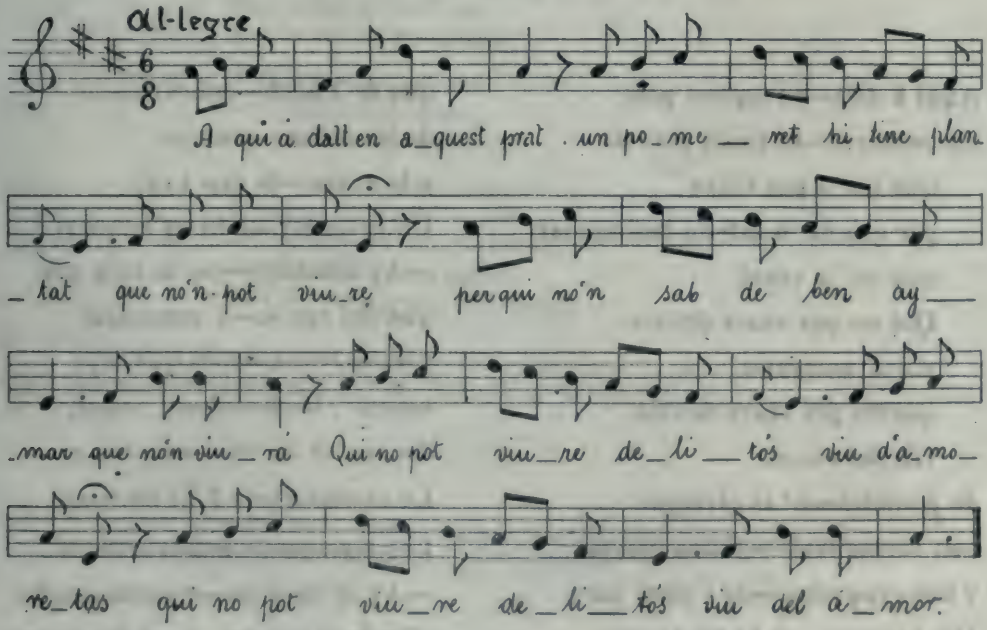
Al-legre

A qui à dall en a_quest prat . un po_me _ ret hi tine plan_
_tat que no'n pot viu_re per qui no'n sab de ben ay_
_mar que no'n viu_rá Qui no pot viu_re de_li_tós viu d'a_mo_
re_tas qui no pot viu_re de_li_tós viu del á_mor.

CANÇONER POPULAR

L' AUCELLET

Cançó popular catalana

Aqui á dalt—en aquest prat
un pomeret—hi tinch plantat
que no 'n pot viure
per qui no 'n sab de ben aymar
que no 'n viurá.
Qui no pot viure delitós
viu d' amoretes
qui no pot viure delitós
viu del amor.
de pometes—n' es carregat
ben vermelletes—d' una meytat
y ben groguetes—de l' altre part.
Un Aucellet—se hi ha ajocat
que te 'l bech—sobre daurat
de les aletes—platejat
y la cueta—de cap á cap
Un cassador—l' hi ha apuntat
—Ay cassador—no 'm tiris pas
que del rey so—l' enamorat
y de la reyna—més que cap;
menjo y bech—al seu costat,
dormo ab un llit—encortinat.—
Lo cassador—ja l' hi ha tirat.
Los mariners—estant cridant
—Ay d' hont ve—aquesta sanch?
¿Ve de la guerra—ó ve del camp?

¿Ve de la terra—ó de la mar?
¿O es del—Aucellet galant
que per lo rey—ha estat criat
molt ben servit— y mal pagat?
Ay, quan lo rey—axó sabrá
lo cassador—fará matar.

NOTES

Lo mes bonich d' aquesta cançó es la seva hemosa tonada, puix la lletra, poch es lo valor literari que te. En M. Milá diu: Res, més fantástich qu' aquesta cançó: si no fos la seva bonica tonada, puix sembla obra d' un poeta infantil y producció d' una imaginació solitaria y capritxosa, més qu' una composició per esser destinada al poble. Te moltes variants en les tornades ó rescobles, com son.

Ay que no 'n sab—de viure, viure, viure
ay que no 'n sab—de viure y aymá
que no 'n viurá—que no 'n viurá.

Que no 'n pot viure,
que no 'n sab de ben aymá
que no 'n viurá.

¿Ahont posaré 'l meu banch?
Sota la flor del lliri, lliri,
sota la flor del lliri blanch.

Sota la flor del lliri, lliri
com regariam l' ensiam,
sota la flor del lliri blanch.

L' un beru, be—beru, beru, beru,
Jo hi posaría al meu aymant
Sota la flor—del lliri, lliri, lliri,
Jo hi posaría al meu aymant
Sota la flor—del lliri, lliri blanch.

De les diferentes tonades que possehim hem triat aquesta per esser de les primerament conegudes, publicada per en P. Briz en lo primer tomo de ses *Cançons de la terra*.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó VII DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 *Preu: 10 cénts.*

Imp. LA CATALANA.

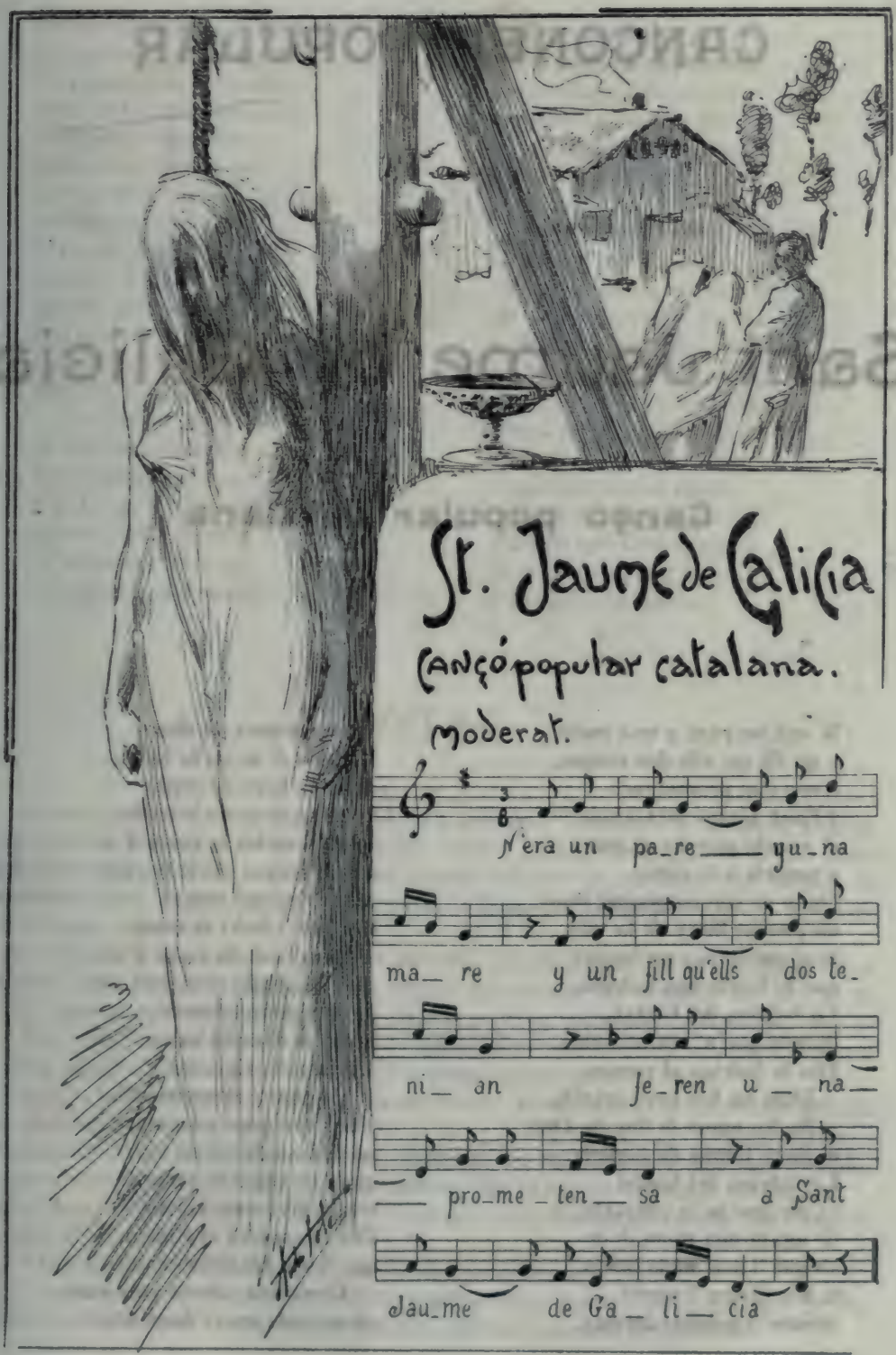

St. Jaume de Galicia

Cançó popular catalana.

Moderat.

N'era un pa_re ___ yu_na
ma_ re y un fill qu'ells dos te_
ni_ an fe_ren u _ na_
___ pro_me _ ten ___ sa a Sant
Jau_me de Ga _ li _ cia

Sant Jaume de Galicia

Cançó popular catalana

N' era un pare y una mare
y un fill qu' ells dos tenían,
feren una prometença
á Sant Jaume de Galicia
d' anarhi gayato en má
y rosaris á la cinta.
Quan ne son un poquet lluny,
un poquet lluny de la vila,
ja n' encontren un hostal
que hi havía una fadrina.
La fadrina del hostal
diuhen que n' era atrevida.
Diu la fadrina al romeu:
—Dom un bes per cortesía.—
—No ho mana la lley de Deu,
ni Sant Jaume de Galicia.—
La fadrina del hostal
va dir que se 'n venjaría.
N' agafa una tassa d' or
ab que 'l seu oncle bevía
la fica dintre 'l sarró
mentre 'l pelegrí dormía.
Quan es hora de dinar
la tassa d' or no hi havía,
quan es hora de sopar
la tassa d' or no 's tenía.
¿Qué s' es fet la tassa d' or
que 'l senyor oncle bevía?
la fadrina del hostal
diu que 'l fadrí la tenía.
—Si jo tinch la tassa d' or
que 'm penjin al mateix dia.—
Li registran lo sarró,
la tassa d' or hi havía.
La justicia rigorosa
lo va penjá' al mateix dia.
Pero son pare y sa mare
no deixan de fer sa via;
quan ne son á la tornada
lo seu fill veure volían.
Diu la romera al romeu,
que 'l seu fill veure volía.
—¿Dona mia, ahont vols anar,
ahont vols anar, dona mia?

de tan lluny com lo veurás
á plorar te 'n posarías.
No passeu per 'llí muller
que 'l dolor vos revindría.—
—Revení ó no revení,
resaré una Ave María.—
De tan lluny com lo va veure
ja plora com si 's moría.
Aixís qu' ella s' hi acostá
veu que 'l seu fill se movía
tan bon punt com la vejé
ja li crida:—¡Mare mía!—
—¿Com ets viu lo meu fillet
com ets viu ab tants de díes?—
—¿No tinch d' esser viu ma mare
ab tan bona companyía?
Sant Jaume me te pe 'ls peus
y la Verge per la cinta,
al cap tinch l' Esperit-Sant
qu' il-lumina nit y dia.
Ay mare, la meva mare
una cosa os en diría
qu' anesseu á cal Veguer
á cal Veguer de la vila
qu' allí 'l trobaréu dinant
menjantse gall y gallina.
Quan arribaréu allí
li direu ab cortesía:
—Deu lo guart senyor Veguer
á vosté y la companyía
vaja á despenjar al meu fill
qu' encare está plé de vida.—
—Fugiu d' aquí, dona boja;
no 'm digau tal bojería
que tant es viu vostre fill
com aquest gall y gallina.—
Lo gall se posa á cantar;
la gallina al plat ponía.
—Aixó es miracle del cel
miracle que Deu envía.—
Ja 'n despenjan al fadrí
y penjan á la fadrina.

NOTES

Aquesta cançó es molt antiga y ho dona á entendre 'l trobarhi la paraula *Veguer* qu' en algunes varians cambian per la de *Batlle,* paraula avuy en desús per rahó d' haver desaparescut de molts anys há aquell cárrech de carácter tan catalá. Si tinguessem algun dupte al fer la precedent afirmació podríam esvahirlo ajuntant á lo dit lo que segueix:

En l' historia literaria de França s' hi troba al análisis del antich poema "Oger lo Danés", una llarga Oració que resa aquest personatge al trobarse en mitj d' un original combat en el qu' esplica que 'ls tres reys al presentarse á Herodes, aquest se negá á creure lo naixement del rey de Judea succehint allavors lo fet que 's troba en nostra cançó, aixó es, que 'l capó que 'l rey menjava se posá á cantar.

Entre 'ls cants bretons se 'n troba un anomenat *Ntra. Sra. de Folgoat* que descriu un fet consemblant al nostre.

"María de Fanchonik á causa d' una calumnia fou condempnada á morir cremada, „mes encar que 'l foch la cobría fins á la cintura, María estaba tranquila y somrient.

„Lo Butxí veyent aixó, aná á casa 'l Senescal pera dirli que no podía ferla morir. „Lo Senecal contestá:

„—Ans de creure lo que dius, primer haurá cantat aquest capó.

„El capó era rostit y en el plat sols hi quedavan las potas. Tantost acabá de dir „aquestes paraules que 'l capó 's posá á cantar, deixant sorprés al Senescal."

Pera mellor demostració encara de nostra afirmació copiarém del *Llibre de conçells* de Jaume Roig (llibre II, *Com volgué pendre beguina,* 1.ª part), lo que segueix, ahont hi trobarém sencer l' argument de nostra cançó.

Una vil hosta
roin disposta
. . . . . .
llavors tenia
en sa posada
una bregada
de pelegrins.
Vells é fadrins
hu l' in falta (¿agradá?)
e requesta
li fes plaher
no 'n volgue fer
la vil bagassa
mesli la taça
dins son fardell
partinsen ell
menys la trobaren
fent que 'l pentjaren.
Los altres tiren
llur vot compliren
com se tornaren
de fet anaren
veure 'l penjat.
Poch apartat
del gran camí
viu lo fadrí
dix "Despenjaume
beneyt Sant Jaume
m' ha sostentat."
Lo gran pecat
fonch descobert
e fonch pus cert
car com cuytassen
é 'l demanassen
al president
ell responent
á llur querella
per marevella
dos cuyts ocells
presents tots ells
ressucitaren
é alt cantaren
gallina é gall.
Sens trevall
l' hosta dampnada
prest fonch penjada.

Ab lo exposat se veu clara la veracitat de nostra afirmació. Això es, qu' aytal cançó ha d' esser antiguíssima, donchs en lo temps llunyá d' ahont prové, era comú per los catalans anar en pelegrinació á Galicia per visitar lo Sagrat lloch ahont reposan les despulles del Apóstol Sant Jaume per el que nostres passats tenían gran devoció, puig fou 'l que ab sa predicació portá 'l cristianisme á Catalunya; podentse comprobar per documents de diferentes épocques que 'ls catalans havían anat á dit lloch de Galicia per cumplir ab aquest acte de devoció, puix el poble catalá participava de la universal devoció que tenían los cristians en épocques passades envers l' Apóstol Sant Jaume.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó VIII DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 **Preu: 10 cénts.**

IMP. RENAIXENSA

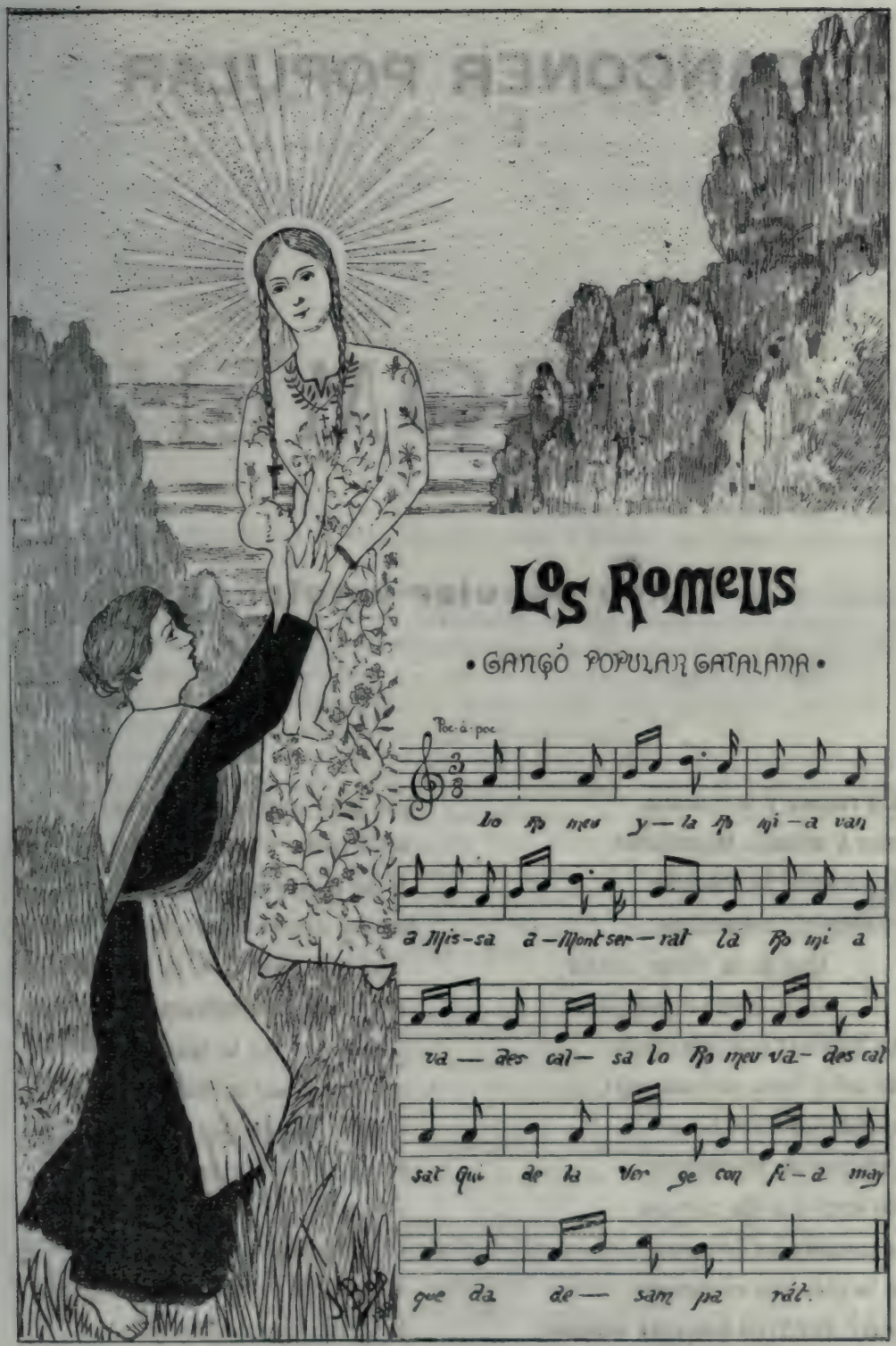

Los Romeus

• CANÇÓ POPULAR CATALANA •

Poc-à-poc

Lo Ro meu y — la Ro mi — a van

a Mis-sa a — Mont ser — rat la Ro mi a

va — des cal — sa lo Ro meu va — des cal

sat Qui de la ver ge con fi — a may

que da de — sam pa rát.

CANÇONER POPULAR

LOS ROMEUS

Cançó popular catalana

Lo romeu y la romeua
van á missa á Montserrat
la romeua va descalsa
lo romeu va descalsat.
Qui de la Verge confía
may queda desemparat.
La romeua está prenyada;
no sab l' hora del seu part;
ajudeunos á tot hora
Princesa de Montserrat.
En sent á mitja carrera
la romeua va de part
se 'n gira cap endarrera
—Ay que 'n so lluny de veïnat!
e 'n gira cap á ma esquerra
no 's troba ningú al costat;
ja se 'n gira á la ma dreta
Stroba una dona al costat,
ant bon punt com la va veure
un infant ha deslliurat.
—Qui sou vos la bona dona
que tan prest m' habeu aydat.
—Som lo que mes estimaveu
Princesa de Montserrat
—Si sou la verge María
o meu fill vos siga dat.
o us lo dono mon fill, Verge,
jo us lo dono de bon grat.

Feulo frare, feulo monjo
ó be Abat de Montserrat
—No será frare, ni monjo,
ni Abat de Motserrat;
será un angelet del cel
que cantará al meu costat
cantará les alabances;
per sempre sigui alabat.

NOTES

Aquesta cançó es prou coneguda. Nos recorda una piadosa costúm dels temps dels nostres passats y es un altre penyora de la fé y amor que tenien aquells á la *Moreneta* de Montserrat.

Aytal costúm es la de oferir molts pares de familia un de sos fills á la Santíssima Verge, consagrantlo, sino per tota la vida, per alguns anys á son servey. Uns li eren consagrats ja, estant en lo claustre matern; altres en lo cas de enmalaltir ab perill de mort; y finalment, los més per qualsevol pretext que evidenciés lo fervor ab que era estimada l' excelsa Senyora que 'n havía escullit per trono y palau la més bella y admirada de nostres montanyes.

Aquest sentiment de devoció doná motiu á que s' establís la Escolanía montserratina, y fou lo fonament de la expléndida manifestació de les aptituts artístico-musicals dels catalans, que s' han patentisat per la enseyança que n' han rebut los dexebles de aquella que be pot ab tota justicia tenirse per esser lo primer conservatori de música que 's ha fundat á Europa. Y no foren pas sols los fills de families menestrals los qui donaren alumnes á la tal Escolanía, sino que també abundaren los de cases ben potentades. Aixís es que foren molts y molts los pares y mares qui com los dos romeus pogueren dir al P. Abat:

Jo us lo dono mon fill, Verge,
Jo us lo dono de bon grat.
Feulo frare, feulo monjo
ó be Abat de Montserrat.

De que 'l autor ignorat de la lletra de l' cançó transcrita no feu més que poetisar un de tants y tants cassos, n' es garantía lo següent fet rigurosament históric h.

Als 8 de Maig del 1511 dos humils pagesos, marit y muller, procedents de les terres del Castell de Pinós en lo bisbat de Solsona, anaren á Montserrat per ferne entrega als monjos d' un noyet de set anys fill seu, que havían consagrat á la Mare de Deu. Se resistían á admétrel, pero al cap y á la fi, veyent la insistencia ab que volían deixarlo, mercés á la intervenció del P. Abat, va quedarse aquell

minyonet en lo monastir y los esposos retornaren á son pays, satisfets d' haver lograt cumplir la prometensa que n' havían feta.

Y aquell escolanet quan tingué setze anys cambiá la sotana pel hábit de la relligió benedictina lo 31 de Març del 1520; y haventne sigut aplicadíssim en la Escolanía, fou després monjo meritíssim en ciencies y virtuts, per lo que als 11 de Setembre del 1559 fou elegit Abat y reelegit al cap dels tres anys, y es de creure que ho hauría sigut altre colp, si avans de acabarse lo segón trieni, no hagués feta renuncia de la dignitat, per passar á esser sols hermitá de Sant Dimas en quina ermita va morir als 23 de Setembre del 1578.

Y aqueix relligiós benet, no es altre que 'l insigne P. Fra Bartomeu Garriga á qui correspón la gloria d' haver emprés la construcció de la grandiosa iglesia actual, tan desfigurada de lo que fou en son principi, per l' aparatosa, y no altra cosa, restauració efectuada en los nostres díes, impulsat pel desitj de que 'ls moltíssims devots que ja més de trescents anys enradera pujavan aquella santificada montanya, hi trobessen un temple prou espayós per acullirlos á tots. Cosa que començá al 14 de Juliol del 1560, començant á invertir en la fábrica les 150.000 lliures que costá.

Y no fou aquesta la única empresa que va escometrer l' Abat Garriga, sino que va realisar també la de millorar la hisenda d' aquell casal relligiós establerta en diferents paratjes, demostrant en tot un talent superior per gobernar no un monastir, sino encare que fos un gran regne.

Y aixís aquell noy consagrat per sos pares á la Mare de Deu de Montserrat y á qui 's refusava de primer, se pot assenyalar com á entés músich, com á excelent pintor, home de grans coneixements y de gran empresa, y varó de grans virtuts per qui conseguí Montserrat lo período més brillant de sa llarga historia.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó IX. DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 *Preu: 10 cénts.*

Imp. LA CATALANA

A. L. RIQUER

La Pastoreta

Al-legre

¿ Qué li do_na _ rem a la pas_to _ re _ ta

qué li do_na _ rem per a _ nar á ba _ llar ?. Jo li do_na_

ri _ a u_na ca_put _ xe _ ta y á la mon_ta _ nye_ta la fa_

ri_a _ nar. A la mon_ta _ nye_ta no hi ne _ va n'hi plou

y á la ter_ra pla_na tot lo vent ho mou. So_ta l'om _ bre_ta l'om

_bre_ta l'om_bri flors y vi _ o_las y ro_ma _ ni.

CANÇONER POPULAR

La Pastoreta

Cançó popular catalana

¿Qué li donarém á la pastoreta?
¿Qué li donarém per aná' á ballá'?
Jo li donaría *una caputxeta*
y á la montanyeta la faría aná'.
A la montanyeta no hi neva ni plou
y á la terra plana tot lo vent ho mou.
Sota l' ombreta, l' ombreta, l' ombrí
flors y violes y romaní.

NOTES

Aquesta cançó te una tonada preciosa y molt alegre; en cambi la lletra es ben poca cosa. Se pot allargar cambiant á cada estrofa lo nom de la prenda ab que 's vol obsequiar á la postoreta. Per exemple, se diu: Jo li donaría *dues arrecadetes; unes faldilletes; unes mitjetes; unes sabatetes,* etc Quan s' acabin les prendes ab les que la fantasía del que canta vol vestir á la pastoreta, s' acaba la cançó.

En M. Milá l' anomena *Varies compres,* puig la comensa dihent: ¿Qué li comprarém, etc., y afirma també que 's va repetint la tonada ab la mateixa lletra, sempre cambiant solsament les prendes que 's comprin per la pastoreta. L' única variant que s' hi troba es que l' últim vers diu:

Floreix y grana lo llessamí

enlloch del que publiquém que diu:

Flors y violes y romaní.

Diu també qu' es un fragment sense variants notables lo que ve á demostrar que no te més lletra que la que publiquém.

La llargaria de la tonada y l' haverhi sols una estrofa nos fa creure que, enlloch d' esser una cançó, més haviat pot dirse es un ballet en el que hi fou posada la lletra per acompanyar la música ab l' obgecte de fer més fácil sa conservació per poguer retenir mellor el poble á la memoria tan bonica tonada, la que se singularisa, puix no te semblança á cap altra de les nostres cançons populars; venint á esser una demostració en pro de nostra suposició 'l que 'l seu compás es tan perfectament ritmat que tot ell te un carácter verament ballable.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó X DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 Preu: 10 cénts.

IMP. RENAIXENSA

LA MORT i LA DONZELLA

CANÇÓ POPULAR CATALANA.

Moderat.

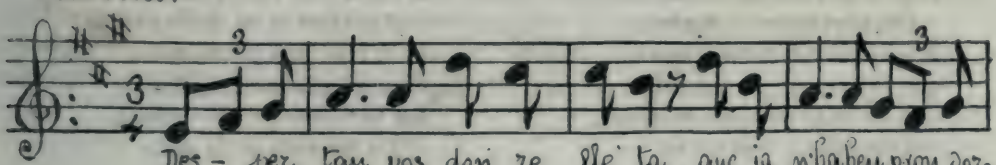

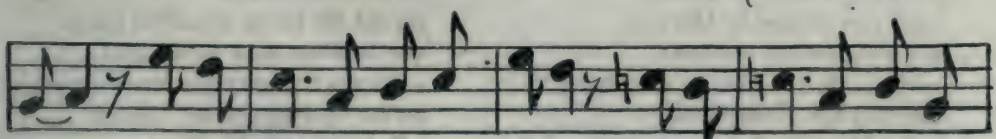

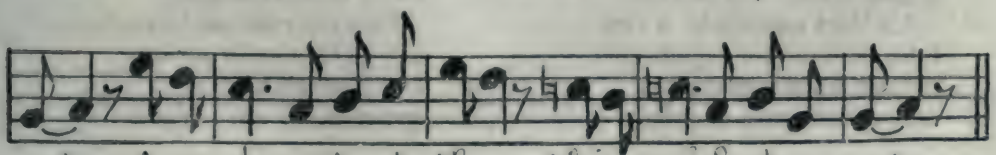

La mort y la donzella

Cançó popular catalana

—Despertáuvos donzelleta
que ja n' haveu prou dormit
are n' ha arribada l' hora
l' hora que haveu de morir.
—Despertáuvos si dormiu
despertáuvos pare y mare
que jo veig un rostre tal
que no apar persona humana.
—Donzelleta com viviu
com viviu tan descuydada
sens pensar que la Mort ve
á l' hora menos pensada.
—¿Quí sou vos que no os conech
que sou tan desfigurada?
—La Mort so si 'm coneixeu
si may l' heu vista pintada.
—La Mort pintada be 's veu
l' he vista moltes vegades,
mes no mata com vos feu
ni tampoch porta la dalla.
—Al pensar que so la Mort
tinch la gent horroritzada
pero jo may vaig enlloch
si l' hora no es arribada.
—Ay Mort si 'm deixas estar
te 'n faré una prometensa
deixaré pompes y gales
tot lo temps de ma vellesa.
—La paraula de la dona
no te fe ni veritat
no cal dir torna un' altra hora
que la Mort may ve de grat.
—Fugiu d' aquí cuca fera
no me 'n dongueu tal espant
que jo porto la bandera
de les nines principals.
—Deixaus viure no ho puch fer
que de Deu ne so enviada;
á la Mort no li cal dir
que torni un' altra vegada.

—Feste enrera, feste enrera
que me 'n tens tota espantada
que jo porto la bandera
de les més hermoses dames.
—La bandera que porteu
de res vos servirá are
perque tot lo d' aquest mon
á la Mort te de deixarse.—
—Mata al pare qu' es vellet
y te un peu dins de la caixa
y á ma mare després d' ell
y á mí déixam viure encare.
—Jo are he vingut per vos
puig vostra hora es arribada
que quan jo vindré per ells
ja será un' altra jornada.
—Válgam Deu que soù cruel,
tingau pietat de mí,
qu' un arbre sense fruyt
aixís tinga de morir!
Jo podría ser casada
posada en lo be del mon
y are la Mort m' ha citada
per anar no sé ahont.
—Donzella allí hont aniréu
vos jamay hi sou estada,
gran soroll hi sentiréu
al infern sou condempnada.—

NOTES

En P. Briz al parlar d' aqueixa cançó diu: que sol finir ab un acabament molt lleig que li treu lo carácter fantástich que te tota ella.

La tonada per ell publicada, que califica de preciosa, no es pas la que publiquém, per rahó de trobar la nostra encar més bonica que aquella, y més adaptada al esperit de la lletra.

Aquesta, de carácter marcadament relligiós, creyém fou composta per demostrar al poble que la *Mort* se presenta moltes vegades de sorpresa, y que, per lo tant, ha d' estarse sempre previngut per no morir condempnat, com succeheix á la *Donzella* malgrat sa jovenesa, puig á la *Mort* totes les etats li son iguals.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó XI DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 Preu: 10 cénts.

IMP. RENAIXENSA

La presó de Lleyda

Cançó popular catalana

Moderat

A la ciu_tat de Ley_da n'hi ha u_na pre_

_só de pre_sos may n'hi man_can pe_ti_ta bo_nu_ca

prou n'hi por_tail Ba_ro li_re_ta li_ro

CANÇONER POPULAR

La presó de Lleyda

Cançó popular catalana

A la ciutat de Lleyda
n' hi ha una presó
de presos may n' hi mancan
petita bonica
prou n' hi porta 'l Baró
lireta liró.
Hi ha trenta tres presos,
cantan una cançó,
l' ha treta y l' ha dictada
lo més jove de tots.
La nina se 'ls escolta
de dalt del mirador
á cada posadeta
ne devalla un grahó.
Los presos se 'n adonan
y paran la cançó.
—Canteu, canteu bons presos
cantéune la cançó.
—¿Cóm cantarém senyora
si estém en greu presó?
—¿Qué us falta menjá' ó beure
ó us quitan la racció.
—No 'ns falta menjá' y beure
ni 'ns quitan la racció,
lo que 'ns falta, senyora,
les claus de la presó.
—Canteu, cantéune, presos,
acabeu la cançó,
acabéula, bons presos,
que me 'n captiva 'l só.
Aniré al meu pare
recaptaré 'l perdó.
¿Quí es que l' ha dictada
tan bonica cançó?
—Lo del barretet negre
lo més jove de tots.—
Ja se 'n va á ne 'l seu pare
á demanarli un dó.
—Ay pare lo meu pare
jo vos deman un dó,
no vos deman Valencia
ni tampoch Aragó

ni tampoch Barcelona
ciutat de gran valor.
—Ay filla Margarida
quin dó vols que jo 't dó.
—Ay pare lo meu pare
les claus de la presó.
—Ay filla Margarida
això no pot ser no,
los presos fugirían
cóm quedaría jo?
¿Digas per qué vols, filla,
les claus de la presó?
—Ay pare lo meu pare
per tréuren l' aymador.
—Ay filla Margarida
quin es ton aymador?
—Ay pare lo meu pare
lo més petit de tots.
—Ay filla Margarida
això no pot ser no,
han cremat la Garriga
Conflent y Rosselló.
—Dels presos qu' allá canten
digau que 'n faréu vos.
—S' acosta 'l sant dissapte
los penjarán á tots.

—Ay pare lo meu pare
no penjeu l' aymador.
—Ay filla Margarida
será 'l primer de tots;
les cordes son filades
que 'n costan á pes d' or.
—Ay pare lo meu pare
penjéumhi á mí y tot
feu les forques de plata
féune los dogals d' or
y á cada cap de forca
poséuhi un pom de flors
perque la gent que passi
sentin la bona olor
resin un Parenostre
per l' ánima dels dos.
Y diguen ¡ay la trista
qu' ha mort per l' aymador.—
Deu la perdó floreta
jardí de cada flor.
—¿Quí es aquesta doncella
qu' es morta per amor?
—Neta es del rey d' Hungría
parenta d' Aragó.—
Deu l' haja perdonada
la filla del Baró.

NOTES

Aquesta cançó es de les més populars á Balears y Catalunya, pero especialment á Urgell. En J. M. Quadrado, que fou qui publicá la primera cançó popular catalana, estampá aquesta en *El Diario de Palma* de 23 de Novembre de 1853 en un escrit titulat *Cantos Populares*.

A més de la tornada que publiquém, ne te d' altras com *La vida mia, La vida amor; ¡Mes ay! Lireta Liró; Virondom virondom virondeta; Lironfalireta Lironfaliró*, y la següent que 's diferencia molt de les altres

Ayre 'l bon ayre 'l bon ayre—ayre 'l bon ayre l' amor
ayre 'l bon ayre 'l bon ayre—es la vida del pastor

la que segurament perteneixería á una altra cançó essent afegida en aquesta, ó be la lletra de *La presó de Lleyda* fou aplicada á la cançó que tenía aquesta tornada.

De la mateixa cançó 's troban variants que tenen un acabament diferent, en el que la *Margarida* pren les claus al seu pare mentres dormía á causa del dormitori que pera aquest fí li havían donat, escapantse 'ls presos y fugint ella ab l' aymador cap á Fransa.

En F. Pelay Briz diu que á Provença hi ha una cançó anomenada *Fanfarneto* que es molt semblant á la nostra y en M. Milá y Fontanals troba que comparant aquesta ab la francesa del mateix assumpto, la nostra es molt més bonica.

Per lo vers que diu *neta es del rey d' Hungria* y també per las variants que diuhen *filla de D. Jaume,* suposém que l' origen d' aquesta cançó está basat en algun fet histórich, tradició ó llegenda que 's creya ocorregut durant lo regnat d' en Jaume I lo *conqueridor,* puig es sabut que sa segona muller era filla del rey d' Hungría, autorisant més aquesta suposició 'l vers que diu:

No vos deman Valencia—ni tampoch Aragó
ni tampoch Barcelona—ciutat de gran valor

com també la qualitat dels presos, que 's demostra son de guerra per l' acusació ab que 'l *pare* justifica la seva conducta dihent:

Han cremat la Garriga—Conflent y Rosselló

ab lo que 's ve á entendre que 'l pare es indubtablement lo comte de Barcelona, rey d' Aragó y Valencia.

Difícil es comprobar la anterior suposició, pero recordis qu' en Jaume I tingué de sa muller Violant d' Hungría cinch filles, essent: Violant, qui 's casá ab Alfons X de Castella y Lleó 'l *Sabi;* Constança, que 's casá ab l' Infant Manel de Castella y rey de Portugal; Sancha, que 's creu pelegrinà ab trajo desconegut cap á Jerusalém morint en opinió de Santa; María, que, segons diu Zurita, 's feu monja, é Isabel; que 's casá ab Felip III de França l' *atrevit.*

D' aquesta cançó se 'n troban moltas variants á Italia, que per sa semblança ab la nostra demostran perteneixer á un mateix origen. L' erudit recolector de cançons populars del Piamont, en C. Nigra, diu: qu' ha de ser originaria de la França septentrional, probablement de Normandia, y filla del segle XIV, ó tot lo més tart del XV y que d' allá degué passar á Provença ó á Gasconya entrant després á Catalunya, popularisantse també á l' alta Italia entranthi per lo Delfinat ó la Saboya ó la Provença, extenentse encare més, puig l' ha trobada á Roma y á Sorrento aprop de Nápols.

Tal suposició no creyém desfassi nostra opinió, puig encare que son origen sia extranger y son argument provinga d' altra nació, pot el poble havérsela apropiada ajustantla á un fet consemblant ocorregut á Catalunya, ja que d' altra manera no anomenaría 'ls noms de llochs y persones qu' en ella s' hi troban.

En la cançó italiana la noya diu que si 'l seu galán mor, ella també morirá, y demana 'ls enterrin junts en una mateixa tomba, puig vol qu' ell reposi en sos brassos y qu' assobre la tomba hi plantin rosas y flors perque la gent quan passi senti l' olor y diguin:

Es morta la bella—es morta per l' amor

ó bé

Es la flor de la Rosina—qu' es morta per l' amor

diferenciantse la italiana de la catalana ab que en aquesta la noya demana que las flors las hi posin á la forca; es á dir, en lo lloch del sofriment, y en l' altra en lo del repós, ó sia la tomba.

Si be no podém afirmar que son origen es basat en un fet histórich catalá, al menys hem pogut demostrar qu' es una de les cançons més populars, puix la trobém per tot Catalunya, França é Italia.

De les diferentes tonades que possehím d' aquesta cançó hem triat aquesta per creure es la més bonica y, sobretot, per lo apropiada que la trobém á la lletra per son ayre melangiós, que tant escau al assumpto que 's descriu en la mateixa.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó XII DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 **Preu: 10 cénts.**

IMP. RENAIXENSA

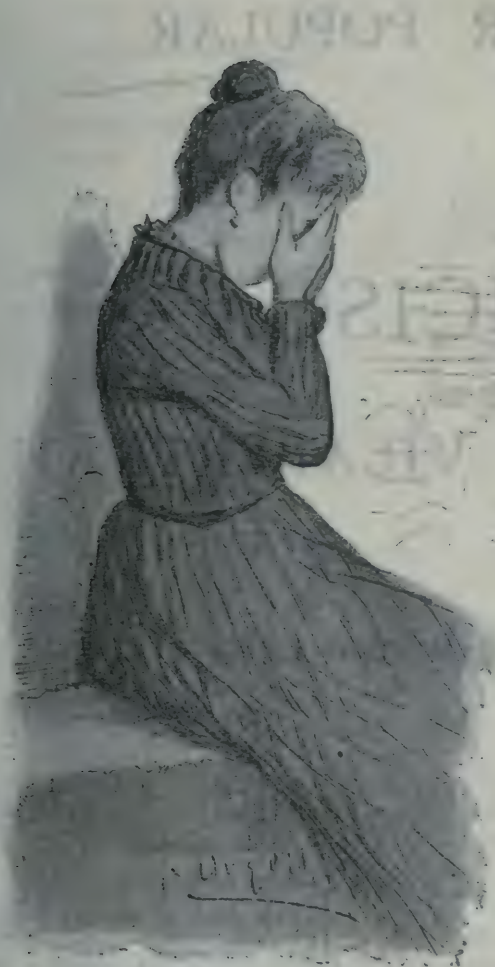

FRANCISCA
la flor de Vila-Bertran
Cançó popular catalana.

moderat

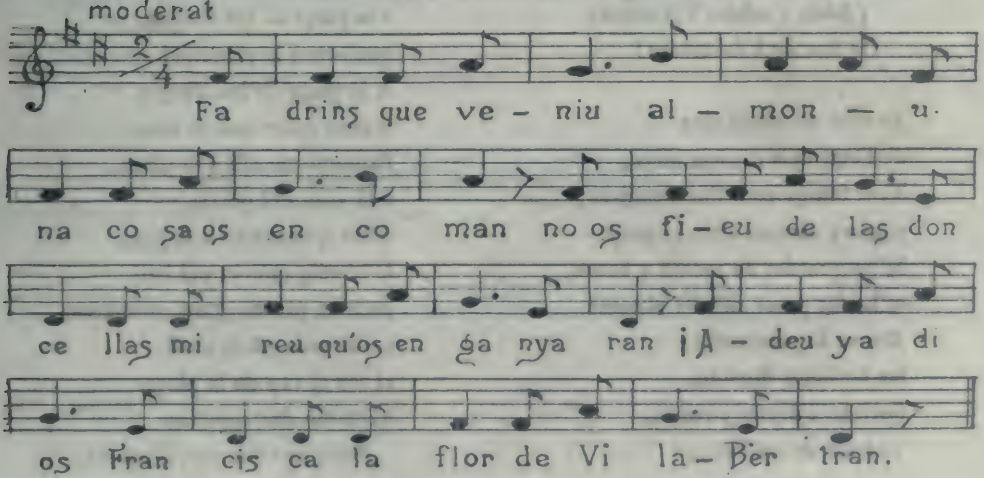

FRANCISCA

LA FLOR DE VILABERTRAN

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Fadrins que veniu al món,
una cosa us encomàn:
no us fieu de les donzelles:
mireu que us enganyaràn.
¡Adéu y adiós, Francisca,
la flor de Vilabertràn!

Jo n'he festejada una
de l'etat dels catorze anys;
Tant temps com l'he festejada,
engany darrera altre engany.
M'ha guardat de menjâ y beure,
m'ha fet posar cabells blanchs.
Ara ve la primavera:
les herbetes floriràn,
floriràn clavells y roses,
violetes de tot l'any,
y també les donzelletes,
que'ls fadrins enramaràn.
—Francisca, demà us convido
a la plaça a treure ball;
a la plaça de les Verges,
que sereu la principal.
A la plaça de les Verges
a unes gales que hi fan.
Espereu-me allí a la plaça,
a la vora del portal.—
Aixís que arribo a la plaça
ja la veig que va pel ball.
Jo n'he preses grans quimeres;
ne devallo plaça avall;
al ser al cap de la plaça
ne trobo dos capitans.
—Senyors: demano llicencia

per ser soldat de cavall.—
Ja li entreguen la motxilla,
la motxilla y el cavall.
Jo'ls en demano llicencia
per donar-ne un tom pel ball.
—Deu-ne dos y tres y quatre;
doneu-hi los que volgau.—
Ne dono tres toms per plaça,
tota la gent va guaitant.
Aquell jovenet tant guapo
s'ha fet soldat de cavall.
Ja'n veig venir la Francisca
ab llàgrimes cara avall.
—¿Y de què ploreu, Francisca?
No haveu de plorar tant.
Val més anar a la guerra
y menar un bon cavall,
que als cavalls la brida'ls regna
y a les nines no pot may.
De fadrins molts ne queden:
caseus ab lo qui volgau,
que vos n'heu sigut la càusa
si só soldat de cavall.—

NOTES

Aquesta cançó podria qualificar-se de *ballet*, puig lo caràcter que té la tonada és tot ell apropiat pera la dança. No obstant, la lletra, encara que descriu un fet, que's troba molt generalisat en lo cançoner popular, com és les renyines d'enamorats, no deixa de tenir un caràcter poètich molt escayent.

Entre'ls cants populars d'Italia se n'hi troba un ab lo títol *La riprovatione*, que sembla sia una imitació composta dels nostres anomenats *Francisca, la flor de Vilabertràn*, y *La Mort de la Nuvia*, cançó que, si a Déu plau, aviat publicarem.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaràn a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XIII Dipòsit: Rambla de St. Joseph, 11 **Preu: 10 cènts.**

TIP. «L'AVENÇ.» — BARCELONA

Cançó popular catalana

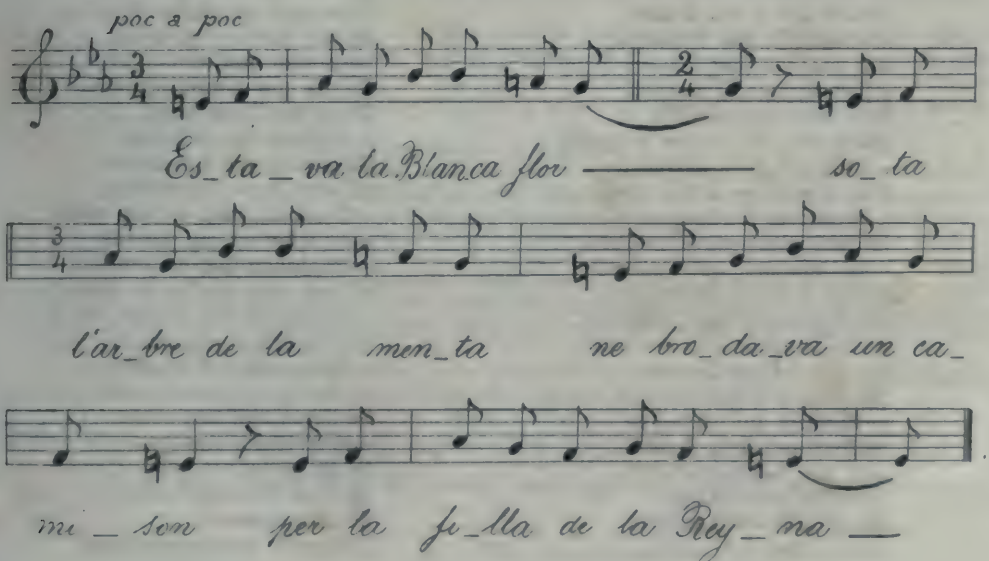

CANÇONER POPULAR

BLANCAFLOR

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Estava la Blancaflor
sota l'arbre de la menta,
que brodava un camisón
per la filla de la reina.
El camisón n'era d'or,
de seda'l brodava ella;
quan la seda li faltà,
posà de sa cabellera.
De sa cabellera a l'or
no hi ha molta diferencia.
Alça'ls ulls y veu la mar,
veu venir la mar brusenta;
veu venir fustes y naus
y galeres més de trenta.
Veu venir un mariner
que'l seu gran senyor li sembla.
—Mariner, bon mariner,
Déu vos dó en la mar bonança.
¿Haveu vist o conegut
lo meu gran senyor en França?
—Sí, senyora, que'l conech,
y d'ell li porto comanda:
diu que'us cerqueu aimador,
que ell aimada s'ha cercada.
La filla del rey francès
per esposa li han donada
—Benhaja qui presa l'ha,
malhaja qui li ha donada,
que una dama com só jo
per altra sia deixada.
Set anyades l'he esperat
com a dòna ben casada
y altres set l'esperaré
com a viudeta enviudada.
Si al cap dels set anys no ve,
a monja seré posada,
monjeta d'un monestir,
monjeta de Santa Clara.
—No's fassau monjeta, no,
que foreu malaguanyada;
no's fassau monjeta, no,
que encara teniu qui us aima.
Veus-aquí un anellet d'or
del dia que'ns esposàrem.
Veus-aquí una trena d'or
del dia que m'embarcava.—
Dient això'l seu marit
li va donà una abraçada.
Ella, quan veu son marit,
als seus peus s'agenollava.
—Perdoneu-me, el meu marit,
si he faltat en cap paraula.
—Perdoneu-me, ma muller,
els sets anys que'us he deixada.
—Perdoneu-me, el meu marit,
si n'hè estada mal criada.
—Ben criada, Blancaflor,
de bon pare y bona mare.—
Se daren tant fort abraç
que d'alegria ploraven.
Se giren deçà y dallà:
els rosers aponcellaven,
floria lo romaní,
l'atmetller tot blanch estava.

NOTES

Aquesta cançó, que de les anomenades *Cavalleresques* és una de les més boniques, sembla que té un origen molt antich, puig se troba entre'ls cants populars grechs que publicà'l Comte de Marcellus, qui al parlar dels mateixos diu:

«Gracies a l'amistat ab lo poeta Christopoulos, que ha recullit y publicat les cançons de la Grecia, que són l'alegria dels Helens que parlen encara la llengua d'Homer, he pogut presentar a mos compatricis aquesta col·lecció.

»Christopoulos, amich de la poesia y gran aimador de la Musa popular, afirma que aquesta és la que ha conservat y mantingut la resistencia dels grechs en sa llarga servitut y los prepara pera alcançar la desitjada independencia. Ella manté,—afegeix,—lo patriotisme, renova'l coratge y los inicia la llibertat. Malgrat lo punyal dels Ismaelites, nostre poesia no és pas morta: valguen com a testimoni'ls crits de la musa nacional que ressonen sordament y séns fer soroll desde Trebisonda fins a Xipre.

»Nostra llengua's purifica poch a poch del llot impur del dialecte dels nostres invasors, que va refusant-lo del tot tota la nostra nació. Llegiu la nostra poesia popular y veureu que la nostra llengua moderna guarda totes les virtuts de l'antiga, y no oblideu que nosaltres hem de cedir al pes del temps, y que a l'hermosa llengua d'Atenes li passarà lo mateix.

»Jo les recordo,—diu Marcellus,—aquestes paraules del modern Anacreon, y les escrich y obeheixo sempre que remembro'ls cants de la musa popular. No pretench, donchs, fer un homenatge a Christopoulos ab aquesta traducció dels cants de la Grecia, sinó que'ls ofereixo a mos compatricis pera que ab ells aprenguin a estimar també'ls de la França.

»A Grecia la poesia popular no és solament lo mirall de l'esperit, de l'intel·ligencia y dels gustos d'una nació, sinó que és al mateix temps una part essencial de la seva historia. A través de ma recol·lecció's pot seguir ab ordre cronològich les esperances y los progressos dels Helens desde'l dia de sa servitut fins a la primera hora de la seva independencia.»

Hem cregut convenient transcriure tots aquests conceptes perquè trobem que s'ajusten perfectament en la manera y la finalitat del cançoner popular de Catalunya, lo qual té ab lo de Grecia notable semblança, aprofitant la coincidencia de que aquesta cançó tinga'l mateix argument de la grega, com ho proba la següent traducció:

«LA BELLA CANTAIRE»

«Allà a la vora de la mar hi ha una donzella que renta'l mocador de son marit y canta pera distreure sa tristesa. Un xich de vent ha mogut una mica ses faldilles y ha descobert la punta de son peu menudet. La mar en queda encantada, lo món espalmat.—Passen naus y galeres, y los que van en elles se meravellen al contemplar tanta bellesa. Quan ella ho veu deixa de cantar. Lo capità d'una de les naus la saluda y la prega que torni a començar son interromput cant.

»—No cantava,—respòn ella;—em planyía de la ausencia del meu marit, qui m'ha deixat per anar a defensar la patria.—Va marxar creyent tornar aquí victoriós y rebre de mos braços una abraçada y de mes mans una corona. Fa dèu anys que és fòra y may ningú me n'ha dit res. Encara l'esperaré dos anys més: si al cap dels dos anys no ve, me faré monja.

»Lo capità allavors li diu:

»—Com se deyá? Pot-ser jo l'he conegut a la guerra.

»—Se deya Costaki.—Marxà ab Lambrós (1). S'havien fet mariners los dos al mateix dia.

»—Abraça-m! Abraça-m, donchs, hermosa mia, que jo só Costaki, que jo só ton marit!»

La semblança de les nostres cançons ab les de la Grecia confirma lo que diu en F. Pelay Briz referent a l'influencia del gust antich envers les obres d'èpoques posteriors, això és, que'ls trovadors en sa il·lustració componien llurs versos en la llengua de llurs respectius països, inspirant-se, en los que'ls havien sigut trasmesos d'altres terres, venint després lo juglar a popularisar-los entre'l poble, traduint-los a la llengua vulgar. Heus-aquí, donchs, com la literatura antiga tenia influencia sobre'l cant del juglar, cant que ab poch esforç passava a convertir-se en cançó popular.

Aquesta opinió la trobem afirmada en la divisió històrica que de la poesia popular fa en M. Milà y Fontanals, que la divideix en tres períodes.

Primer: època dels juglars, segles XIV y XV.

Segon: influencia del romanç castellà, segles XVI y XVII.

Tercer: època eminentment popular, segle XVIII y part del XIX.

Referent a la primera època, diu que'ls juglars degueren conservar fragments d'èpoques

(1) *Lambrós*, célebre corsari grech, esglay de les armades turques.

anteriors y compondre-n altres de nous o tal volta copiar assumptes d'altres països; y si no inventaren les tonades, popularisaren los principals tipos de la música catalana.

A Italia se troben diferentes variants d'aquesta cançó. En C. Nigra, en sa col·lecció de cants del Piamont, en publica quatre, una de piamontesa que diu així:

LA PROBA

«—Oh! Canta, canta, nineta, fins que t'hagis casat.

»—Jo no vull cantar, ni riure, que mon cor està enamorat. Mon amor se n'és anat a la guerra, ja fa set anys, y no ha tornat. Si sabés un xich lo camí, aniria a buscar-lo.

»Quan va ser a mig camí, un bell jove va trobar.

»—Oh! Digueu-me, vos bell jove: haveu vist mon estimat?

»—Segurament que l'he vist, però no l'he conegut. Oh! Digueu-me, donzelleta: com anava vestit?

»—Anava vestit tot vermell, ab lo barretet guarnit, ab l'espasa a la cintura, y lo calçat brodat.

»—Oh! Sí, sí, que l'he vist: anava ben acompanyat: ab cinquanta atxes enceses lo portaven a enterrar.

»La donzella va caure en terra, va caure en terra del dolor.

»—Oh! Torna en tu, torna en tu, donzelleta, que soch jo vostre primer amor.»

Les altres tres són una de genovesa y dues de toscanes: de Pisa y de Lucca. Diu que l'argument d'aquesta cançó és comú a la poesia popular de molts països, afirmació que trobem comprobada en la col·lecció de cants populars del país Messin, o sia de Metz (Lorena), del comte de Puymaigre, ahont nos demostra que's troba en diferentes regions de França, com també a Portugal, puig en sa col·lecció de cançons populars portugueses n'hi ha una consemblant a la nostra.

Se troba també a Alemanya, ahont la fidelitat de l'esposa en ausencia de son marit és tema d'un cant molt popular en tota la Germania conegut ab diferents títols, com ho proba la següent:

«En la vall, sota una tila de llargues branques, dos enamorats, obliden ses penes parlant d'amor.

»—Estaré set anys fòra, dolça aymia: ha arribat l'hora de despedir-nos.

»—Amor meu, set anys estaràs fòra? T'esperaré fins que tornis.

»Quan los set anys van haver passat, ella va pensar: «Vindrà!» Y se n'entrà al bosch pera esperar a son enamorat. Dins del bosch va trobar-hi un galan cavaller.

»—Bon dia, hermosa donzella: ¿què veniu a fer-hi al bosch, tota sola? Vos han renyat vostres pares? Teniu algún amor secret?

»—Ahir va fer set anys que'l meu amant se'n va anar.

»—Jo l'he vist a la ciutat com se casava ab una rica donzella. ¿Quin mal li voldrieu, ja que us ha trahit?

»—De tot cor li desitjo la més gran felicitat; tanta alegria com estrelles hi ha al cel; tanta ventura com amor sent per ell lo meu cor.

»Lo cavaller treu de son dit un anell d'or y lo tira a la falda d'ella, que plorava. Després treu del sarró un vel blanch com la neu.

»—Alça, alça'ls ulls, hermosa donzella: tu seràs meva per sempre més, que jo só ton marit.»

Hi ha variants en les que l'esposa demana a son marit, abans de volguer regoneixe-l, que aquest li dongui senyals que probin verament que és ell, cosa que no's troba en les catalanes.

Al donar compte en Mariàn Aguiló d'haver trobat entre les variants d'aquesta cançó una copia escrita de mà d'en P. Piferrer, fa constar que aquest fou lo primer que's proposà publicar cançons populars catalanes, començant-ne la llarga y feixugosa aplega.

Ab aquesta cançó va inaugurar-se'l *Teatre Popular* iniciat per l'Adrià Gual, en la sessió del *Teatre Intim* donada en lo *Teatre Lirich* (*Sala Beethoven*) el 30 de Janer de 1899, y a prechs de son autor fem constar que obtingué un fracàs, com també'l propòsit de seguir pel camí senyalat.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaràn a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XIV DIPÒSIT: RAMBLA ST. JOSEPH, 11 **Preu: 10 cènts.**

Tip. L'AVENÇ, Ronda Universitat, 20

Las Mosques de Sant Narcis

cançó popular catalana

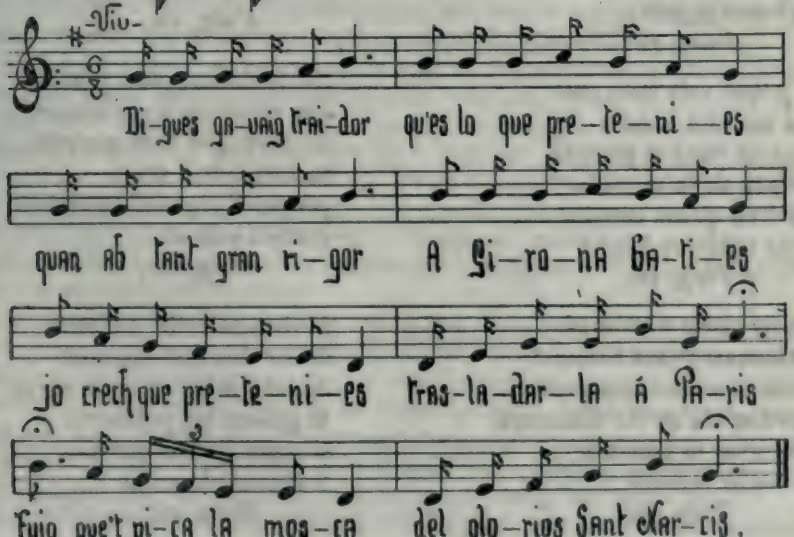

CANÇONER POPULAR

LES MOSQUES DE SANT NARCÍS

Cançó popular catalana

Digues, gavaig traidor.
qu' es lo que preteníes
quan ab tant gran rigor
á Girona batíes.
Jo crech que preteníes
trasladarla á Paris.
Fuig que 't pica la mosca
del gloriós Sant Narcís.

A vint y tres de Maig
segon dia de Pásqua
has tingut tant empaig
que 't feu caure en basca.
Bons son los ous ab closca
pel mal pegadís.
Fuig, etc.

Tu que vols ésser gall
en aquesta batalla
has de dexá el plomall
al peu de la muralla
¡Mireu quina canalla
que te lo rey Lluís!
Fuig, etc.

Sens ordre ni compás
cridaves: ¡Viva França!
com si aquest contrapás
no hagués de fer mudança.
Miravas la bonansa
y no lo venadís
Fuig, etc.

Mil y vuitanta tirs
tirá l' artillería;
lo vostre general
ne te gran alegría
pensant que guanyaría
pas franch es est país
Fuig, etc.

Mil y dos cents tambóns
toquen la generala
pifres mil y dos cents!
seguexen la campanya
pensant que la batalla
los fora molt felís
Fuig, etc.

En Bellafont pren mal
que quasi no 's pot creure
jo crech que may pas més
tu tornarás á veure
perque l' aigua n' es térbola
y sab á estantís
Fuig, etc.

Molt resolt diu qu' estás
de fer dos mil desastres
donchs mira ab quin agrás
te guisen los pollastres
si seguexes los rastres
trobarás plomadís
Fuig, etc.

Sents moltes passions
y aquexes totes males
ja veus com los lleons
te fan batre les cames
ab foeh y colps de bales
te treurán lo vernís
Fuig, etc.

Sant Narcís glorios
vos dono de paraula
que á Girona may més
hi entrará gavetxalla
¡Miréu quina canalla
que te lo rey Lluis!
Fuig que 't pica la mosca
del gloriós Sant Narcís.

NOTES

Aquesta cançó pot dirse que pertany á aquell período verament popular que pren la plenitut de son carácter en lo segle XVIII. Si; ab tot y que induptablement vá ésser composta en los dies propers que 's esdevingueren al fet de referencia, y per lo tant dins l' últim terç del segle XVII, s' ha d' encloure en aquell período que en Milá califica d' época *eminentment popular*, volent dir que les cançons compostas en aquella época ho foren inspirantse en fets recentment ocorreguts y dels quals vá apoderarsen la imaginació popular. Lo poble en la tal cançó no fa més que retraure un fet que en la fé que te en la protecció de Sant Narcís, no s' esplica la victoria obtinguda sens la intervenció del sant qui en 1285 fou son gran protector y per axó retrau aquelles mosques.

Al visitar la ciutat de Girona sempre nos ha fet la impresió d' ésser una ciutat supervivent á llurs desgracies. Poques poblacions hi haurá en lo mon quina existencia haja sigut posada en perill tantes vegades; tal volta sia la que s' ha vist més colps cercada d' enemichs. Podriam dir que una llarga série de sitis constituexen sa historia tant llarga com gloriosa.

Dir d' ella que es *Molt Noble, Molt Lleal, Fidelissima y Excelentissima* ciutat, es dir poch encare que s' hi afegesca l' honor d' haver merescut per dos colps lo calificatiu de *Immortal*, puix sa millor gloria consisteix en haver constantment demostrat per medi del heroisme gran de sos fills, que 'l mérit no consisteix sols en conseguir lo triomf, sino en ser invencible.

La cançó transcrita se refereix precisament á un dels sitis en que la antiga Gerunda, vá poguer manifestarse ab lo doble carácter de invencible y de triomfadora; y per axó es que la satisfacció íntima que traspúa en totes les seves posades, fá que revestesca tota ella una ironía marcadament menys preativa pels seus derrotats enemichs.

Girona que es la ciutat sitiada en l' any 673 per Wamba; per Muza-ben-Noseir en lo 713, per Lluis lo Piadós, fill de Carlemany en lo 778; per Abel-el-Melich en lo 793; per l' exército franch altre colp, avans que les host mores comanades per Alhakem persistint en tornarla á fer musulmana tinga de sitiarla tres vegades consecutives y altres tres vegades férsela seva en l' any 800; ho es en lo 812 per Abderraman; per Aizó en lo 826 y en lo 841 per los cristians del pays que ajudats per los de l' altra bandada del Pirineu la lliuran per sempre mes dels adoradors de Mahoma.

Tranquila relativament passá los anys fins que ve l' any 1285. Una creuada de gent francesa, vé contra Catalunya capitanejada per son rey Felip *l' Atrevit* y apoyada moralment per les exhortacions y mercés espirituals del Papa. Desde que han entrat en nostra terra, los esforços dels fills dels pays y de les tropes del rey d' Aragó han resultat inútils. Podría dirse que la excomunió pontificia llençada contra Pere *'l Gran* y los qui li prestessen vassallatge y ajuda importava la derrota. ¿Los esforços dels geronins, en defensa de sa pátria cercada de enemichs y en penyora de fidelitat al seu sobirá, resultarán inútils?

¡Ah! No, que Sant Narcís se digna ajudar á sos compatricis ab unes mosques que surten

de son sepulcre y escampantse en lo camp dels enemichs de sa patria, ab ses picades verinoses causan tanta mortandat que no tenen mes remey que fugir, empaytantlos desde les hores la desgracia, tant que fins tenen que recular cap al punt d' hont havían vingut, portant lo cadávre de son monarca.

A aqueix prodigi de les llegendaries mosques, se refereix la cançó quan diu, simulant dirigirse al francés altre colp invassor de Girona,

«Fuig que t' pica la mosca
del gloriós Sant Narcís»

Després del 1385 se suscitan divergencies entre 'l rey d' Aragó y lo comte d' Ampuries, los súbdits d' aquest novament sitiant Girona. En 1389 venen altre colp los francesos á sitiarla comanats per lo compte d' Armagnach, y aquesta vegada sí que logran apoderarsen cometent en ella tota mena de malifetes. Venen los anys 1463, 1467, 1468 y 1469 y durant aqueix período es sitiada nou vegades, les vuyt, dirigeix l' atach lo comte de Lorena; torna á serho en lo 1652 pel marqués de Mortara; l' any següent pel mariscal Auquireurt en que va semblar que 'l gloriós Sant Narcís altre colp se aprestés á la defensa de sa patria, com també vá manifestarse en los sitis del 1675 y en lo del 1684.

A aqueix fá referencia la cançó. Fou un siti fort y terrible lo d' aquell any. Als 17 de Maig se presenta lo marqués de Bellefonde al peu de les muralles de Girona y la volta per tots cantons. Lo día 22 de Maig comença lo foch y al endemá aumenta les bateríes. Lo día 24 lográ obrir dos forats en los murs per la part de Santa Eugenia y confiat en que ha de continuar sortós fins á lograr lo triomf de la rendició de la plaça, intima la entrega.

Los sitiats que s' han resistit valerosament al sentir tal proposició redoblan son esperit y comença una lluyta mes forta y terrible que no ho havía sigut encare. Les primeres avançades geronines son vençudes y sens contemplació degollades, pero per axó no 's cedeix.

Al clarejar del endemá lo camp francés presentava tanta multitut de morts que qui 'l comanava se veu precisat á demanar á la plaça que se li concedís una treva per poguerlos enterrar. En poder dels sitiats quedavan molts presoners, un estandart reyal y nou banderes. Lo nombre de ferits també es gran.

La treva demanada s' allarga; Bellefonde, no vol pás reanudar la lluyta, y als 26 fá retirar l' artillería dels punts que ocupava, dexant d' atacar. Durant los días 29 y 30 del meteix mes de Maig repassa lo Ter y als 2 de Juny desapareix de la vista de Girona, anantsen cap á la part del Ampurdá.

Lo text de la cançó ja dona algúns detalls del fet, ab los quals lo llegidor pot ferse més cárrech de lo terrible que deuria ésser aquell combat y de quan assenyalada fou la victoria. Los metexos geronins l' atribuiren al favor celestial lograt per mediació de Sant Narcís.

Posteriorment la ciutat invicta ha sofert altres sitis: los del 1694, del 1710, los tres tan memorables del 1808 y 1809, y per fí los del 1827 y del 1843, ab quina apuntació donem fí á aquestes senzilles notes.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó XV. DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 *Preu: 10 cénts.*

Imp. LA CATALANA.

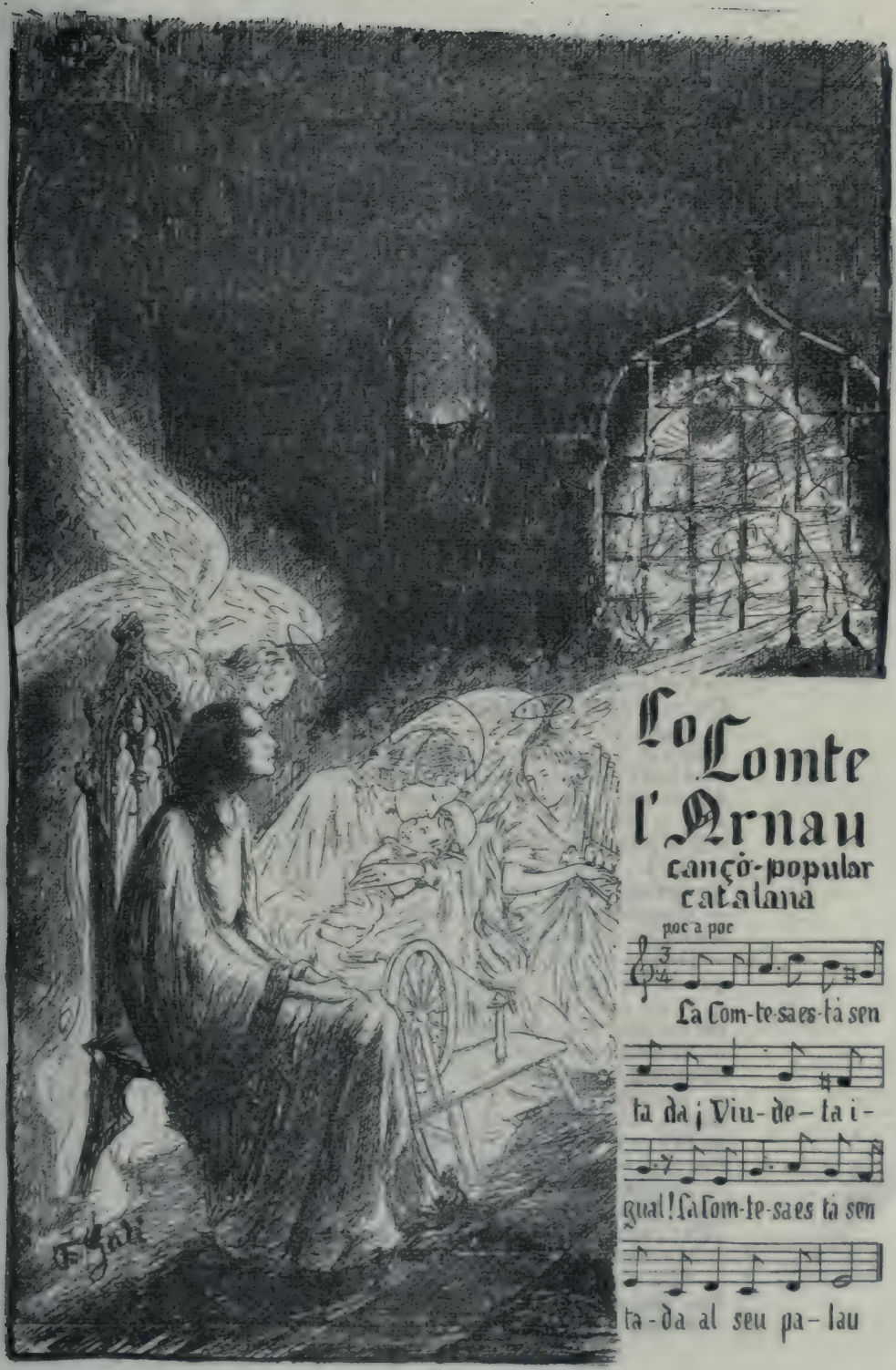

Lo Comte l'Arnau

cançó popular catalana

LO COMTE ARNAU

CANÇÓ POPULAR CATALANA

La comtessa està asseguda, — viudeta igual!,
la comtessa està asseguda — al seu palau.
Se li presenta a la cambra, — valga-m Déu val!,
se li presenta a la cambra — lo comte Arnau,
tot cobert de roges flames, — ay, quin espant!,
tot cobert de roges flames, — valga-m Déu val!
— Tota sola feu la vetlla, — muller leyal?
Tota sola feu la vetlla, — viudeta igual?
— No la faig jo tota sola, — comte l'Arnau;
no la faig jo tota sola, — valga-m Déu val!
— Qui teniu per companyia, — muller leyal?
Qui teniu per companyia, — viudeta igual?
— Déu y la Verge Maria, — comte l'Arnau;
Déu y la Verge Maria, — valga-m Déu val!
— Ahont teniu les vostres filles, — muller leyal?
Ahont teniu les vostres filles, — viudeta igual?
— A la cambra son, que broden, — comte l'Arnau;
a la cambra son, que broden — seda y estam.
— Me les deixarieu veure, — muller leyal?
Me les deixarieu veure, — viudeta igual?
— Massa les espantarieu, — comte l'Arnau,
massa les espantarieu, — valga-m Déu val!
— Deixeu-me'n endú una filla, — muller leyal,
que ab mi passarà les penes — que estich passant.
— Aixís com les heu guanyades, — valga-m Déu val!,
tot sol com pogueu passau-les, — comte l'Arnau.
— Solament la més xiqueta, — muller leyal;
solament la més xiqueta, — viudeta igual.
— Tant m'estimo la més xica, — comte l'Arnau,
tant m'estimo la més xica — com la més gran.
— Per què no caseu les filles, — muller leyal?
Per què no caseu les filles, — viudeta igual?
— Perquè no tinch dot per dar-les, — comte l'Arnau,
perquè no tinch dot per dar-les, — valga-m Déu val!
— Al cap-d'avall de l'escala, — muller leyal,
al cap-d'avall de l'escala — n'hi ha l'arjant.
— Son monedes mal guanyades, — valga-m Déu val!
Son monedes mal guanyades, — comte l'Arnau.
— Ahont teniu los vostres fills, — muller leyal?

Ahont teniu los vostres fills, — viudeta igual?
— A la cambra son, que juguen, — valga-m Déu val!
A la cambra son, que juguen, — comte l'Arnau.
— Ahont teniu vostres criades, — muller leyal?
Ahont teniu vostres criades, — viudeta igual?
— A la cuyna son, que renten, — comte l'Arnau;
a la cuyna son, que renten — plata y aram.
— Me les deixarieu veure, — muller leyal?
Me les deixarieu veure, — viudeta igual?
— Massa les espantarieu, — comte l'Arnau;
massa les espantarieu, — valga-m Déu val!
— Ahont teniu los vostres moços, — muller leyal?
Ahont teniu los vostres moços, — viudeta igual?
— A la palliça, que dormen, — comte l'Arnau;
a la palliça, que dormen, — valga-m Déu val!
— Pagueu-los be la soldada, — muller leyal;
ja veyeu les meves penes, — viudeta igual!
— Aixís que l'hauràn guanyada, — comte l'Arnau;
aixís que l'hauràn guanyada, — valga-m Déu val!
— Per hont heu entrat vos ara, — comte l'Arnau?
Per hont heu entrat vos ara, — valga-m Déu val?
— Per la finestra enreixada, — muller leyal;
per la finestra enreixada, — viudeta igual.
— Ay, que me l'haureu cremada, — comte l'Arnau!
Ay, que me l'haureu cremada! — Valga-m Déu val!
— Ni tant sols us l'he tocada, — muller leyal;
ni tant sols us l'he tocada, — viudeta igual!
— Que és això que us surt del cap, — comte l'Arnau?
Que és això que us surt del cap? — Valga-m Déu val!
— Males coses que he pensades, — muller leyal;
males coses que he pensades, — viudeta igual.
— Que és això que us ix pels ulls, — comte l'Arnau?
Que és això que us ix pels ulls? — Valga-m Déu val!
— Son les males llambregades, — muller leyal;
son les males llambregades, — viudeta igual!
— Que és això que us ix pels nassos, — comte l'Arnau?
Que és això que us ix pels nassos? — Valga-m Déu val!
— Son les coses que he olorades, — muller leyal;
son les coses que he olorades, — viudeta igual!
— Que és lo que us ix per la boca, — comte l'Arnau?
Que és lo que us ix per la boca? — Valga-m Déu val!
— Son les males paraulades, — muller leyal;
son les males paraulades, — viudeta igual!
— Què vos ix per les orelles, — comte l'Arnau?
Què vos ix per les orelles? — Valga-m Déu val!
— Males coses que he escoltades, — muller leyal;
males coses que he escoltades, — viudeta igual!
— Que és això que us ix pels braços, — comte l'Arnau?
Que és això que us ix pels braços? — Valga-m Déu val!
— Son les males abraçades, — muller leyal;
son les males abraçades, — viudeta igual!
— Que és lo que us ix per les mans, — comte l'Arnau?
Que és lo que us ix per les mans? — Valga-m Déu val!
— Males coses que he tocades, — muller leyal;
males coses que he tocades, — viudeta igual!
— Que és això que us ix pels peus, — comte l'Arnau?
Que és això que us ix pels peus? — Valga-m Déu val!

— Els mals passos que donava, — muller leyal;
els mals passos que donava, — viudeta igual.
— Que és aquest soroll que sento, — comte l'Arnau?
Que és aquest soroll que sento, — que'm dóna espant?
— És el cavall que m'espera, — muller leyal;
és el cavall que m'espera, — viudeta igual!
— Baixeu-li grana y civada, — comte l'Arnau;
baixeu-li grana y civada, — valga-m Déu val!
— No menja gra ni civada, — muller leyal;
sinó ànimes damnades, — si n'hi donau.
— Ahont vos han donat posada, — comte l'Arnau?
Ahont vos han donat posada? — Valga-m Déu val!
— A l'infern me l'han donada, — muller leyal;
a l'infern me l'han donada, — viudeta igual!
— Per què allí us-e l'han donada — comte l'Arnau?
Per què allí us-e l'han donada, — valga-m Déu val!
— Per soldades mal pagades, — muller leyal,
y donzelles deshonrades, — viudeta igual!
— Cada dia us faig l'oferta, — comte l'Arnau;
cada dia us faig l'oferta, — valga-m Déu val!
— Vos dich no'm feu pas l'oferta, — muller leyal;
vos dich no'm feu pas l'oferta, — viudeta igual;
que com més me feu l'oferta, — muller leyal,
que com més me feu l'oferta, — més pena'm dau.
Feu-ne tancâ aquella mina, — muller leyal;
feu-ne tancâ aquella mina, — viudeta igual,
que dóna al convent de monges, — muller leyal;
que dóna al convent de monges — de Sant Joan.
Quina hora és que'l gall ja canta, — muller leyal?
Quina hora és que'l gall ja canta, — viudeta igual?
— Les dotze hores son tocades, — comte l'Arnau;
les dotze hores son tocades, — valga-m Déu val!
— Ara per la despedida, — muller leyal,
ara per la despedida, — dem-nos les mans.
— Massa me les cremarieu, — comte l'Arnau;
massa me les cremarieu, — valga-m Déu val!

NOTES

Aquesta cançó és de les més antigues y conegudes, puig se troben d'ella moltes variants, y probablement lo seu origen o la tradició que la feu nàixer se remonta a l'any 1017, quan lo Papa Benet VIII expedí a instancia d'en Bernat Tallaferro, comte de Besalú, la butlla d'extinció del monestir de monges de Sant Joan de les Abadesses, després d'haver cridat a Roma a la que allavors tenia aquest títol y haver-la condemnada en rebeldia.

Ab aquest acort s'extingí, segons lo P. Villanueva, l'ocasió d'escàndol que donava la concurrencia al monestir dels nobles del país, ab motiu de les caceres.

El P. Villanueva y en Bofarull esborren l'erro d'en Marca, que suposava no havia existit aquest monestir.

D'eixa cançó que'n Milà qualifica de notable, diu que la primera noticia que'n tingué la devia a n'en P. Piferrer.

Segons la tradició, un noble del país anomenat Arnau entrava totes les nits per una mina vers al convent de Sant Joan, deixant lo cavall lligat a una grossa anella de ferro que's trobava al claustre.

L'entrada d'aquesta mina, segons uns, era aprop de la carretera que va de Puigcerdà a Ribas, ahont diuen que s'hi sentien udols de feres, lladruchs de goços, ays y soroll de cadenes; y, segons altres, se trobava dintre'l Monestir de Ripoll, estant tapada ab una gran llosa.

S'assegura que'l comte Arnau morí de mort violenta, essent condemnada la seva ànima a rondar pels volts del monestir.

Poques tradicions se conserven tant vives y generalisades a Catalunya com la del comte Arnau; la seva habitació encara s'ensenya, y se té pera tal una casa que en Milà diu tenia'l nom de Parnal o Parnau y que s'anomena castell de Mataplana, situat entre Ripoll y Campdevànol, a tres hores del Montgrony, ahont hi ha una capella en la que s'hi veu un gran quadro ab lo retrato del comte Arnau entremig de flames. A n'aquesta ermita s'hi puja per una escalinata que's diu pagà'l comte ab una important quantitat y que per una cima que hi ha aprop de la mateixa hi apareix acompanyat d'una gran remada de goços.

En lo corral de l'antich monestir de Ripoll se donava una almoina deixada per la familia Arnau, que'ls pobres rebien séns poder contestar *Déu li pach*.

Aquesta cançó's confón devegades ab la tradició del *Mal caçador;* y els pagesos tenen tant per cert l'existencia d'aquest condemnat, que cada nit té de fer per força la seva carrera, seguit de milers de goços, ab companyia de s'aymada, que fins hi ha un vent que l'anomenen del *Mal caçador,* y quan ne fa corren a tancar les portes y finestres de llurs cases pera no sentir la fressa de la cavalcada. També s'anomena aquesta cançó l'*Anima condemnada*.

Cada dia us faig l'oferta, — comte l'Arnau.

L'oferta és el pa y el vi que'ls faels porten a l'esglesia pera'l bé dels que han mort. A fòra és costum dur-li cada dia fins haver completat l'any de la mort pera qui's fa. Se du dintre un cistellet tapat, y abans de l'elevació's dóna al capellà. En aquesta missa, el que ofereix està agenollat aprop del celebrant, havent-hi damunt de l'altar una safata, y en la barana d'aquesta, enganxades y cremant, cinch cerilles. En les ciutats s'acostumava fer l'oferta deixant la panereta, tapada ab un drap negre, damunt de l'altar, y allavors les cinch cerilles en la barana de la panera cremant mentres dura la missa.

Que com més me feu l'oferta, — més pena'm dau.

Se funda aquest vers en la creença en que està'l poble de que, qui se'n va condemnat d'aquest món, ha de patir eternament sens que cap oració puga millorar la seva sort, ans lo contrari, tot-hom està cert de que'ls resos que per ell se diuen, en lloch de minvar llurs penes, les fan créixer.

Es probable que la tradició de les monges de Sant Joan de les Abadesses se confongui ab les de Sant Aimans, que uns suposen trasladades a un nou convent anomenat *Vita Bona*, y altres destruides pel llamp junt ab lo convent, del qual los llenyataires diuen que encara n'existeixen alguns restos, y los rosers del jardí.

Sant Aimans se trobava situat aprop de Campdevànol, y lo esser vehí del de Sant Joan, y lo confós record de les monges d'aquest, junt ab la coincidencia d'haver-hi hagut lo monestir de *Vita Bona*, donaria fonament a la tradició y a los únichs versos que's conserven que diuen:

Les monges de Sant Aimans
totes en finestra estàn.
Veuen venir un jove galàn.
— Galàn, galàn: busqueu lloguer?
De quines feines sabeu fer? —
Quan vingué'l cap de l'any
dotze monges, tretze...
Y la priora'l més galàn.

Afegeix a lo dit en Milà que, encara que aquest fragment és d'esperit llicenciós y se refereix a un monestir fabulós, lo publica entre les cançons històriques per lo arrelat de la tradició, que dóna com a veritable l'existencia d'aquest monestir.

Tot lo explicat no s'apoya més que ab la tradició; mes, malgrat això, ho hem posat en aquestes *Notes* ab lo sol objecte d'il·lustrar les mateixes ab la major quantitat de datos possibles. Pel mateix motiu hi afegirem les que segueixen, encara que divergeixen de les anteriors, puig nostre propòsit és donar cabuda al *Cançoner popular* de totes les noticies que sien d'interès pera'l Folk-lore català.

Feu-ne tancà aquella mina, — muller leyal,
. . . . . .
que dóna al convent de monges — de Sant Joan.

Aquests versos se troben en l'obra d'en Milà *Observaciones sobre la poesía popular*, y,

referint-se als mateixos, en P. Briz diu que no'ls ha posat en la seva publicació *Cançons de la terra* perquè en les versions recullides per ell no'ls hi ha trobat, y que també havia sabut hi eren afegits a principis del segle XIX, dient a més: «Com quelcú podria pensar que nostre ànimo és fer veure una errada en l'obra del Sr. Milà *Observaciones*, etc., en prova de no ser així publiquem aquí mateix la carta que dit Sr. Milà nos ha enviat, en la que's veu s'havia fixat en això y també hi havia pensat molt.

»Sr. D. Francisco Pelayo Briz.

»Amigo Sr. Briz:

»Entre las muchísimas versiones y variantes que después de la impresión de mis *Observaciones* he recogido del *Comte l'Arnaü*, no he hallado los versos

Feu-ne tancâ aquesta mina, — muller leyal, etc.

»Esto me persuade que, á pesar de hallarse una de las versiones recogidas ó enviadas que me sirvieron para la impresión, dichos versos no son bastante genuinos. Además, por documentos posteriormente publicados se sabe que el conde Arnau vivió en el siglo XIV y por consiguiente tres siglos más tarde que las monjas de San Juan. Desearía, pues, que suprimiese V. los cuatro versos.

»Suyo,

»*Manuel Milá.*»

Com lo que acabem d'exposar d'en Milà y en Briz té notable importancia, bo serà ampliem abdues opinions ab lo que sobre lo mateix diu en Pau Parasols y Pi, prebere, en sa *Reseña histórica de San Juan de las Abadesas*. Lo monestir de monges de Sant Joan fou fundat pel comte Guifre *el Pilós*, nombrant abadessa del mateix a sa filla primogènita Emmón, a 27 de Juny de l'any 875, consegrant lo temple a 24 del mateix més de l'any 887, festa de la nativitat del Sant precursor, essent anomenat aquest monestir Sant Joan de Ripoll, establint-s'hi primerament una congregació secular de senyores que vivien baix la regla benedictina, fins que en l'any 898, per instancia d'elles mateixes y a prech de l'Abadessa, los fou concedit pel bisbe Godmard poder vestir l'hàbit o caputxa d'aquesta ordre, obligant-les a viure com a regulars.

Durant los nombrosos anys que gobernà aquest monestir la referida abadessa, professaren en el mateix moltes donzelles de la primera noblesa, y entre elles, en l'any 901, la seva germana Richilda, la suposta heroïna de la llegenda de Fr. Joan Garí.

Segons disposició establerta pel fundador, los comtes de Barcelona tenien dret a nombrar abadessa, però mitjansant lo consentiment de les monges. Morta Emmón, lo comte Sunyer imposà la seva successora, que tenia lo mateix nom que l'anterior, a qual nombrament hi feren oposició les monges per no esser del seu gust, puig era de baixa classe; lo que fa creure que'l comte Sunyer l'escullí perquè, essent dòna ignorant com era, podria més fàcilment dominar el monestir y ensenyorir-se de la seva jurisdicció, arrepentint-se a la fi d'haver fet aquest nombrament, puig a últims de la seva vida ordenà a son fill Borrell II elegís a Adelaysa en sustitució de l'anterior.

Adelaysa era filla dels comtes de Barcelona Sunyer y Richildis, germana de Borrell II y de Miró I, y esposa de Sunifred, comte d'Urgeli, la que sempre mostrà, essent comtessa, gran inclinació vers el monestir de Sant Joan, y al quedar viuda va pendre l'hàbit del mateix a 16 d'Agost de l'any 950.

Aquesta senyora ha sigut vilment calumniada pels historiadors novelistes del sigle XIX, y per això, encara que sia ab greu sentiment, hem de transcriure lo que segueix, que la prempsa ha publicat més d'una vegada (1).

«Adalaysa, mujer de singular hermosura y de licenciosas costumbres, que no mejoraron el hábito que vistió, ni la santa regla de la casa que eligió para penitencia, introdujo con su ejemplo la disipación y el escándalo entre aquellas tiernas palomas del Señor, que veían cada noche á su superiora recibir enamorada al conde Arnaldo, arrogante caballero y audaz galanteador, el cual se introducía nocturnamente en el monasterio por un conducto subterráneo que desde el camino que conduce de Puigcerdá á Ribas guiaba hasta el claustro del religioso asilo.»

Sens dubte, els que publicaren aquest cuento ignoraven que infamaven la virtut de la filla dels nostres comtes-soberans y que existien molts documents que desmenteixen lo refe-

(1) Lo P. Parasols, autor de l'obra que transcrivim, en una Nota de la mateixa fa càrrechs a en Víctor Balaguer per haver-ho publicat en sa Historia de Catalunya, y aquest en altra edició contesta dient que ho ha fet sols per esser una tradició molt popular a Catalunya y que com a tal l'ha publicada, no com un fet històrich.

rit, com també l'infernal suplici d'Arnau y l'abadessa, en la carrera nocturna ab que acaba l'anècdota.

Basta, pera refutar aquesta, el que Adelaysa fou elegida abadessa per ses virtuts; mes sa humilitat la mogué a renunciar aquest càrrech als quatre anys de son nombrament, vivint sols com a monja, fins a l'any 986, en que, per encàrrech de son germà lo comte Borrell, passà al monestir de Sant Pere de les Puelles de Barcelona pera reemplaçar a Matruit, que era presonera dels moros de Mallorca.

L'únich apoyo d'aquest cuento és una balada del país: el tal Arnau (no fundador de la casa Perarnau, puig segons una escriptura d'establiment d'aquesta casa'l fundador fou Petrus Arnaldi, no comte, sinó agricultor) era comte de Mataplana, qual castell se troba avuy enrunat, al costat de la capella de Sant Joan de Mataplana, terme de Gombreny, y visqué en època molt posterior a les monges de Sant Joan.

Aquest comte, qual memoria ha sigut tradicionalment odiosa, entre los habitants de Gombreny y sos voltants, fou home de gènit atrevit y revolucionari, tenint renyides disputes ab l'Abad de Santa Maria de Ripoll, sobre los límits de sos respectius senyorius, y ab sos vassalls de Gombreny per raó de retenir-se certes exencions d'alguns mals usos que eren concedides a aquells per sa besavia paterna Na Blanca d'Urgio l'any 1278. Aquest comte visqué en lo sigle XIV, com consta de son testament fet a 15 de Juliol de 1353 y de la confirmació de dites exencions, fetes tres anys després de sa mort, per sa muller N'Elvira Payllars, segons escriptura de 1 de Janer de l'any 1357.

Lo indecent d'alguns d'aquells mals usos de qual llegítima exenció los ne privava'l comte, féu néixer l'odi de sos vasalls, quins lo tenien per un ser infernal revestint sa mort de circunstancies horroroses. D'això prengué origen la falsa balada del comte Arnau.

Ningú sap ahont se trobava la mina, la qual hauria de tenir quatre hores de llargada.

La pintura del *comte* que's troba en l'esglesia de Sant Pere de Montgrony fou mirada ab despreci pels naturals del país fins que'l bisbe de Vich Pau Corcuera los amonestà, puig és de Sant Pau. L'estar la figura d'aquest Sant envolta ab un mantell de color de mini que sembla foch, l'espasa y lo color moreno de la cara eren la causa y origen de la creença popular.

Finalment, pels que diuen que les monges de Sant Joan foren desterrades al monestir de Sant Aimans situat sobre'l mont Foixera, s'ha de consignar que jamay hi hagué cap monestir en aquesta montanya, puig no's troba cap resto d'edificació, ni en cap Arxiu hi ha memoria d'ell.

Lo pla de Sant Amat, com se l'anomenava, per corrupció de Pla d'Amand, conserva aquest nom per esser el de l'últim capdill dels bagaudes, fet presoner en ell a traició pels soldats del goth Eurich.

Bernat I *Tallaferro*, comte de Besalú, germà d'Ingilberga, abadessa de Sant Joan, pretenia'l senyoriu jurisdiccional que aquesta exercia; y com l'únich modo pera posseir-lo era fent-lo suprimir, puig, a l'estatuir-lo, el comte Guifre ordenà que si se disolia passés lo senyoriu a la casa comtal de Besalú. Bernat instà a sa germana Ingilberga pera que li cedís; però com aquesta no hi accedí, allavors ell se n'anà a Roma solicitant del papa Benet VIII l'extinció del monestir alegant l'impúdica y escandalosa dissipació de les monges, acusant també a la seva germana Ingilberga, nom que, segons s'interpreta, significa «L'àngel de la montanya».

Que en un monestir en el que les religioses son filles de la primera noblesa, oblates desde petites pels seus pares y privades de sortir quan ja grans y pendre altre estat, segons la disciplina eclesiàstica d'aquella època, n'hi hagués alguna que oblidant sos devers taqués la santetat de l'hàbit que vestia, no fóra estrany: de corrompre-s un individu no deu imputar-se a una corporació.

El Papa, enganyat per falsos informes, afavorí ab son zel, sens saber-ho, l'ambició d'en Bernat, expedint la butlla *Cuperemus quidem*, ab la que condemnà a l'abadessa en rebeldia y encarregà al bisbe de Vich y a l'abad de Ripoll l'expulsió de les monges de Sant Joan, sustituint-les per canonges regulars aquisgranenses. Aixís el comte de Besalú quedà hereu del territori y jurisdicció de Sant Joan, com desitjava, prenent allavors el títol de comte de Ripoll.

Les monges passaren al monestir de Sant Pere de les Puelles de Barcelona y al de Sant Daniel de Gerona, exceptuat l'abadessa, que anà a viure a Vich, essent sepultada en la Sèu d'aquesta ciutat.

S'ha parlat tant d'aquesta butlla, que és precís declarar que'l monestir de Sant Joan no era doble, com molts suposen, puig se pot provar ab gran nombre de documents que fou sols de monges y no d'abdós sexes; l'esser benedictí, com lo de Santa Maria de Ripoll, motivà, pels que ignoraven la distancia que'ls separava, lo confonguessin en un de sol. Benet VIII concedí a Bernat de Besalú no una butlla, sinó sols un privilegi, ab la clàusula condicional *si verament y realment així és*, perquè'l Papa no volgué imprudentment expo-

sar-se a autorisar ab una butlla una injusticia, puig *Tallaferro* marxà a Roma lo mes de Desembre de 1016, y el Papa envià cartes als abads de Ripoll y Camprodon a 10 de Janer de 1017 pera que informessin, y a 17 del mateix mes otorgà'l condicional privilegi. Ab sols set dies se comprèn que l'informació no podia haver sigut feta; per això l'abad de Ripoll, el de Camprodon y l'abadessa Ingilberga protestaren de tal injusticia; però, no obstant, Borrell, bisbe de Vich, y Bernat, comte de Besalú, feren l'expulsió. Borrell morí quasi sobtadament lo mateix any a Gerona, y Bernat s'ofegà en 1020 en les aigües del Rose. Justicia de Déu!

Això és en abstracte lo que referent a Sant Joan de Ripoll o de les abadesses diu lo P. Parasols.

Per lo que acabem de transcriure referent a Bernat, comte de Besalú, se dedueix que era de caràcter altament ambiciós; y com en Joseph M.ª Pellicer y Pagès en la *Reseña histórica de Santa María de Ripoll* elogia molt aquest comte, pera major il·lustració d'aquestes notes, éns e sembla convenient copiar lo que segueix:

«Les guerres contra'ls alarbs y les grans victories per ell obtingudes lo elevaren a la categoria del mellor capitost de son temps, y per això'l poble, ab sa concisió acostumada al qualificar vicis y virtuts, l'anomenà *Tallaferro*.

»Quan sa visita a Roma, el Papa lo rebé molt benignament, puig digué... *perquè'l bon exemple de Bernat tinga imitadors y també per considerar indigne'l refusar ses santes peticions*... lo va atendre a tot quant li demanà.

»Després de sa mort, totes les comunitats afectes a Oliva, abad de Santa María y germà seu, expressaren son dol ab una encíclica, ahont s'hi llegeix:

»*Bernat, Comte y Marquès, Princep y pare de la patria, varó verament catòlich, bondadós y piadós sens igual, destre en les armes, docte en lo parlar, d'encertat concell y admirable ingeni. Terrible pera los malvats, amable y humil pera los bons, pare dels pobres, fort en la justicia y recte en lo jutjar, misericordiós, edificador d'iglesies y amant dels monjos, que venerava com a pares.*»

Pera acabar copiarem l'epitafi inscrit en la sepultura bishome de Bernat *Tallafero* y son fill Guillem *Gras*, que diu, traduit al català:

La sang, la gloria y bellesa, — la virtut ab la noblesa,
com flor d'un matí apareixen — y ab breu fi s'esmortueixen.
Aital veritat publiquen; — des sa fossa ho testifiquen
lo gran *Taiafer* Bernat, — en Guillem *Gras* apel·lat,
fill del qui ab terrible fi — en lo Ròdano morí.
Ab armes, concell, ab or, — ab llur prestigi y valor
y ab llurs terres enriquir — volgueren est monestir.
¡Regnen perçò coronats — sobre'ls astres col·locats!

Com se veu pels datos exposats, l'argument d'aquesta popular cançó no és més que una tradició que s'ha popularisat ab la bona intenció d'esmenar als que no segueixen una vida prou correcte y fer que escarmentin ab l'exemple, més que descriure un fet històrich.

Hem triat aquesta tonada per esser la més popular de les que coneixem.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaràn a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XVI DIPÓSIT: Rambla de Sant Joseph, 11 **Preu: 15 cènts.**

Tip. L'AVENÇ: Ronda Universitat, 20

LA MADRASTRE

· CANÇÓ · POPULAR ·

· CATALANA ·

Al-legret

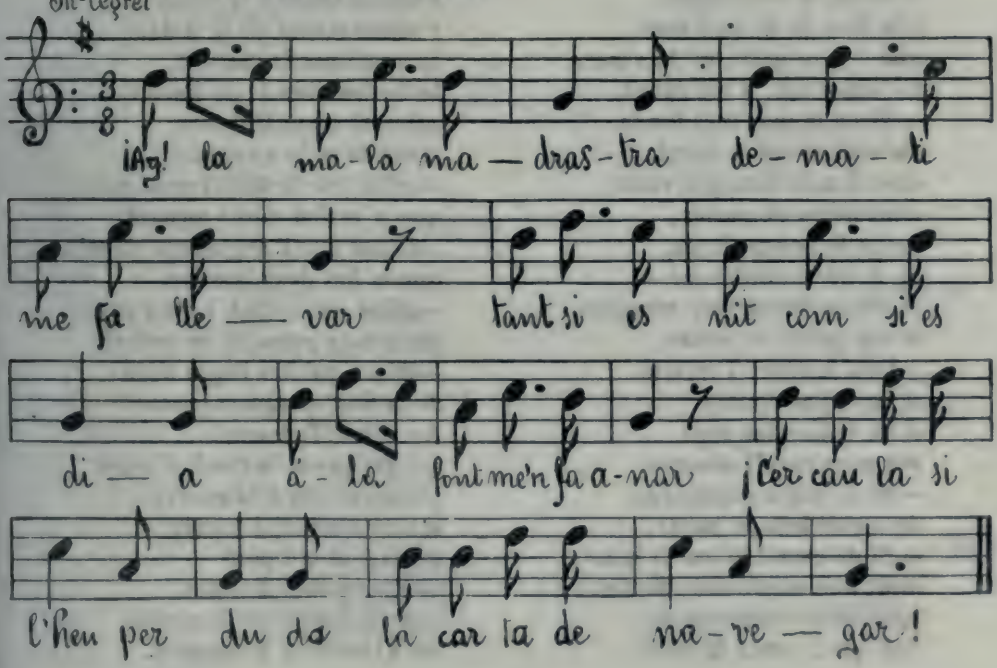

LA MADRASTRA

Cançó popular catalana

Ay la mala madrastra
dematí me fa llevar
tant si es nit com si es día
á la font me 'n fa anar.
Cercaula si l' heu perduda
la carta de navegar.
—Mare, la mía mare,
á la font no hi vull anar
que 'l meu galan m' hi espera
y l' amor me 'n vol robar.
—Ves á la font més fonda
qu' allá ningú 't veurá
sino 'ls aucellets que volan
y no saben de parlar
tenen la llenga llarga,
no la poden doblegar.—
Mentres los cantis s' omplían
lo seu galan va passar.
—Deü te guart Tereseta,
si 'm volías donar,
si 'm volías dar ayga
per mon cavall abeurar.
—Si 'n voleu veure ayga
de cavall heu de baxar.
—Si de cavall jo me 'n baxo
molt més me haurás de dar.
Una, dos y tres vegades
fins que l' amor hi será.
—Si per cás jo li dono
be me l' haurás de pagar.—
Se fica la ma á la bossa
cinchcentes li 'n va donar.
Ella que n' es traydora
se les va posar á contar.
Fica les mans á la bossa
y altres tantes ell li 'n da.
L' agafa per la cintura,
la 'n tira dins d' un joncar;
primeta quan li tirava,
grosseta se 'n va axecar.
—¿Que me 'n dirá 'l meu pare
que n' estich tant á tornar?
—Digas que l' aygua era térbola
que la has dexada colar.
—¿Qué me 'n dirá 'l meu pare
quan tant grosseta 'm veurá?
—Digas qu' has begut ayga
de la font d' aquest joncar.
Ay, adeu Tereseta
qu' are jo me 'n tinch d' anar:
jo me 'n vaig á la guerra!
set anys estaré á tornar
digas á lo teu pare
que te 'n veja de casar
ó quan vindré de la guerra
be 't tindré jo d' esposar.

NOTES

En F. Pelay Briz diu: que n' ha tret alguns versos per rahó de no esser massa morals y afegeix que encar n' hi quedan pero per no trencar lo sentit de la composició los hi dexa.

Es una de tantes cançons que en los poblets de montanya servexen per á acompanyar lo ball, per falta de medis per poder ferhi anar una cobla. Axó meteix es lo que pot dirse de totes les cançons que com les ja publicades «La Pastoreta y Francisca» tenen ses tonades marcat carácter de dança y d' altres que del meteix genre publicarem, puix son moltes les que gracies á esta condició s' han conservat en l' alta montanya. Una cobla se compón de una gralla, un tamborí y un fluviol que son tocats per dos homes, l' un sona la gralla y lo altre lo fluviol y tamborí.

A més de lo exemple que posarem en la cançó XIV. «La Blancaflor» referent á la infiltració del gust antich en obres d' épocques posteriors, creyém es una altre demostrració de la veritat d' aytal afirmació l' obra del gran poeta bucolich grech, Teócrit, quina ha arribat fins á nosaltres si be un bon xich desfigurada á causa de haver passat per tant diferentes llengues. Comparis, donchs, aquesta cançó ab la traducció del idili de Teócrit que publicám á continuació y 's veurá la semblança que tenen les nostres cançons.

DAFNIS Y LA DONZELLA

—Era un bové com tú
que Paris s' anomena
qui á Elena se 'n va endú.
—Si dius que fou Elena
qui se 'n va endur al bové
dirás més bé.
—No sías tant traidó:
encar que rés implica
si m' has besat ó no.
—Lo pler, res significa
si es prés ó si es donat
quan ve de grat.
—Mon llavi axugaré
y ta besada ardenta
á terra escupiré.
—Si ho fas cuydado tente
te tornaré á besá:
feste ençá.
—Abraça los vadells,
que per ta boca asprosa
no son mos llavis bells,
—No sías orgullosa
la joventut se 'n vá
pensa en demá.
—Rahim sech es dolent
mes la rosa es bella
marcida y tot essent.
—Oh vina ab mí donzella
á n' aquell olivar
que 't vull parlar.
—No ho vull: de tot sentit
me tents ja cativada
ab tot lo que m' has dit.
—Oh vina á fer parada
sota aquell olivé
y 't cantaré.
—Alégrat cantant sol
de cants plens de tristesa
mon ánima no 'n vol.
—No ho vols? ¡Ay lo Deesa
d' amor s' enujará
y 's venjará.
—De Venus jo me 'n rich
mentres Diana 'm fassa
de bona cara un xich.
—¿Qué dius? No crides massa.
Potser te posi un llas
hont hi caurás.
—Que ho fassa si ho vol fer
que si Diana m' ajuda
de Venus me riuré.
—Cap noya he coneguda
que he trenqués lo fort
llas del amor.
—Puix jo sí 'l trencaré
tú, pórtal si t' agrada
que t' estará més bé.
—Tinch por que ell si s' enfada
no 't donga á un pastor
més lleig que jo.

—Molts son los qui han volgut
de mí ferne sa esposa
mes cap d' ells m' ha plagut.
—Puix vinch á fer més grossa
ta cort de pretenents:
te vull. ¿M' entens?
—Que tinch de fer?... Ja ho sabs
lo casament sols porta
tristors y mal de caps.
—Lo casament la porta
ne tanca als desacerts,
sols viu de plers.
—Mes ay! tothom m' ha dit
que la muller tremola
davant de son marit.
—Qui al pobre espós amola
n' es la muller. ¿Qué te
de temer? Ré.
. . . . . .
—Y si passant per tot
lo *sí* 't dés, ¿que 'm duríes
respón, pastor, per dot?
—Mos boscos y verns tindríes
y 'ls meus grassos remats
y fins mos prats.
—Que may á mal grat meu
me dexarás, tú jura,
per un inmortal Deu.
—Jamay de ta hermosura
ningú fugi 'm veurá
ho jur per Pa.
—¿Joliua cambra hauré?
Ja pensas en masía,
y en los corrals també?
—Tindrás cambra joliua
y 'l numerós remat
que tinch al prat.
—Pastor que li diré
á lo meu pobre pare
si tot ho vol sabé.
—Mon nom dirás y encare
que 't par qu' és cremará
s' alegrará.
—Hi ha noms molt boniquets
pastor lo teu murmura
potser es un nom d' aquets.
—Mon nom desde criatura
lo de Dafnis he dut
nom conegut.
—Ets fill de mes capdals
mes val tant ma naxer
com lo teu nom ne val.
—Ja ho sé: y axís s' ho pensa
aquí al entorn tothom,
que val ton nom.
—Ensenyam los pins alts
que dins tos boschs murmuran
y ensenyam tos corrals.
—Los meus pins se afituran
ben be tots des d' aquí
Mirals... alli.
—Cabretes pastoreu,
les terres vaig á veure
de Dafnis: no us moveu.
—Pastureu bous y berres
que li vaig á ensenyar
lo pinetar.
. . . . . .

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó XVII DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 *Preu: 10 cénts.*

Imp. La Catalana.

Cançó de Nadal.

Lo Desembre congelat

Cançó popular catalana

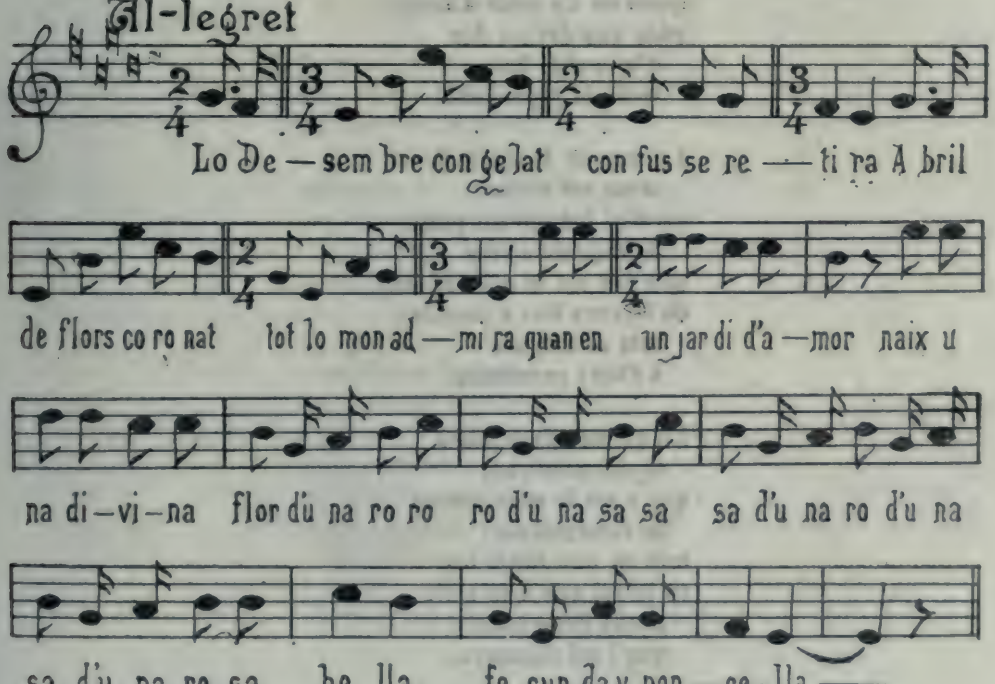

LO DESEMBRE CONGELAT

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Lo Desembre congelat
confús se retira;
Abril de flors coronat
tot lo món admira,
quan en un jardí d'amor
naix una divina flor
d'una rosa bella,
feconda y poncella.

Lo mes de Maig ha florit
sense ser encare
un lliri blanch tot polit,
de fragancia rara
que per tot lo món se sent,
de llevant fins a ponent:
tota sa dolçura
a l'hort envoltura.

Lo primer pare causà
la nit tenebrosa
que a tot lo món ofuscà
la vista penosa;
més en una mitja nit
ve lo sol que n'és eixit
d'una bella aurora
que'l cel enamora.

Quan l'aurora hagué parit,
lo sol, que ja eixia,
ab gran amor li ha dit:
—Veniu, vida mia:
preneu-ne, diví Senyor,
aquest caldo de licor
d'una mamelleta
que per vos és plena.—

Tenint la Verge en son pit
la prenda tant rica,
¡que bo fóra de sentir
quan li cantaria
una lletra molt galant
per alegrar a l'infant
d'una dolça boca,
obra de Déu tota!

Arribaren los tres reys
ab gran alegria,
adorant lo rey del cel
en una establia,
oferint-li tres presents,
com son or, mirra y encens,
a la Mare pia,
la Verge Maria.

Quan al temple lo portà
la Verge Maria,
un bon vell se n'alegrà,
cosa que admira
tenint-ne lo diví infant,
non dimitis va cantant
d'una vida santa
tant gran alabança.

Ab gran contento y amor
celebrem lo dia,
puig que lo diví Senyor
naix ab alegria.
Si no tenim més tresor
oferim-li nostre cor,
tota la finesa
de nostra firmesa.

NOTES

Lo mateix que varem dir en les *notes* de la Cançó I pot aplicar-se a n'aquesta, puig com totes les que tenen per objecte comentar lo naixement de Jesús y que per lo tant sols se canten per les festes de Nadal, séns dubte s'han conservat, arribant fins a nosaltres, y s'han mantingut vives entre'l poble, per rahó d'haver sigut ja d'antich estampades en fulles o llibrets.

Encar recordem haver sentit cantar aquestes cançons dites de Nadal a un cego que per los anys de 1860 a 1880, aproximadament, anava per Barcelona venent herbes, per qual motiu era comunment anomenat l'herbolari, y durant les fires que hi han en los dies 8, 13, 21, 22, 23 y 24, diades de la Puríssima, Santa Llucia y vigilies de Nadal, del mes de Desembre en nostra ciutat, destinades a vendre objectes pera guarnir *pessebres*, deixava d'exercir d'herbolari pera dedicar-se a la venda de cançons de Nadal, estampades en llibrets, ahont n'hi havien de catalanes y castellanes, les que cantava indubtablement pera facilitar als compradors el medi de posseir la tonada. De la que publiquem conservem encar lo record d'haver-la apresa de boca d'aquell juglar modern.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaràn a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XVIII Dipòsit: Rambla de Sant Joseph, 11 **Preu: 10 cénts.**

Tip. L'AVENÇ: Ronda Universitat 20. — Barcelona

LA VETLLA DELS PASTORS

Cançó de Nadal

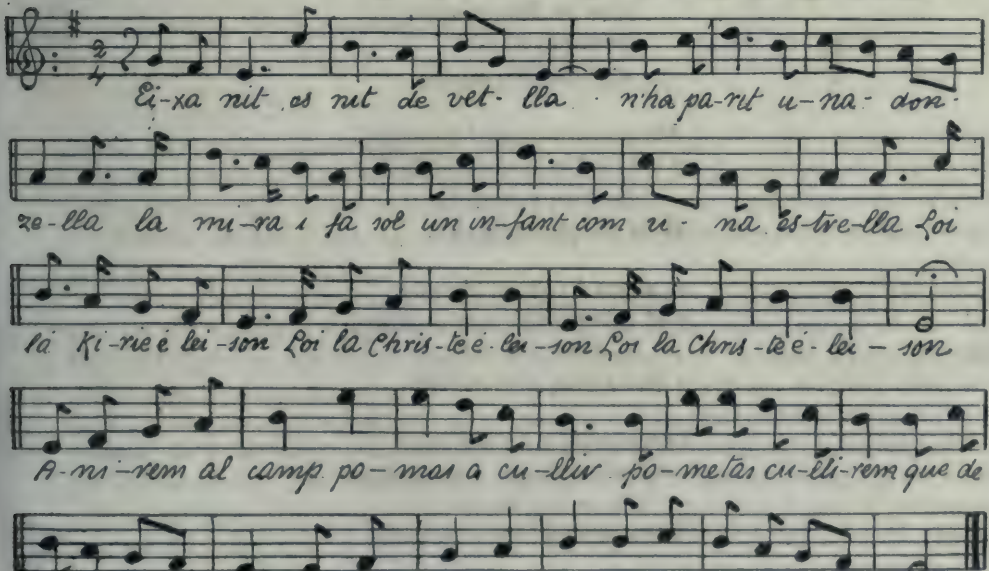

LA VETLLA DELS PASTORS

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Eixa nit és nit de vetlla,
n'ha parit una donzella...
la mira y fa sol...
un infant com una estrella.
Loilà kirieleison!
Loilà christeleison!
Loilà christeleison!
Anirem al camp
pomes a cullir,
pometes cullirem
que de Déu serem;
pometes al ram
que de Déu sigam.

Als pastors l'àngel desvetlla
y els hi diu la meravella...
la mira y fa sol...
ab sa dolça cantarella.

A adora-l van en parella
y al coll porten una ovella...
la mira y fa sol...
y en lo braç una cistella.

Ja'n troban una femella.
—Què hi portau a la cistella?...
La mira y fa sol...
—Hi portam fruita novella.

—No és pas poma novella,
que és d'amor una garbella...
La mira y fa sol...
Déu vos guard, gent pastorella.

No'n son pomes ni son peres:
son avellanes y admetlles...
la mira y fa sol...
per fer llet a la partera.

NOTES

Aquesta cançó creyem no és complerta; però la publiquem tal com nos ha sigut cantada per una dòna de Prats de Molló. L'hem sentida cantar també a Barcelona en les festes casolanes que desde Nadal a la Candelera celebren algunes families que en aquesta ciutat *fan pessebre*, costum que actualment va desapareixent.

Poca diferencia hi ha de la que recordem haver sentit en nostra ciutat, ab la present, puig sols hi hem trobat l'última cobla, y la variació del vers que se repeteix a cada cobla, que diu:

la mira y fa sol

y que l'hem sentit cambiat pel següent:

la, mi, re, mi, fa, sol,

cambi segurament degut a la pretenció del que lo cambià pera fer ostentació de conèixer lo nom de les notes musicals, puig nos apar és més natural lo primer que lo segon y que aquest és una imitació d'aquell, que segurament és l'original.

Tenim noticia d'una altra variant que no és tant complerta ni tant bonica com la que publiquem.

Les composicions del caràcter d'aquesta cançó son anomenades *Villancicos*, que vol dir vers ab rescobla més llarga que aquest, pera esser cantat en les festivitats de l'Iglesia, especialment de Nadal, y també per la rahó d'esser cantades per la gent de poble y fetes a sa semblança, de les quals en M. Milà diu: «Sia quin sia son mèrit poètich que pera marcar més la sua intenció s'aparta del to natural de la poesia popular, a més del piadós objecte ab que foren compostes, son recomanables per rahó de que remembren les imatges pastorils y infantils que se recorden pera celebrar la Nativitat, y aquell ambent d'alegria y esperança que sembla respira la naturalesa en les festes de Nadal entre les neus de l'hivern.

També aquestes cançons ofereixen més aviat la pretenció que la realitat del caràcter popular, puig fins les tonades tenen un recarregat d'alegria y senzillesa.

Hem trobat, en altres cançons de la mateixa naturalesa que *La Vetlla dels Pastors* que segurament daten dels segles XVII y XVIII, que son anomenades Vilancets o Villancets, traducció, segons sembla, del mot castellà *Villancico*, que s'usa actualment.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaràn a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XIX Dipòsit: Rambla de Sant Joseph, 11 **Preu: 10 cénts.**

Tip. L'AVENÇ, Ronda Universitat, 20. — Barcelona

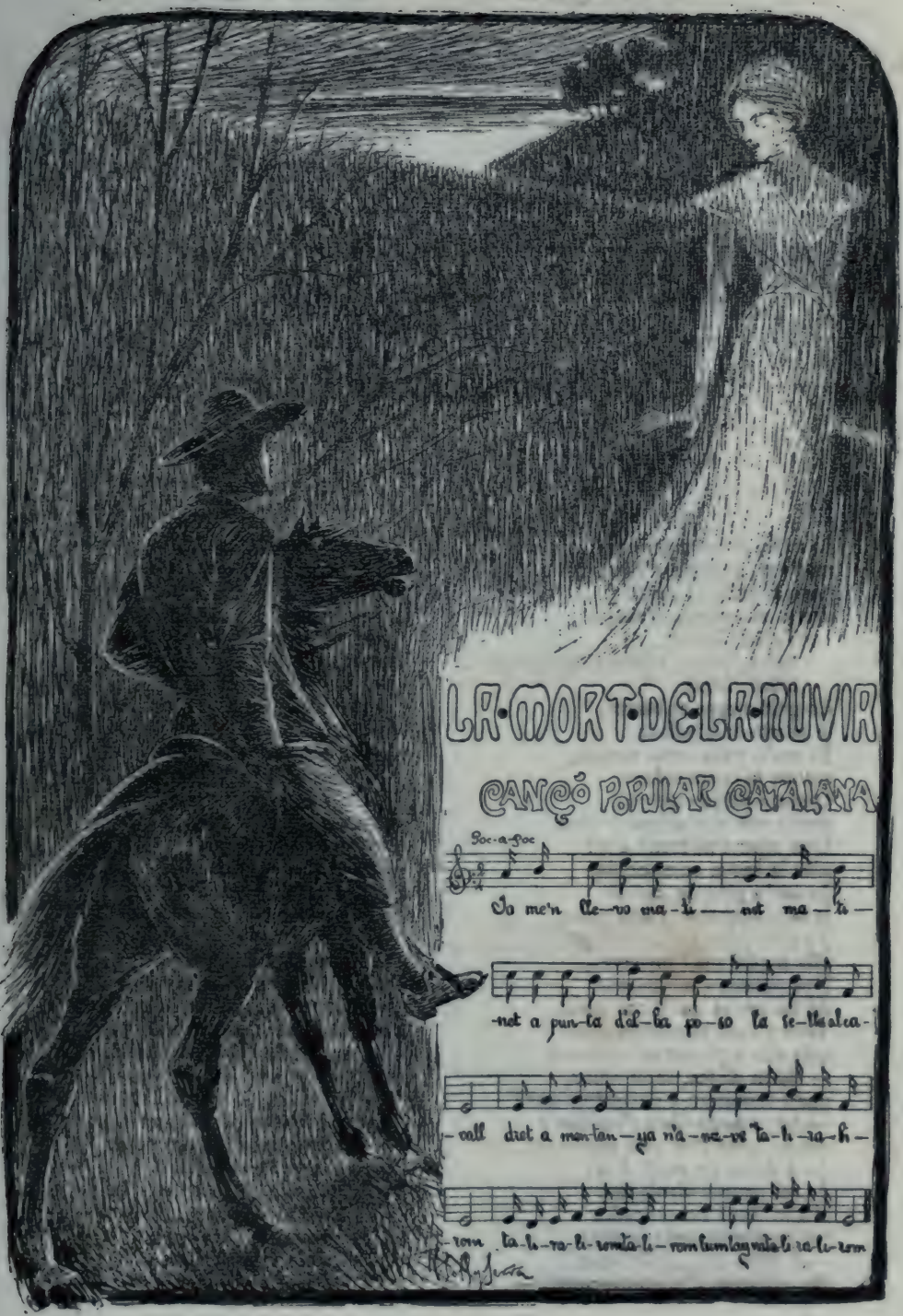
LA·MORT·DE·LA·NUVIA
CANÇÓ POPULAR CATALANA
Poc-a-poc
Jo me'n lle-vo ma-ti — net ma-ti-
-net a pun-ta d'al-ba po-so la se-lla al ca-
-vall dret a men-tan-ya n'a-na-ve ta-li-ra-li-
-rom ta-li-ra-li-rom ta-li-rom lum lag nata li ra-li-rom

LA MORT DE LA NUVIA

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Jo m'en llevo matinet;
matinet, a punta d'alba,
pòso la sella al cavall;
dret a montanya n'anava.
Talirà, lirom;
talirà, lirom; talirom, lumlaina;
talirà, lirom.
Lo galó negre al barret,
la sabata ensibellada.
Jo me'n pujo costa amunt,
amunt la costa solana.
Quan a mitja costa só
sento una veu prima y clara.
Una espina'm toca'l cor:
n'es la meva enamorada.
Jo me'n giro de cavall:
ja la'n veig tras d'una mata.
Jo n'hi dono'l Déu vos guard:
ella també me'l tornava.
Nos posem a enrahonar
de les penes que'l cor passa.
Tant y tant vam conversar,
que ella a plorar se'n posava.
—No'm díries, mon amor,
quan tornarem a encontrar-nos?
—Ay, amor! Com t'ho diré?
Amor, com t'ho diré ara?—
Jo li dono un anell d'or,
de set pedres virolades;
ella'm dóna un mocador
tot brodat de seda y plata.
—A Déu-siau, dolç amor!
Bé tardarem d'encontrar-nos!—
Pòso la brida al cavall,
dret a la costa solana.
Quan ne soch un xiquet lluny
sento tocar les campanes.
Ja'n veig venir un amich,
amich meu de confiança.
—¿Me'n diries, mon amich,
per qui toquen les campanes?
—Amich meu, jo t'ho diré:
per la teva enamorada.
—Valga-m Déu! Com pot sê això?
No fa un quart que l'he deixada!—
Jo me'n torno costa avall,
avall la costa solana;
pòso la brida al cavall;
dret a casa seva anava.
Si n'encontro un fuster
que estava fent una caixa.
—Fusteret, bon fusteret:
per qui feu aquesta caixa?
—Per una noya de quinze anys,
que es la teva enamorada.—
Quan ne soch prop del fossar
trobo un vellet que cavava.
—Ay, vellet, lo bon vellet:
per qui feu vos la fossana?
—Per una nina la faig:
morta n'es d'enamorada.
—Em dirieu, bon vellet,
me'n voldrieu dir la casa?
—A tres portes del portal
trobareu-la amortallada.—
Aixís que n'entro al carrer

veig mitja porta tañcada;
cortina negre al balcó.
Lo meu cor se'm traspassava!
Tot ne son llantos y plors!
Aixi que passo l'entrada,
ja me'n pujo escala amunt.
Com si jo fos de la casa,
pujo lo primé esglaó;
pujo'l segon de l'escala.
Al ser a dalt del replà,
me la veig amortallada.
Ja la'n veig a sobre'l llit,
sobre'l llit amortallada,
ab un llum cada costat,
y que los dos cremaven.
Ja me n'hi agenollo als peus,
als peus me n'hi agenollava,
y me'n poso a suplicar
a tots los sants y les santes.
Després de fer oració,
ja n'hi destapo la cara.
—Amor meu, no'm toquis pas,
que jo'n fóra condemnada!
—Be m'hauries de tornar
les recades que t'he dades.
—Vés a la cambra del mig:
trobaras la meva mare,
que te'n vull tornar les joyes,
les joyes que tu m'has dades.
Digues que't donga les claus,
les claus de la meva caixa:
hi trobaras l'anell d'or,
de set pedres virolades.
Torna-hi aquell mocador,
tot brodat de seda y plata.
En el primer calaixó
trobaras les arrecades;
en lo calaixó de baix
trobaras l'anell de plata,
y lo ret de carmesí
dessota la roba blanca.
Després vés a cal fuster
y digues que'l fer-me la caixa
me la fassi un xiquet gran,
que tots dos hi poguem cabre,
que jo me'n só anat del món,
jo del món me'n soch anada.—
Me'n baixo escala avall,
n'encontro son pare y mare.
—Ara bé n'esteu contents
que m'heu mort l'enamorada!
Ja que no me l'heu donat,
bé l'haureu casada ara?
—No l'haurem casada, no,
que'l bon Déu se l'ha emportada.
De minyones com era ella,
en lo món n'hi ha prou d'altres.
—No pas per los meus ulls
en lo món n'hi ha cap altra.—
Ja se'n hi ajeu al costat
se'n pega tres punyalades.
Ay! Que es trist aixó,
que una mort ne causi un'altra!

NOTES

D'aquesta cançó, que en C. Nigra califica de patètica, diu haver-se'n publicat a Turin una variant l'any 1854, la que obtingué l'honor d'una paràfrasis poètica d'en Joan Prati y una traducció en vers italià de n'Anton Peretti, y que's troba escampada per tota la França en nombroses variants, suposant que del mig-jorn de dit Estat passà a Catalunya, arribant-ne quelcun lleuger trasllat fins a Portugal.

Per la conexió que aquesta cançó pot tenir ab la balada anglo-escocesa *Lord Lovel* y ab los cants populars d'altres países que tenen quelcuna relació ab la mateixa, la mellor font de comparació es lo prefaci a la susdita balada, de Francis James Child.

De les variants de que acabem de parlar reproduim les següents. Del Piamont (Italia):

L'ESPOSA MORTA

«Gentil galant en l'alta montanya ha sentit la campana tocar. —Serà la meva muller, que la porten a enterrar? Gentil galan se n'ha anat a casa: ha trobat la porta tancada. —Oh vehins, mos vehins! La meva esposa ahont ha anat? —Vostra esposa se n'ha anat a l'iglesia, a l'iglesia ben acompanyada: ab cinquanta dues atxes feyen la lluminaria. —Gentil galan se'n va a l'iglesia: la demana en alta veu; en alta veu la demana. En veu baixa ella li respon: —Aquell anellet ab el que'm vaig casar, mira-te'l aquí: el tinch encara en

el dit. Oh! Prent-lo y casa-t ab un altra; diga-li que pregui a Déu per mi. Diga-li que's compri uns rosaris y que'l diga tres vegades al dia; dues vegades serà pera ella, una vegada serà pera mi.»

De Normandia (França):

«Gentil galan sent de lluny tocar les campanes. Va a casa seva: pregunta per sa estimada. Li responen que l'han portada a l'iglesia pera enterrar-la. Va a l'iglesia a trobar l'acompanyament de la morta y l'interroga. Li demana un petó. La morta respon: —Y com besar-te? La meva boca, que era de roses y flors, es ara de terra. El nostre anell lo tinch en el dit encara: pren-lo, dóna-l a una altra y pregueu a Déu per mi.»

De Llengadoc (França):

«La morta diu a l'estimat que dongui l'anell a sa germana y que l'estimi, y ell li respon: —Li daré l'anell, però no podré estimar-la; faré fer un hermitatge, y allí acabaré la meva vida.»

En altres variants l'amant o marit, aixís que ha vist la seva muller morta, mor ell. N'hi ha també en que la morta diu que es a l'infern, ahont hi té puesto pera ell si no's corretgeix, y altra que ell vol esser enterrat al costat d'ella. Per últim, a Italia y a França se'n troben en que'l galan es soldat y demana llicencia pera anar a veure la seva estimada; mes, com la troba morta, se'n torna al regiment.

Aquesta es la de que parlàrem en les *notes* de la Cançó XIII *Francisca la Flor de Vilabertran*, y que, com diguérem, sembla formada d'abdós arguments d'aquestes dues cançons catalanes.

Tal com la publiquem està formada y completada de les nombroses variants que'n coneixem y que's troben escampades per tot Catalunya, desde'l Pirineu fins a Mallorca, ahont l'acaben dient:

El sent demà dematí, —tots dos foren enterrats.
Y aixó vos ho dich, així, —als que estau enamorats;

lo que fa exclamar a n'en M. Milà: «Encar que'l crim aquí descrit era quasi desconegut en les costums de nostre poble, aquesta versió deu esser quelcom antiga, puig la veyem trasportada a Mallorca; opinió que trobem encertada, ja que creyem es indubtablement d'origen antich, essent-ne la millor prova l'existencia de tantes variants, però que ha anat sofrint modificacions que l'han desfigurada, arribant fins a nosaltres tal com la trobem, això es, ab defectes que s'hi hauran anat afegint a l'esser trasmesa de boca en boca pel poble.

Cal observar el vers que diu:

Cortina negra al balcó. — Lo meu cor se'm traspassava!

ja que en ell se fa esment d'una costum avuy quasi desconeguda en molts llochs de Catalunya, però que per això encara se conserva, encar que modificada, en alguns pobles de montanya y hasta en viles y ciutats com Igualada, Lleyda y Balaguer. Nos referim a la costum de posar una cortina negra al balcó de la casa ahont hi ha un mort; lo que s'ha modificat substituint la cortina per una bandera o banderes del mateix color corresponent el nombre de les mateixes a l'estat de fortuna de la casa ahont hi ha'l mort; banderes que després son portades per acompanyants llogats, quins concorren a l'enterro ab les mateixes.

De les variants de tonada que possehim hem triat aquesta, per esser la més coneguda, degut a haver-se publicat en la col-lecció de cançons populars harmonisades per el mestre Alió.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaràn a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XX **Diposit: Rambla de Sant Joseph, 11** **Preu: 10 cènts.**

Tip. L'AVENÇ, Ronda Universitat, 29. — Barcelona

Los Tres Tambors

cançó popular catalana

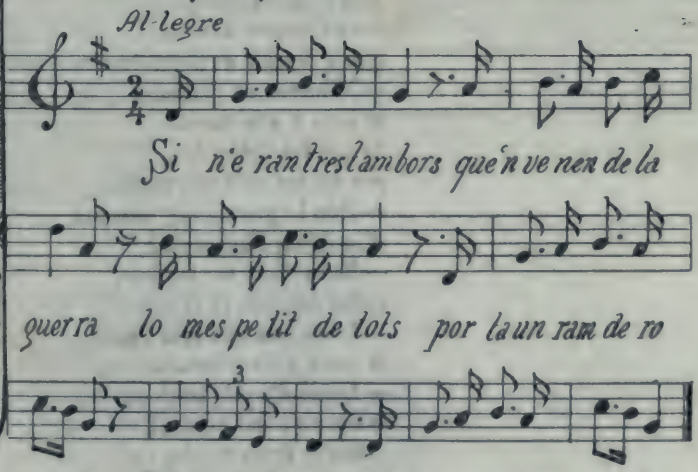

LOS TRES TAMBORS

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Si n'eren tres tambors
que'n vénen de la guerra;
el més petit de tots
porta un ram de rosetes.
Ram, ram, pataplam!
La filla del bon rey
n'ha sortit en finestra.
—Tambor, lo bon tambor:
si'm vols dâ una roseta?
—Donzella que l'haurà
serà l'esposa meva:
no us donaré lo ram
que a vos no us puga pendre.
—M'haveu de demanar
al pare y a la mare.
Si vos ho volen dar,
per mi res no's pot perdre.
—Déu lo guard, rey francès:
si'm dareu l'infanteta?
—Be'm diras tu, tambor,
quina hisenda és la teva.
—L'hisenda que jo'n tinch,
la caixa y les manetes.
—Ix-me d'aquí, tambor,
abans no't faci perdre!
—No'm fareu perdre vos,
ni vos me fareu perdre,

que allí en lo meu país
ne tinch gent que'm defensa.
—Bé'm diras tu, tambor,
be'm diras qui't defensa.
—Em defensa'l rey franch
ab tota sa noblesa,
que jo só fill del rey,
del rey de l'Inglaterra.
—Vine, vine, tambor:
ma filla serà teva.
—No'n sento grat de vos;
tampoch ne sento d'ella,
que allà en lo meu país
n'hi ha que són més belles;
més hermosa y gentil
n'és la meva promesa.

NOTES

Aquesta cançó, que es molt popular, la creyem molt antiga y d'origen provensal, com ho prova'l que encar en algunes variants hi han les paraules *payre* y *mayre*, que hem traduit en sos equivalents catalans; paraules que determinarien son origen si pera mellor seguritat y confirmació no tinguessim ja'l testimoni de l'erudit C. Nigra, qui en sa notable col-lecció de *Cants populars del Piamont* no'ns digués, parlant d'aquesta cançó: a França, ab tota probabilitat la sua patria, s'hi troben nombroses variants, de les que'n cita 22, ja publicades; y encar que aytal abundancia no fos penyora suficient pera aseverar aquesta afirmació, lo senyalar lo lloch y la qualitat dels personatges nos acabaria de decidir a mantenir-la; y a més, qui sap si lo fet que donà origen a n'aquesta cançó es un fet verament històrich, més o menys desfigurat per la ficció del poeta anònim que la va compondre, ocorregut entre un fill del rey d'Inglaterra y la filla d'un de França.

En tot es evidentment afirmativa la suposició d'en Nigra al deduir que son origen es francès, puig les sues semblants del nord d'Italia y de Catalunya son completament iguals per la sustancia, la forma, el moviment y també per l'assonancia.

En comprovació de lo que acabem d'exposar posem la traducció literal de la francesa recullida en lo país de Metz (Lorena):

LO JOVE TIMBALER

«Tres joves tambors venien de la guerra.
Ran, ran, ran, pataplan!
Lo més jove dels tres ne portava una rosa.
Esdevingué a passar la filla del rey.
—Jove tambor, vols donar-me la rosa?
—Filla del rey, vols tu esser ma esposa?
—Jove tambor, deman-ho a mon pare.
—Senyor lo rey, vols tu dar-me ta filla?
—Jove tambor, tu no tens pas riquesa.
—Senyor lo rey, jo soch més rich que vos:

jo tinch tres vaixells sobre la mar hermosa:
un carregat d'or y l'altre de plata fina,
y un de diamants per la meva esposa.
—Jove tambor, pren, vet-aquí ma filla.
—Senyor lo rey, jo vos l'agraeixo:
en mon país n'hi ha de molt més boniques.»

Lo Comte de Puymaigre, en sa col-leció de cançons del país de Metz, d'ahont hem copiat la que antecedeix, nos explica ab arguments irrefutables les rahons que han motivat que uns mateixos temes s'hagin escampat per diversos países, y entre altres nos recorda los trovadors, qui, ab sos pelegrinatges, en diferentes corts portaven les llegendes y les tradicions de nació en nació, les que arrelaven en llurs llengues, les que, a la fi, si aparentment se diferencíen, en lo fons s'hi troba una exacte similitut.

Pera major confirmació y ampliació d'aquestes *notes* vegi-s la variant del Piamont (Italia) traduida de la col-lecció ja esmentada de C. Nigra:

LO TIMBALER

«Són tres tambors que vénen de la guèrra.
Y tan, tan, rataplan, tambor!
El més maco dels tres porta un ram de rosetes.
La filla del rey s'estava a la finestra.
—Gentil tambor, donau-me vostres roses.
—Prou vos les daré si'm deu vostra persona.
—Gentil tambor, aneu a dir-ho a mon pare.
—Senyor lo rey, donau-me vostra filla.
—Digues, tambor: quines són tes riqueses?
—Són aquest tambor y aquestes dos manetes.
—Ves-te'n d'aquí, tambor; si no, et faré perdre.
—Tinch soldats que sabran bé defensar-me.
—Digas-me, tambor, digas-me: qui es ton pare?
—Bon pare tinch jo, lo rey de l'Inglaterra.
—Digas-me, tambor: vine a pendre la meva filla.
—Al meu país n'hi ha de molt més gentils.
Tinch tres vaixells ab veles de seda fina:
una carregada d'or y l'altra de plata,
y l'altra de roses y flors pera donar a l'hermosa mia.

Encar que tenim altra tonada, hem preferit publicar aquesta per creure es la que escau mellor al tema de la cançó y per sa semblança a les que de França y Italia coneixem, com també per esser la més coneguda.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaràn a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XXI Diposit: Rambla de Sant Joseph, 11 **Preu: 10 cènts.**

Tip. L'AVENÇ, Ronda Universitat, 20. — Barcelona

LA FILLA DEL MARXANT

CANÇÓ POPULAR CATALANA

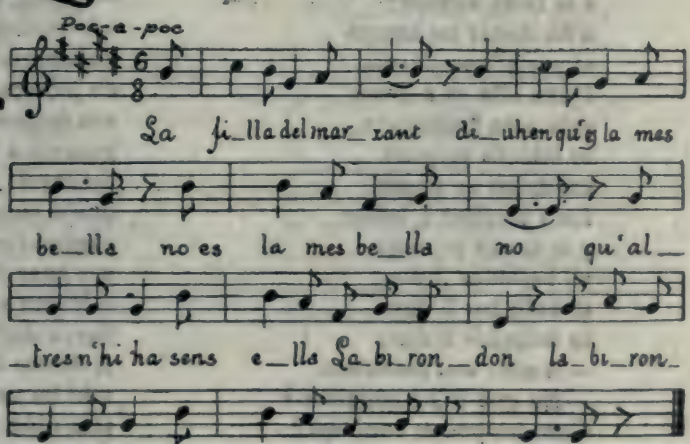

LA FILLA DEL MARXANT

CANÇÓ POPULAR CATALANA

La filla del marxant
diuen que es la més bella.
No es la més bella, no,
que altres n'hi ha sens ella.
La virondon!
La virondon, quina donzella!
La virondon!
S'ha cercat aimador
a la faisó novella;
n'ha donat los amors
al peu d'una olivera.
Quan ella va a sarau
se'n posa boniqueta,
lo faldellí vermell
enribetat de negre.
La'n treuhen á ballar
a la dança primera
y'l ballador li diu,
lo ballador li deya,
lo ballador li diu:
—Amor, sou pesanteta.
—En què m'ho coneixeu?
Com ho podeu conèixer?
—Bé es prou coneixedor,
bé es de bon conèixer:
posau los peus més plans,
ja no dançau lleugera;
el cinturó no us clou,
el faldellí us curteja,
la cinturèta us creix,
lo devantal s'aixeca
y el faldellí vermell
d'un pam no us toca a terra.
¿Què'n donarieu vos
per tornâ a sa manera?
—Galan, si's feya això,
vos vestiré de seda,
vos compraré un barret
ab plomes a l'orella,
vos donaré un cavall
guarnit a la francesa,
un cavall blanch, valent,
que'n volarà la terra,
pagant-vos tot l'ormeig
per anar a la guerra.
—Voleu venir, amor?
Sereu deslliuradeta.
A dintre l'hort del rey
n'hi ha una fonteta:
tota nina que hi beu
de rosa es fa poncella.
—Anem-hi, don Joan,
que jo hi voldria béure.—
Quan foren a la font,

la font aixuta n'era;
de sentiment que'n té
l'infant li cau a terra.
—Culliu-ho, don Joan:
tireu-ho a la riera.
—La bella, no ho faré,
que no són coses meves.—
Ella de terra'l cull,
l'en tira a la ribera.
Quan le n'hagut tirat
l'aigua torna vermella.
—Ay la bella! Què heu fet?
Sereu castigadeta!—
Los pescadors del rey
són més avall, que pesquen:
n'han pescat un infant,
bonich com una estrella.
De tant bonich que n'es
lo porten a la reina.
Les guardes ho han vist:
l'han feta presonera.
A la presó del rey
vos sereu la més bella,
vos hi estareu set anys
sens veure cel ni terra.
Al cap de los set anys
ja n'obren una reixa:
darrera del reixat
la dama es fa en finestra.
—Quan hi podré tornar,
ay!, a la meva terra?—
Ne veu passâ un bailet
que n'era de sa terra.
—Bailet, lo bon bailet:
què hi fan a aquelles terres?
—D'ençà que vos no hi sou
hi ha hagudes moltes guerres;
los vaixells van per mar
ab banderes vermelles,
ab banderes de sang
pera ofegar la terra.
—No hi tornaré pas més,
ay, a la meva terra!—
La veu un passejant,
que s'ha enamorat d'ella.
—Deixeu-me, carceller,
parlâ ab la presonera.
—Torneu demà al matí,
que eixirà a la carrera,
vestideta de blanch,
resant el *Miserere*.—
Lo fill del rey ho sap:
la'n vol anar a veure.
A l'endemà al matí
la'n treuhen ab bandera;
la creu hi va al davant,
lo butxí va al darrera;
dos frares al costat
cantant el *Miserere*.
Les nines del seu temps
se'n van corrent a veure-la.
—Ay, nines de Lyó,
de mi preneu exemple!
Mares, no deixeu may
les filles que festegen.
La mare la segueix,
feta una Magdalena.
Quan va passar davant,
davant de casa seva,
ja n'arrenca un gran crit.
—Valga-m Déu, mare meva!
Si m'haguesseu casat
al cap de la quinzena,
no hauria caigut
en aquesta baixesa.—
Quan baix de la forca es,
ella'n demana beure:
lo batlle y lo veguer
n'omplen una escudella.
—Beveu, Elianor:
aquesta es la darrera.

NOTES

Lo tema d'aquesta cançó, que es de les més conegudes, se troba popularisat en molts països: ne coneixem de França, Italia, Alemanya, Grecia y també d'anglo-saxones y eslaves.

Entre les italianes, en C. Nigra ne publicà dues de piamonteses que anomena *L'Infanticida presonera* l'una, y *L'Infanticida a la forca* l'altra, de les quals sembla n'hagi eixit nostra *Filla del Marxant*, a la que hi troba notable analogia ab aquelles, però no identitat.

En *L'Infanticida presonera* s'hi troba una particularitat que no s'observa en cap altra variant, y es que'l jutge que la condemna es lo pare de l'infanticida.

En Puymaigre ne publicà dues de franceses del país de Metz, ab los noms de *L'Infanticida* y *La donzella penjada*, en les que l'una es la noya que s'exclama d'haver sigut dèbil, y acusa a sa mare de no haver-la amparada a temps, y en l'altra es la mare que acusa a la filla d'haver comès tal lleugeresa.

En les anglo-saxones y les alemanyes s'hi troba una curiosa y notable variació, y es que l'infant no mor y se'n va a veure a sa mare a la presó.

—Petit meu, hermós petit: qui t'ha salvat la vida?—diu ella.

—Oh mare, no heu sigut pas vos, vos ereu massa crudel! Foren los àngels del Cel y la Verge Maria.

En la grega, després de comès l'infanticidi, es troba ab una perdiu que l'emprèn, dient-li:—Goça insensata, boja sens fe, jueva impura! Jo tinch dèvuit petits; jo treballo pera nodrir-los y tu no tens més que una hermosa criatura y la llences a l'aigua!

Malgrat les diferentes variacions y els variats càstichs que s'apliquen a l'infanticida, es comú a totes les cançons de tots els països inspirades sobre aquest tema aplicar-li un càstich en una forma o altra: en cap s'hi troba que sia perdonada.

Sobre aquest tema, en Schiller hi escrigué una célebre poesia, y el propagador y conreador de la musa popular alemanya, el gran poeta del segle XVIII, en Joan Wolfgang Gœthe, que expressa son entusiasme per la literatura del poble dient: «No hi ha més que una sola poesia, la franca, la veritable. Tot lo que queda no es més que il-lusió y copia. El talent poètich es donat al pagès y al senyor: ell no's mou per cada un d'ells, sinó que, amparant-se en sa vida, l'expressa dignament, y per això la condició més senzilla ofereix son més gran valer», en son poema *Faust* no pot dir-se que ab la desgraciada *Margarida* creà una altra de tantes *Filles del Marxant*?

En vista de que aquesta tant coneguda y popular cançó catalana se troba escampada, ab més o menys variacions, en la major part de nacionalitats europees, nos crèyem trobar-la també a Espanya y a Portugal, però no ha succeit aixís, puix per més que l'hem buscada ab veritable afany, ha sigut endebades. Hem arribat a creure que o bé hem estat poch afortunats al cercar-la o bé no existeix; perquè los romanç castellans que hem trobat anomenats *La guirnalda de rosas*, publicat per Wolf y Hofmann en sa *Primavera y flor de romances*; los dos del *Romancero General*, d'en Duran; *Los deslices de amor* y les dos variants que ab el títol *L'Infanticida* publicà en M. Menéndez y Pelayo en la col-lecció de *Romances tradicionales de Andalucia y Extremadura*, procedents de la provincia de Sevilla, encar que facin referencia per algun detall a l'assumpto de nostra cançó, no creyem se puguen acceptar com a variants de la mateixa, perquè en cap d'elles s'hi troba desenrotllat ni en poch ni en molt l'argument que es el tema particular y propi d'aquesta cançó.

Aixís, donchs, com donem per suposat que aquest romanç català no té semblança en cap d'entre'ls espanyols fins ara publicats, no es estrany no's trobi tampoch entre'ls portuguesos, puix aquests generalment deuhen son origen als primers, y, per lo tant, mancant a Espanya se comprèn no existeixi a Portugal.

Al tancar aquestes *notes* devem fer constar la satisfacció del «Cançoner Popular» al manifestar que'l dibuix que acompanya la present cançó nos ha sigut enviat de Valencia per son jove autor en Eduard Jener, com a penyora de l'amor que sent per les coses de la terra.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaran a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XXII **Diposit: Rambla de Sant Joseph, 11** **Preu: 10 cènts.**

Tip. L'AVENÇ, Ronda Universitat, 20. — Barcelona

La Mare de Deu

—Cançó Popular Catalana

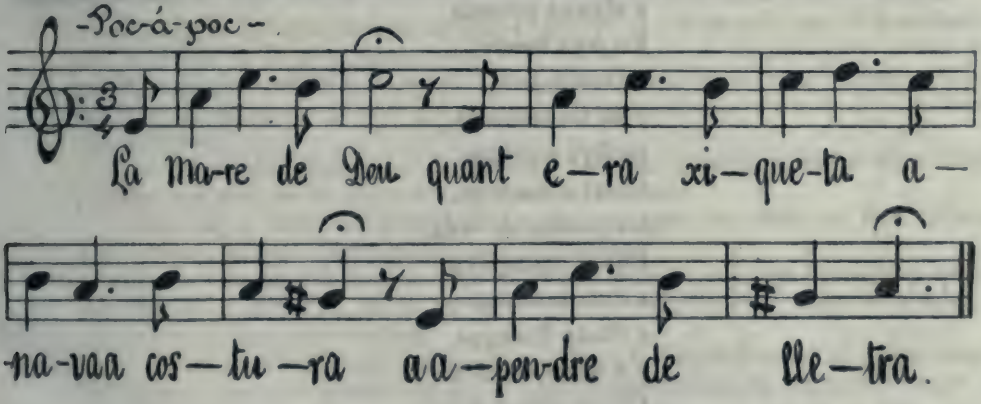

LA MARE DE DÉU

CANÇÓ POPULAR CATALANA

La Mare de Déu,
quan era xiqueta,
anava a costura
a apendre de lletra,
ab son coixinet
y la cistelleta.
En lo cistellet
du quatre pometes,
un bocí de pa,
també avellanetes;
hi portava nous
y alguna panseta.
En feya fusets,
en teixia beta,
y ab un coixinet
ne feya punteta.
Coixí n'era d'or;
les puntes, de seda.
Ella n'ensenyava
a dues santetes:
a Santa Susagna
y a Santa Pauleta.
En un llibret d'or
'prenia de lletra.

Los àngels cantaven:
«Garindó, garindeta!»
Estant retirada
en una cambreta,
l'àngel n'hi va entrar
per la finestreta.
—Déu vos guard, Maria:
de gracia sou plena.
La nit de Nadal
parireu vos, Verge.
En tindreu un noy
bonich com l'estrella:
serà vostre fill,
serà fill de Verge.
Per nom se dirà,
per nom s'anomena,
per nom Salvador
de cel y de terra.
Se dirà Jesús,
rey de cel y terra.

NOTES

Aquesta cançó es de les més populars a Catalunya; y encar que'l nom *L'Anunciació*, ab que la batejà en M. Milà, nos sembla'l més indicat, no hem seguit lo parer de tant il·lustre literat perquè'l poble no ha volgut acceptar-lo, no separant-se de sa costum en anomenar-la ab lo començ del primer vers; per això l'anomenem *La Mare de Déu*, en lloch de *L'Anunciació*.

En el dubte de quina opinió deviem respectar, hem cregut era mellor seguir l'opinió popular, per més que sia digna de respecte tot altra opinió.

Aixís com se troba tant generalisada en nostra patria, en cambi no hem sabut trobar-ne rastre, ni xich ni gros, en cap altra nacionalitat.

El servir de cançó de *breçol* se deu indubtablement el que s'hagi conservat y extès tant per Catalunya, ahont les mares, al cantar-la pera conciliar llurs fillets ab el repòs, han sigut ses veritables mantenedores.

L'esser d'un mateix metre que la cançó de *Sant Ramon de Penyafort*—N.° II d'aquesta col·lecció—començà'l primer vers per un igual, y esser les dues de *breçol* ha fet que'l poble avegades les hagi barrejat, cantant la tonada de *La Mare de Déu* ab la lletra del *Sant Ramon de Penyafort*.

Hem procurat completar-la tant com nos ha sigut possible ab totes les variants que hem pogut trobar; procediment que hem seguit y seguirem en la publicació del «Cançoner Popular» perquè estem de tota conformitat ab el criteri expressat per en M. Aguiló en son «Romancer Popular», que diu:

«Encar que l'abundancia y disparitat de versions sia un perill, quan se les estampa, de cançar al llegidor, ja que sovint entrebanquen o enfosqueixen la narració, convé arreplegar-les ab especial esment, puix cada romanç dels vells ha servit de motllo pera buidar-n'hi molts, més o manco similars; y a voltes tant entre les variants dels uns com entre les imitacions dels altres hi surten versos que semblen pertànyer a cançons més antigues ara perdudes de que cal salvar-ne'ls retalls.»

Tant es aixís encertada aquesta opinió, que la present cançó ha sigut ja actualment un antich motllo que ha servit pera buidar-n'hi una altra de nova, tant més per quant lo modern poeta ha trobat la seva parella ab un modern músich, de quin ajuntament n'ha eixit una bella manifestació del sentiment artístich de la renaixent nacionalitat catalana, y qui sap si l'exemple que presentaren en Alemanya, Gœthe y Schubert, del que n'ha reeixit un veritable art germànich, l'alcançarà Catalunya ab la mostra que l'obra d'en Gual y en Nicolau nos ve a demostrar quin ha d'esser lo camí que ha de seguir-se pera obtenir lo veritable art català!

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaran a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XXIII Diposit: Rambla de Sant Joseph, 11 **Preu: 10 cènts.**

Tip. L'AVENÇ, Ronda Universitat, 20. — Barcelona

El bou y la mula

• CANÇÓ POPULAR CATALANA •

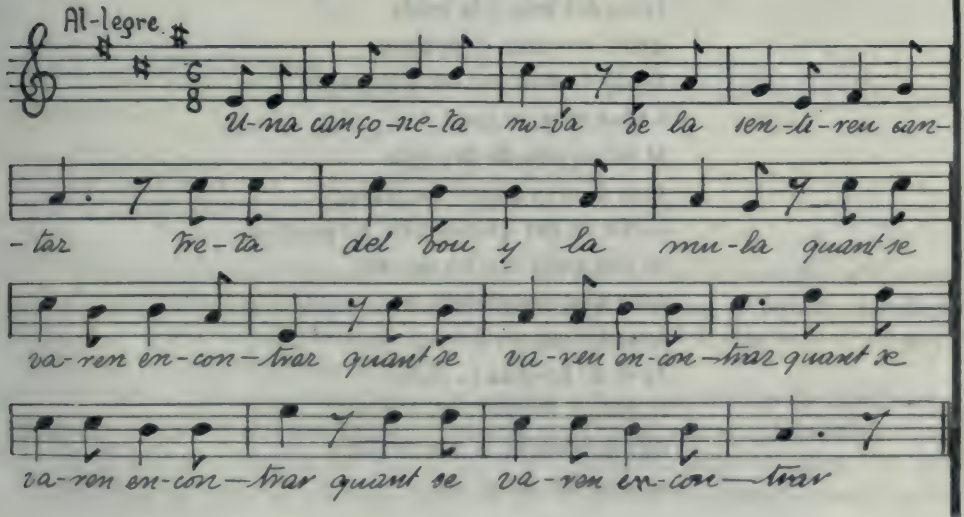

CANÇONER POPULAR

LO BOU Y LA MULA

Cançó popular catalana

Una cançoneta nova
be la sentiréu cantar
treta del bou y la mula
quan se varen encontrar:
Quan lo bou per sas desgracies
á casa seva va anar
al ser al peu de la porta
mes de tres quarts va trucar.
—No se per quin cap m' ho prenga
ni per quin cap ho pendré:
ó be se n' es adormida
ó tindrá algún forasté.—
Ja te n' hi obra la porta
li diu:— Entra 'l meu marit
quina por que n' he tinguda
tota soleta en el llit.—

Ja li allarga la cadira
—Ay descança mon marít
diu veten aquí la pipa
per poguerne fumá un xich.
Lo carinyo que are 'm gastas
no me 'l solias gastar.
are te 'n conech la maula
que 'm volias enganyar.—
Ab lo llum que ella portava
va mirar sota del llit
y 'l burro qu' ella hi tenía
s' estava tot arrupit.
De gavinets se 'n tiraren
fins á volerse matar
y luego lo pobre burro
perdó li va demanar.
—Ay bou si tu me 'n perdonas
y si me 'n dexas estar
del regiment de Banyolas
te 'n faré ser capitá
y si 't portas com un home
y així com mana la lley
luego 't vindrá la patenta
pera serne coronel.

NOTES

En Francesch Pelay Briz en la nota que posá á n' aquesta cançó diu: «D' aques-cançó, que li doném cabuda en nostre Arreplech sols per sa bonica tonada ne «podriam posar moltas variants, mes com la lletra per si sola no val pas gayre «nos estimem mes deixarho correr.»

No obstant la respectable opinió d' aquest notable recolector de cançons populars, creyém que la present cançó mereix un xich d' atenció dels folk-loristas.

En el fons no 's tracte mes que d' un cas d' adulteri, tema aquest qu' es troba desenrotllat de moltas y variadas maneras en el cançoner popular de tots los pai-

sos pero tal com se veu en la present cançó en la que las personas estan substituhidas per animals y exposat dintre una forma festiva no hem sabut trovarne cap altre semblança ni 'n coneixem cap mes que s' hi assembli.

Al nostre entendre al compondrer el poble aquesta cançó va volguer ridiculisar la figura d' un marit que consent certas llivertats á la seuha esposa á cambi de certas concessións qu' á ell lo deixan prou satisfet donantnse per ben pagat y per fer mes ridicula aquesta situació se serveix de la ficció valentse dels animals tal com se troba en l' antiga faula que tants bons imitadors ha tingut en epocas modernas. De manera qu' encar que 'l valor artístich d' aquesta poesía sia ben poca cosa en cambi la considerém de notable valer folk-lorich per las rahons exposades y perque indubtablement es l' únich exemple que 's troba en nostre cançoner ahont se pinta une situació humana, representada per anímals.

Ab vera satisfacció, repetím lo que diguérem en les *notes* de la Cançó XXII, aixó es, que 'l dibuix que il-lustra la present, es degut á altre jove artista valenciá. En Pascual Isla qui ha honrát lo *Cançoner Popular* ab aquesta bella mostra de son amor per les coses de nostre estimada Catalunya.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó XXIV DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 *10 cénts.*

Imp. La Catalana.

Lo Comte Gari

Cançó Popular Catalana.

molt espresiu

Es — ta va 'ge no lla da don ze lla Be a tris — men

tres o ra ció fe ya ne ve un jo ve gen til ne ve un jo ve gen til —

CANÇONER POPULAR

LO COMTE GARÍ

Cançó popular catalana

Ahont está la filla
del comte don Denís?
robada, l' han robada
la gran donzella
la dama Beatriu
la gran donzella la fan dormir.
D' ací se la n' ha duyta
lo comte don Garí
portántsela cent lleugas
cent lleugas lluny d' ací.
A la ombreta d' un arbre
llegía en lo jardí,
un cavaller se 'n entra
n' es lo copte Garí
—Voleu que 'ns casem are
donzella Beatriu?
—Això no pot ser Compte
valdría mes morir.
Lo noble qui 'm demane
per pendre 'l per marít
ha de plaure al meu pare
y agradarme á n' á mi—
Lo comte cull floretes
per ferla 'n adormir
quan ne fo dormideta
la 'n puja al seu rocí
. . . . . .
Estava agenollada
donzella Beatrís
mentres oració feya
ne ve un jove gentil
Cull un pom de violes
pera ferla dormir
quant la te dormideta
en gropa la pugi
Caminaren set lleugas
que may se desperti
al cap de les set lleugas
la dama 's deixondí
Quan ella se 'n desperta
n' arrenca un gran suspir
—¿Ahont me porteu ara
ahont pobre de mi
Ja que m' haveu robada
y m' emportau aixi
preneume per esposa
jo 'us pendré per marít
preneume per esposa
lo bon comte Garí
—Jo no us vull per esposa
de esposa ja me 'n tinch
mes blanca, mes hermosa
mes bella, mes gentil
Vos filaréu l' estopa
ella filará el lli
tallará ella las robas
qu' hauréu vos de cusí
—Jo no se filar llana
ni tampoch filar lli
no mes se brodar sedes
y fer randes d' or fi—
Quan al palau arriban
ningú 's veu per allí
—Aquí estaréu ben ample
donzella Beatrís
passejareu les cambres
les sales y els jardíns
tant de nit com de día
disposaréu de mi—
En cambra agenollada
reclama á Jesucrist
y á la Verge María
la 'n treguen del perill
La dama está en finestra
y n' arrenca un gran crit
Lo comte l' ha sentida
—Donzella ¿que teníu?—
Se n' entra dins la cambra
y la troba que riu
—¿De qué riáu la dama,
la dama de que riu?
¿Vos ne burlau donzella
¿Vos ne burlau de mi?
—No es hora ara de burles
qu' es hora de morir
que veig venir mon pare
cavallers mes de mil
la bandera de guerra
ne portan que brodí
al cap de la bandera
hi canta un astorlich
que diu ab son llenguatge
«Garí n' has de morir»
—¿Ahont me amagaría
que no 'm troben ací?
Quan truquin á la porta
los surtireu á obrir
cobriume ab las cortines
diréu que no m' heu vist—
Quan pujin per l' escala
se amaga don Garí
Ja trucan á la porta
diu ella: ¿quí hi ha ací?
—¿Hauriau vist el comte
el comte don Garí?
Los diu que no ab la llengua
Sos ulls diuhen que si
Aixecan las cortinas
lo troban sota el llit
n' arrencan las espases
lo cap li fan botir
Lo cap rodant per terra
aquestos mots ya dir
—Be n' estareu contenta
donzella Beatrís
que heu vist com vostre pare
se n' ha venjat de mi
y en tindreu la testa
del comte don Garí
—Jo no la vull la testa
de testa ja me 'n tinch
mes blanca mes hermosa
mes bella mes gentil.

NOTES

De aquesta cançó n' hem trobat poques variants á Catalunya. En M. Aguiló la comença ab los versos que hem posat avans de la nostra primera estrofa que es la que acompanya la tonada, versos que 'ns sembla deuhen pertenexer á una altra variant de la que se n' ha perdut lo complement, puig l' esperit de son argument no concorda ab lo que segueix. En *La donzella robada* ó *La mort del robador*, com l' anomena l' Aguiló, ella es la que 's nega á admetre 'l comte per marit y éll es qui la demana per muller; tot al revés del *Comte Garí*, com l' anomena en Briz, ahon ella s' ofereix y éll ia refusa per rahó d' esser casat.

En M. Milá l' anomena *La mort del robador* y la presenta bastant incomplerta; lo comte porta 'l nom de Galí en lloch de Garí y á la donzella no se li troba son nom en tota la cançó. Com sía que la comensa dihent:

Aquí está la comtesa — la viuda *bella y trist*
ja la n' ha robadeta — lo comte don Galí

nos fa sospitar si los calificatius de *Bella y trist* s' han convertit en lo nom de *Beatris*, nom que trobém en les versions publícades per l' Aguiló y en Briz quins nos la presentan donzella, al revés de 'n Milá, que tant al començ com á la fi li diu viuda.

Ara estarás contenta — viudeta bella y trist
que tindrás la *cabeza* — del comte don Galí.

Lo que en definitiva nos fa creure que d' aquesta cançó n' hi havian altras variants que han desaparescut ó no s' han trobat puig l' Aguiló sols ne publica una versió y en Briz fa lo mateix, dihent: «d' esta cançó no n' havém pogut arreplegar mes que una versió.» Aquest romanç es segurament un dels més bells del nostre Cançoner y per tal lo te en Briz qui parlant d' ell diu: «Es, sens dupte, lo mellor cant popular dels romántichs que »tenim. Lo mérit de sa tonada corre parelles ab lo de sa lletra. La primera volta que se 'ns »va dir, de veras, varem creurer que se 'ns estava enganyant, tantes eran les belleses de »primer ordre que en tan poques ratlles hi trobavem. Es de notar la gradació que's repeteix »al acabament del romanç; la idea supersticiosa de que un ram de violes fa dormir; lo del »estorlich de la bandera y les paraules posades en boca de un cap que parla separat de son »tronch En exa cançó veyém demostrat lo que en lo prólech del primer volúm deyam de »la musa del poble. Tan aviat fa parlar una planta, com un aucell, com una montanya; »ab tal de lograr lo seu fi, que n' es lo de plaure, poch se fixa en los medis. Lo mateix es »clássica que romántica, mes axó sí, sempre es hermosa.

»Quan se canta se repeteix lo darrer hemistich del últim vers.

En Constantí Nigra en sa colecció de *Cants populars del Piamont* ne presenta cinch variants, essent la principal com segueix:

LA GERMANA VENJADA

«El Rey de França tenía una filla per casar. La ha casada cent cinquanta lleugas lluny. La ha donada á un princep que li pegava tres cops al dia. La primera vegada li pegava ab »un ram d' olivera, la segona vegada ab una branca de magraner, la tercera vegada ab la »punta de la seva espasa. Era tan lo que li pegava que 'l seu cos tot anava de sanch. Ella »agafa la seva camisa y se 'n va al riu á rentarla. Mentres la rentava veu venir tres cava»llers que semblavan, semblavan sos tres germans. Agafa la seva camisa y se 'n torna cor»rents á casa. Lo princep li diu:—Per qué has tornat tan abiat? Ella li diu:—He vist venir »tres cavallers que 'm semblavan, me semblavan los meus tres germans.—Esposa Joana, »ves á posarte la camisa blanca.—Fa ja set anys que no m' he posat camisas blanques.— »Esposa Joana, ves á posarte lo vestit de color.—Ja fa set anys que no m' he posat vestit de »color.—Esposa Joana, dígas que he anat á cassar.—Picant á la porta hi ha tres cavallers. »—¡Oh! digas, criada, ahont es la dama d' aquest castell?—No 'n soch de criada, jo so la »dama d' aquest castell.—Estimada germana, los teus colors ahont los has deixat?—Mos »bells colors los he dexat á casa vostra.—Germana estimada, los teus fillets ahont los has »deixat?—Lo bon Deu, lo bon Deu se 'ls emportá.—Germana estimada, lo teu marit ahont »ha anat?—Ha anat á cassar, no trigará gayre á tornar; deya ab la boca, pero ab lo dit »senyalava á sota 'l llit. Lo varen trobar y ab la espasa li atravessaren lo pit.»

Parla després d' altras variants procedents de diferentes comarques del Llenguadoc y de Provensa en les que si be s' hi notan algunes variacions, en lo fons venen á esser d' un mateix argument, acabant totes ab la mort del marit, que es també lo que principalment concorda ab lo nostre.

Cercant en Nigra l' orígen d' aquesta cançó, suposa que 's deu al fet histórich de Clotilde que 's va casar l' any 526 ab Amalarich, rey visigoth de Septimania, qui seguí la heretgía Ariana, y després d' haver intentat inútilment fer abandonar la religió católica á la seua muller, se posá á maltractarla, insultarla y per últim á pegarli. Patí durant cinch anys la desgraciada esposa aquest martiri, fins que acabada la paciencia va notificarho als

seus germans, y per probarho 'ls hi enviá la seua roba tacada de sa propia sanch. Gilabert, fill y successor de Clodoveo, tan tost va rebre 'l recado de sa germana acompanyat de son exército se dirigí promptament vers á Narbona ahont residía 'l rey visigoth. Guerrejá contra ell fins que 'l va véncer. Amalarich, allavors, intentá fugir pero á la fi esdevingué mort. Gilabert ab sa germaná y 'l botí de la victoria se 'n torná á Paris, pero Clotilde morí pel camí essent soterrada en aquesta vila al costat de la sepultura del seu pare l' any 531.

Com se veu, la cançó concorda evidentment ab lo quadro histórich que acabém de ressenyar. Are, pot assegurarse que aquesta cançó se refereix á Clotilde, filla de Clodoveo? ¿Lo seu orígen es contemporani á la aventura d' aquesta princesa que com hem vist tingué lloch en lo sigle sisé? Si 's pugués assegurar tindríam ab ell un dels més antichs documents poétichs de la moderna Europa, entenent que 's tracta de la redacció originaria en la llengua vulgar del temps y 'l lloch del fet y no de la redacció moderna que 's canta actualment; pero per aixó no han de mancarhi redaccions precedents ja que es fora de dupte que la forma de la poesía popular cantada, mentres no ha sigut escrita, ha seguit la modificació contínua del dialecte que va mudant succesivament.

Alexandre d' Ancona, en son llibre *La poesia popular italiana*, examinant la qüestió de la antiguitat d' una cançó, diu: «Si 's volgués aplicar la doctrina, de que les cançons histó»ricas son sempre coetánias al fet que comentan, tindriam ab aquesta cançó un cant »vulgar anterior al desenrotllo de les llengues vulgars. Necessitarém. donchs, suposar al »menys, que la cançó ha viscut molt temps en la forma de la bárbara llatinitat y que mes »tart, durant iguals segles, s'ha anat cambiant ab los varis dialectes d'Italia ó ab un de sol, »del que ha anat passant als altres. No obstant, duptem en admétreho en definitiva per »moltes rahons, puix creyém que la data d' orígen havía de posposarse, nó primer del ge»neral y contemporani despertar del intelecte, de la llengua y de les persones del poble »italiá, sino que en aquella etat heróica de nostra historia, en aquella joventut vigorosa »del nostre poble, les tradicions antigues conservades á la memoria, han anat modificantse »fins á pendrer forma poética y expressió en lo novell llenguatge, y allavors ó poch després »ha d' haver nascut, com á fruit madur, la cançó popular.»

Comentant aquesta opinió d' Alexandre d' Ancona, en Nigra diu: «Encar que admeto lo principi de coexistencia del cant popular ab lo fet narrat en lo mateix, pot no esser aplicable en tots los cassos. Aquests cassos me sembla que poden reduhirse á dos. En lo primer la cançó pot nexer posteriorment al cas d' un qüento popular oral y després conservar lo carácter popular d' orígen, lo qual es molt possible succehís axis en aquesta cançó. Pero allavors se fa precís admetrer que 'l qüento oral ha de contenir expressió de comunitat ab la cançó y la crónica, ja que la lley de transmissió es per un igual per lo qüento oral com per lo cant popular, ab la sola diferencia de que aquest posseheix lo metre y la rima. Referent á aquest punt, ja se sap que 'l metre vulgar y la rima existexen en los himnes llatins de la iglesía y en altras composicíons no sols del sigle VI sino fins del sigle IV, en la iglesia milanesa especialment.

En segon lloch poden esser cançons históriques compilades posteriorment al fet per autors més ó menys literats y haver esdevingut en poesía popular al cap d' un seguit de transformacions successives degudes á una llarga trasmissió popular oral, pero en aquest cas la primera redacció, de índole artificiosa, ha de portar sempre quelcun senyal de la impresió del original ab reflexos ulteriors malgrat les transformacions.

La obgecció de que la cançó popular es un cant vulgar, y que en lo sigle VI no existía encare lo llenguatge vulgar, es una distinció arbitraria perque, ¿per ventura la cançó popular no pot haberse transformat, com ja havem dit, de la matexa manera que ho ha fet lo dialecte? Per lo tant, en lo que 's refereix á la llengua en que degué esser escrita una cançó originariament, la qüestió es estretament conexa ab aquella del seu orígen.

En quant al lloch de la primera redacció de la cançó que publiquém, ab tota seguretat es en la França meridional, es á dir, en lo Llenguadoc y la Provença, y la sua redacció ha d' haber sigut feta primitivament ab l' idioma parlat en aquets llochs y en aquella época, de la població indígena celto románica, nó en aquella dels francs ó dels goths.

Al compararla ab la nostra catalana hi troba una resemblança característica y li senyala un vincle de parentiu directe ab la provençal-piamontesa.

En una colecció de *Llegendas flamencas* publicades per Carles de Coster inspirades directament en la literatura popular, n' hi ha una titolada *Lo senyor Halevyn* en la qual ix també un cap que parla. La semblança de la situació ab la nostra cançó nos fa sospitar la existencia d' un cant flamench sobre 'l mateix argument.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó XXV DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 *Preu: 10 cénts.*

Imp. LA CATALANA.

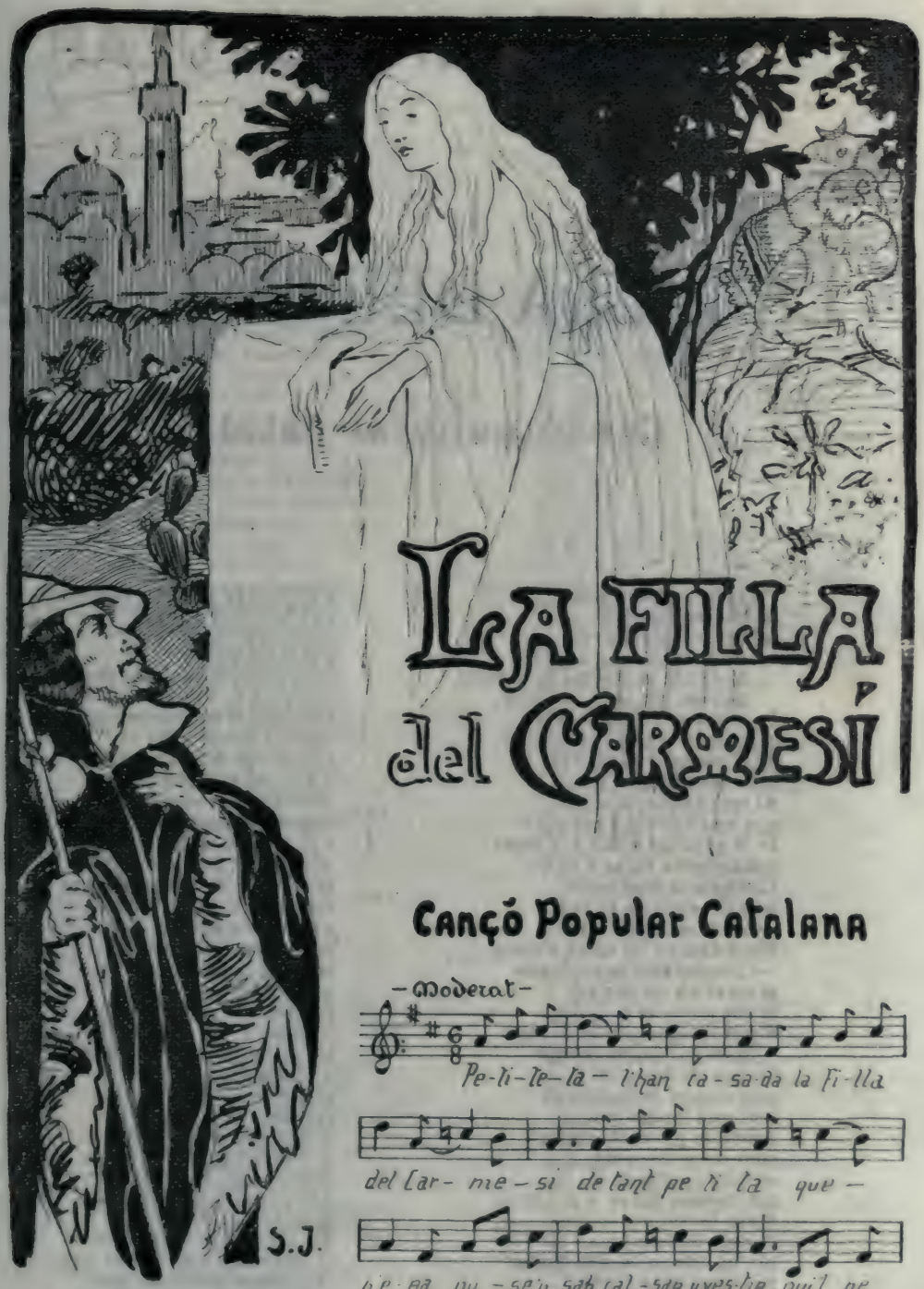

LA FILLA del CARMESÍ

Cançó Popular Catalana

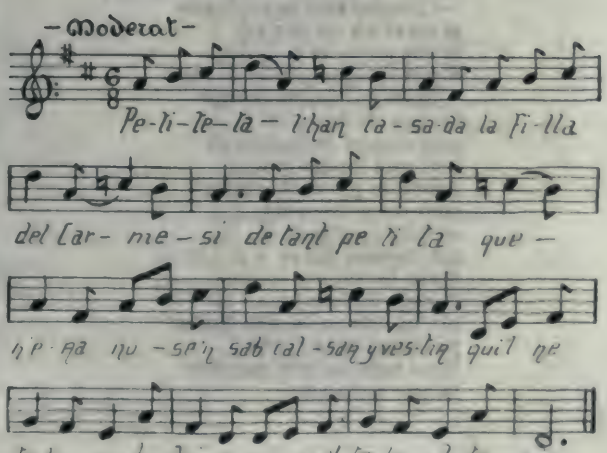

CANÇONER POPULAR

LA FILLA DEL CARMESÍ

Cançó popular catalana

Petiteta l' han casada
la filla del Carmesí,
de tan petiteta qu'era
no se 'n sab calsá y vestir!
Qui la 'n te l' amor la 'n deixa
qui no 'l te la 'n vol tenir.
Lo seu marit l' ha deixada
perque se 'n puga engrandir.
Se n'es anat á la guerra,
set anys trigará á venir.
Al cap d'aquesta setena
son marit torná á ser aquí.
Ja 'n pega un truch á la porta
—Escrivana baixa á obrir.
Contesta la seva mare
que lo truch ne va sentir
—Ahon es la escrivaneta
Mare que no 'm baixa á obrir
—Com baixará la escrivana
si no es en tot per açí,
lo rey moro se la 'n duta
disset lleugues lluny d' aquí.
—Mare baixeume la capa
la capa de bombosí
que cercaré la Escrivana
mes que sápiga morir.
Aniré de porta en porta,
com un pobre pelegrí
aniré de porta en porta
tot captant del pa y del vi.
Mare baixeume la capa
la capa de bombosi
no 'm baixeu la més bonica
ni tampoch la de satí
si no aquella més pobreta
la que solia vestir,
y ab la capa també 'l llibre
y el bordó de pelegrí.
Mare aquí teniu la roba
y la faixa de satí,
replegueume aquestes armes
la espasa la vull per mí.
Fins que l' haja rescatada
captaré del pa y del ví
tornaré ab la Escrivaneta
ó may més sabreu de mí.—
Arribant á Morería
demana el més dret camí
y al primer castell que troba
n' es lo del Rey sarrahí.
Ja se 'n va de porta en porta
tot captant del pa y del ví
á la segona porteta
la escrivana ja trobí,
la veu á la finestreta
que s' afanyava á cusí.
L' agulla n' era de plata
lo didal n' era d' or fí,
los coixins d' or en que seya
n' eran tots de carmesí,
el tresor que ella portava
tota la feya lluhir
y mes que tot la cadena
y el joyell que duya al pit.
Feu caritat, Escrivana
á n' el pobre pelegrí;
feuli caritat mestressa
per l' amor de Jesuchrist;
¿Com voleu que vos ne faça
si no soch mestressa aquí,
torneu demá á les nou hores
ó passat demá al matí

ja estarán fetes les noces
del rey moro sarrahí
y llavors seré mestressa
de tot lo qu' hi haurá aquí.—
Lo rey moro s' ho escolta
passejantse pel jardí.
—Escrivana, ab qui enrahonas?
—Ab un pobre pelegrí
que me 'n demana una almoyna
per l' amor de Jesuchrist.
—¿Que n' es de la teva terra
aquest pobre pelegrí?
—No es pas de la meva terra
ni tampoch del meu pahís
ni 'ls aucells que van pe 'l ayre
crech que no 'n saben venir.
—Caritat fesli, Escrivana
á n' el pobre pelegrí
párali la taula blanca
ab el bon pa y el bon ví,
donli beure ab una taça
ab una taça d' or fi,
que ja sabs ets la mestressa
de tot quan hi ha á n'aquí.—
L' escrivana para taula
pera el pobre pelegrí
mentres parava la taula
ja n'arrenca un gran sospir.
—De que suspiréu senyora,
perque feu tan gran sospir.
—Ab lo posat y en la cara
m' apar qu 'us havía vist
dels ulls y de barba rossa
vos semblau al meu marit
l' espasa que porteu sembla
la que li veya cenyir.
—No suspireu Escrivana
no suspiréu més per mi
que qui os parla ara escrivana
es vostre estimat marit
¿Voleu venir Escrivana
voleuse 'n venir ab mi?
—Si per cert lo senyor comte
que ja fossem pel camí
llarga me n' es tota espera
voldría jo haber sortit
y sobre tot esser fora
del reyalme serrahí.
Dexeume veure 'l rey; comte,
sabré si vol res de mí.
—No vull res, no, Escrivana
si no que 'm deixis dormir
—Cuyta, ves á l' establía
trie 'ls dós mellors rocins
mentres que jo per les caxes
triaré 'ls mellors vestits
y trauré de l' arquimera
l' or de que 'ns cal provehir.—
Ell se 'n va dins de l' estable
á cercá 'l millor roçi
ella se 'n puja á la cambra
á cercá el mellor vestit.
Carregaren d' or y sedes
tant com el cor los va dir.
Quan tenen lo que volian
se posaren en camí.
Lo rey moro es en finestra
y al pelegrí veu fugir,
quan el moro se n' adona
l' Escrivana es pel camí.
Lo rey moro sa gent crida
que 'ls vajan á conseguir
se n' agafa ell de l' espasa
y també 'ls vol assolir.
Quan trespassava pel pati
fent encellar un roçí
veu que entravan les viandes
per les noces de la nit.
Uns criats portaban plates
ab galls y capons rostits
altres ab coques maurades
ab molts flahons y ab confits.
Quan el rey moro 'ls va veure
deya tot enfellonit:
—¡Maleida la Escrivana!
¡Mal goig n' hajas pelegrí!
¡Are si que me l' heu feta
vos recordaréu de mi;
Si jo t' hagués conegut
no haurías entrat aquí.—
Y ab pressa els corre al darrera
per pogue 'ls aconseguir
Quan en son aprop de l' aygua
el rey creu que 'ls va assolir
quan son l' altre part de l' aygua
lo pont se va mitj partir.
—Are si que será teva
gran traydor de pelegrí,
set anys que te l' he nodrida
del bon pa y del bon ví,
set anys que te l' he vestida
de domás y carmesí,
set anys te l' he mantinguda
sense podermen servi.
Poncelleta te l' emportes
¡ay traydor de pelegrí.
Cent escuts costa sa roba
y altres cent costa el roci
y altres cent jo te 'n daria
si la deixessis venir,
Poncelleta te l' enmenas,
encare es verge per mi,
si are te la 'n dus poncella
no ho tora demá 'l matí.—
De l' altre banda de l' aygua
va respondre el pelegrí
—Aixi jo me te 'n port verge
com l' arbre sech va á florir.—
Per mostrarho ab un miracle
un arbre sech va á florir
—Are si que conech, are,
qu' era per tu y no per mi.
No 'm reca l' or que se 'n porta
les alhages ni 'ls satins
si no el joyell de ma mare
que sén du penjat al pit.

NOTES

Al escriure les *notes* d' aquesta cançó nos hem trobat la feyna feta ab les que 'l sabi recolector de Cants populars piamontesos en C. Nigra, acompanya la publicada per ell; per lo tant les nostres no son mes qu' un abstracte de les seves per rahó de trobarhi perfecta concordancia ab lo criteri que nosaltres sustentém.

La cançó que publiquém es de les més complertes y de les més boniques que 'ns presenta la poesia popular del idioma Celto-romá. Les moltes variants recullides en diferentes parts del Piamort nos presentan visiblement l' anella que encar mancaba á la cadena per la cual la cançó popular passá del Llengadoch y de la Provença á Catalunya á la França de la llenga d' oil y á l' Italia del nort. La trobém en los tres paissos ab mes de trenta variants derivades de un sol y mateix origen, donchs cada una hi posa sa particularitat sobre l' esquelet de la cançó, formal del següent argument.

Una noya se casa que no se sap vestir. El marit la deixa y se 'n vá á la guerra, al cap de set anys torna, truca á la porta y crida á sa muller. Sa mare li respón:—No es aquí, el moro serrahí se l' ha emportada. El marit diu: aniré á cercarla encar que sápiga mori y vestit de pelegrí se 'n va á demanar caritat al Castell del moro. Sa muller el regoneix y fuix ab ell á cavall. El moro se lamenta. L' ha mantinguda set anys intacta.

La cançó ha passat sense necessitat de traducció de la Provensa y el Llengadoch ó la França del nort, el piamort y á Catalunya. En totes aquestes regions es idéntica en la substancia y en la forma, salvo la inevitable desviació dialectal.

Es particularitat de les variants catalanes y gascones anomenar al pare de la protagonista que se 'l trova citat ab los següents noms: *El Mallorquí*, *Carmeni*, *Carmesi* ó *Cormesi*, *Branculi* ó *Francoli*, *rey Henri*, *rey trepsi*, *rey Marquis*, *rey Alí*, *Argentis*. Trobantse també solsament en aquestes l' accident d' enfonsarse el pont un cop han passat los fugitius, miracle que seguramenl hi ha sigut afegit, donchs no es propi de la poesia mitjeval de quina época se creu data la cançó.

Los noms ab que generalment se trova anomenada la protagonista son los de *Escriva*, *Arcisa* y *Florencia* y ab l' estudi etimológich que del nom *Escriva* ó *Escrivana* fa en Nigra, ve á deduhir que 'l mot que l' originá fou probablement *Esclava*, lo que no deixa de ser una suposició igual que lo referit per en Briz, qui diu es un nom propi d' una familia noble de Montpeller, pera quins volts el nom *Escriveta* serveix com á sinónim de dona petita y rohina.

En totes les variants dels grupos llingùistichs en que 's troba la cançó s' hi observa una ferma unanimitat en mantenir la reptada completament intacte durant son captiveri, especificantho dihent: *Se 'n va poncella verge, sens haber servit, sens ofensa, destinada al fill del moro, sense tocarla, sense un petó.* Aquest punt en fer constar la puresa de la dona, deu haver sigut el tret final de la cançó y el fí de son origen.

Resumint y comparant tots los exemples que exposa acava dient que ab tota probavilitat el Llengadoch es la patria de la cançó de desde ahont irradia per un costat vers la Provença, la França del nort y el Piamont y per altra la Gasconya y Catalunya, tenint son origen ab seguritat en el periodo de la invasió sarrahina de Catalunya y del mitjorn de França.

Si 's pogués probar que 'l romanç castellá de *D. Gayferos* tingués connexió ab el nostre se tindría una rahó més pera localisar lo seu origen al Llengadoch, pero no es aixís, ja que aquest romanç se troba popularisat á Catalunya encar que s' hi nota es un romanç castellá corromput per boca catalana. De manera que 'l romanç de *D. Gayferos*, res te que veurer ab aquesta cançó, puig ne tenim una imitació que publicá en Milá, lo que prova pertany á un altre origen y habentse extés per Portugal y Catalunya.

La infiltració á nostra terra del romanç del Llengadoch s' ha d' haver verificat en la primera mitat del sigle XIV, época induptable de la popularisació d' aquesta cançó no podent confondrers ab lo romanç procedent de Castella, puig la sua introducció no podía esser més abiat de les acaballes del sigle XV. ó principis del XVI com ja diguerem en les notes de la Cançó XIV. *Blancaflor* al parlar del origen de les cançons populars de Catalunya, segons opinió de 'n M. Milá, y encar segurament per medi d' impresos y no per trasmisió oral.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó XXVI DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH, 11 *Preu: 10 cénts.*

Imp. LA CATALANA.

Cançó Popular Catalana

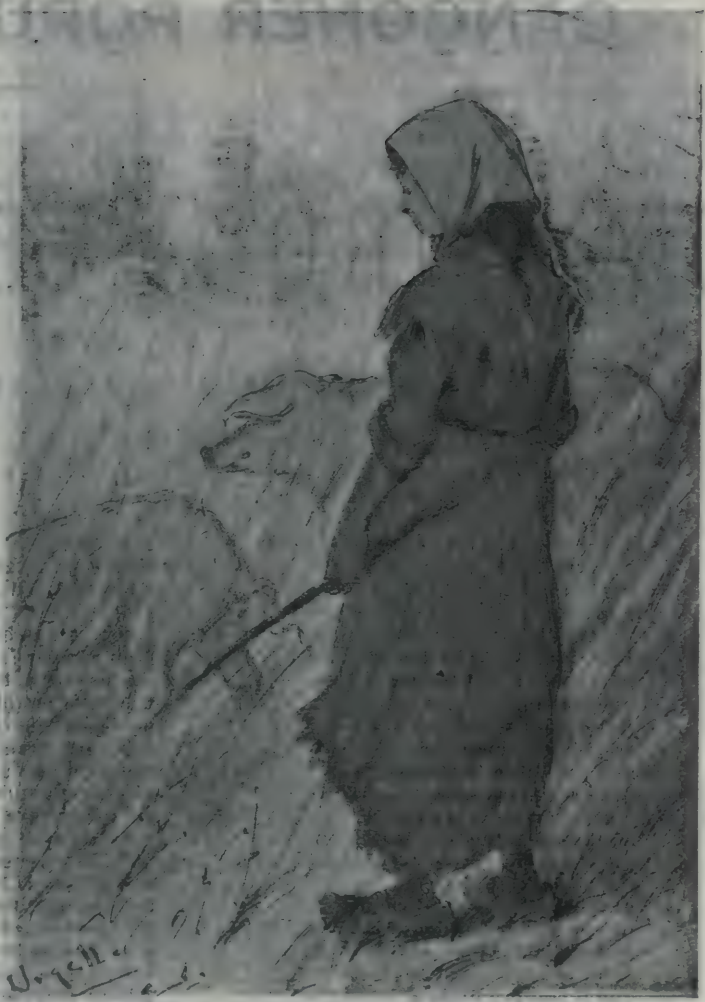

LA PORQUEYROLA

moderat

Lo rey n'ha fet fe u nas cri des u nas cri des u nas

cri des n'ha fet fer si n'ha fet fer per que tots los ca va

llers los ca va llers à la guer ra ha jan d'a né. ha jan d'a né

CANÇONER POPULAR

LA PORQUEYROLA

Cançó popular catalana

Lo rey n' ha fet fer unes crides
unes crides n' ha fet fer
perque tots los cavallers
á la guerra hajan d' ané.
Lo cavaller D. Guillém
aquell també hi ha d' ané
té la muller tant bonica
que no la gosa deixé
Ja l' encomana á sa mare
ell ja li encomana bé
que no li faça fer feynes
qu' ella no las puga fé.
—Ay mare la meva mare
aquí os dexo ma mullé
que no li feu pas fer feynes
qu' ella no les puga fé
ni tampoch pastar ni cendre
ni portá el pa cal flaqué
Si devalla á cercar aygua
deuli el canti més lleugé
que li compre filoseta
y l' ensenye de filé
y també didal de plata
y l' ensenye costuré.
Que li faça filar seda
ó del lli pentinat bé.
Si 'l filá no li agrada,
ni la mitja l' entreté
feuli brodar or y plata
y perles si es menesté.
Y si 'l brodar no li agrada.
que no li faça fe ré,
si no que se 'n vaja á missa
per encomenarse á Deu.
Jo me 'n vaig: als set anys mare
á la fé que tornaré.—
Quan D. Guillem va ser fora
porqueyrola, la 'n fa sé.
—Porqueyrola, porqueyrola
es hora d' a iar á avié
els porquets fan nyigronyigro,
y també fan nyigronyé.
Llevat la roba de seda
y posat la de borré
pren el fus y la filosa
set fusades n' has de fé,
y encare que plegues vespre
un feig de llenya també.
—No per ser la meva sogra
que jo no ho sabría fé
ni es feyna que D. Guillem
vol per la seva mullé.
—Alsat, alsat, porqueyola
que jo te l' ensenyaré.
Are es fora D. Guillem
farás lo que 't manaré
set fusades cada díe
y un feix de llenya també.
—Ay sogra, la meva sogra,
¿ahont aniré á avié.
—Vesten á la cova fosca
que s' hi fan bons aglaners.
—Ay trista de mí, mesquina,
ay trista, com ho faré
per aquell bosch y montanya
tota soleta 'm perdré.—
Set anys dintre la boscuria
n' ha pasturat els porcells,
cada dia 'l sant rosari
passava pel marit seu.
Acabada la satena
lo cavaller ha torné.
Un día cantant soleta
lo que may solía fer
de bon tros lluny sa veu dolça
la sentí un cavallé.
D. Guillém ne diu als altres:
—Caminém á tricoté,

Caminém, caminém, patges,
caminém, caminém bé,
que jo sento una veu dolça,
sembla la de ma mullé.
—La veu que sentiu vós are
no es la de vostra mullé
es de una porqueyrola
que guarda los llodrigué.—
Ell camina que camina
y al esser á mitjancosté
ja 'n sent á la porqueyrola
que cridava als llodrigué.
- Enrera la companyia,
sento cantá á ma mullé
Ell camina que camina
fins á tant que la vegé
assentadeta á la soca
la soca d' un olivé.
Ja n' hi venta esperonada
ab quatre salts hi va sé.
—Deu te guart, la porqueyrola.
—Benvingut lo cavallé.
—Porqueyrola no 'm dirías
de qui son los llodrigué.
—Del cavallé D. Guillém
Deu lo guart allí ahont hé.
—Me darías porqueyrola
quelcom del teu berené.
—Lo berené que jo 'n porto
no es menjar de cavaller.
Un vuytané de pa d' ordi
que d' arestes está plé,
uns aglans per companyia
y encare prou n' hi hagué.
—Pel cavall será 'l pa d' ordi
de millor te 'n donaré.—
Lo cavallé de sa alforja
una coca n' hi tragué.
Porqueyrola es vergonyosa
—Desaulo, jo no 'l pendré.
—Aném, aném, porqueyrola
que ja es hora d' encorté.
—Per tot altre fora hora
mes per mí encare no ho é,
set fusades tinch al día
y les quatre tinch de fé
y un feix de llenya pe 'l vespre
qu' á fe es lo que 'm pesa mé
per fer bullir la perola
del menjá dels llodrigué.
—Mentres acabes la tasca
jo 'l feix de llenya 't faré.
Se 'n arrenca de l' espasa,
fa petá un avellané
y ab la punta de la espasa
un feix de llenya li 'n fe,
de tan soroll com ell feya
un porcell ni fugigué.
—Porqueyrola, porqueyrola
quin hostal hi ha ci propé.
—A casa la meva sogra
bona vida solen fé.
—Aném, aném, porqueyrola
que ja es hora d' encorté.
—No aniré á dormir á casa
jo be brou m' en guardaré.
Aném, aném, porqueyrola
que jo t' hi acompanyaré.
Quan á casa n' arrivaren
ja va dir lo cavallé:
—Hostalera, la hostalera
que n' hi ha avuy per sopé.
—Os daré perdiu y guatlles
y capons si tant convé.
—Porqueyrola, porqueyrola
¿que te 'n donan per sopé?
—Una sopa de pa d' ordi
que prou l' haig de menester.
—Hostalera, l' hostalera
¿y qui vindrá ab mi á sopé?
—Que hi vinga la porqueyrola
ma filla la 'n guardaré.
—Set anys no hi menjat á taula
y altres set me n' estaré,
menjaré al cap de l' escala
com si fos un ca llabré.—
Lo mellor boel que talla
per la porqueyrola n' e.
—Hostalera, l' hostalera
qui fa llum al cavallé.
—Que 'n faça la porqueyrola,
ma filla la 'n guardaré.
—Hostalera, l' hostalera
¿qui vindrá ab mi á cotxé?
—Que hi vinga la porqueyrola
qu' avorrida de tots n' é.
—Set anys no he dormit ab home
ni á nit no hi dormiré.
Si no á la vora del foch
com si fos un gat cendré.—
Ja l' agafa per un braç
y á la cambra la dugué,
tan bon punt com van ser dintre
un gran crit ella va fé.
—Cavaller á mi deixaume
deixaume está cavallé,
set anys he servada l' honra
altres set la servaré.—
Si tencau: per la finestra
dalt á baix me tiraré.
A la porta de la cambra
un anell li entregué.
Mentres ell se despullava
ja li parla el cavallé:
—Te recordas porqueyrola
dels sét vestits que 't vaig fé.
—Es que si sou D. Guillém
be prou qu' ho coneixeré.
Un rotllet ne te á l' esquena
ab alló 'l coneixeré.
—Caterina, Caterina,
tu n' ets la meva mullé.—
La porqueyrola á sos braços
tan alegre romangué
que no 's pot dir l' alegría
l' alegría que tingué

ni l' abraç qu' ells se donaren.
com á marit y muller.
Ja van girar la claueta
y al llit se varen fiqué
L' endemá á la matinada
la sogra ja la cride:
—Llevat, llevat, porqueyrola
que 'ls porcells ja grunyen be.
Jo te 'n poso set fusades
y un feix de llenya també.
Llevat, llevat, porqueyrola
que te 'n tens d' anar á avié.
—Calli, calli, mala sogra
que jo jach ab ma muller,
feuli anar la vostra filla
ma muller l' an guardaré.
Si no fosseu mare meva
jo vos faría cremé,
moririau á pedrades
rossegada pels carrers
y la cendra que 'n fariau
mereixerían venté.

NOTES

Aquesta cançó es una mostra més que confirma la suposició repetida en les *notes* d' altres cançons publicades referent á que la majoría dels cants que 'n forma de romanç se troban en lo Cançoner popular de Catalunya, tenen lo seu origen en el Llenguadoch ó la Provença; vegis si no les probes que sobre aquest punt presenta el ja citat en altres *notes*, en C. nigra, sobre sa procedencia.

«Que son origen ha de cercarse á França es induptable, pero no es segur si ha de buscarse en la part d' aquí ó de allá del Loira. A Catalunya hi pot haver arribat pel Llengadoch, y al Piamont per la Provença ó de la Borgonya pel Delfinat y la Saboya.»

«Aquesta cançó es un dels nombrosos exemples que demostra la identitat sustancial y formal de una gran part de la poesía popular de l' alta Italia, la Fransa, la Provença y Catalunya, edentitat que 's para á la porta de les llengues vehines.»

«La cançó neix á Bretanya, ahont ha sofert notables alteracions, una d' elles el que la sogra s' ha substituhit per lo germá ó cunyat. En el país Celto-Romá (Italía superior, França, Provença, Llengadoch y Catalunya) s' ha mantingut idéntica, no sols en el fons, si no també en la forma, infiltrantse també á l' Albania, la Grecia y el país Eslau, encar que gravement alterada, no entrant en cambi á Castella, ni al centre, ni á la baixa Italia.»

En Puymaigre en sa colecció de Cançons del pais de Metz, nos diu: «Heus aquí, segons crech, una de les cançons més antigues d' aquesta colecció y de les que més sembla donan la rahó á n' en C. Nigra, en el sentit de que existeix un fons comú de literatura popular, donchs te una semblança tal ab les variants que de la matexa se troban en diferents paissos, que no 's pot creurer ab una casualitat imprevista, ja que la identitat es ben positiva.

Al citar la variant provençal *Le Pourcheireto*, afegeix: «no la transcrich per rahó de que Mr. Damas Arbaud, que la publicá, prohibeix tota *traducció y reproducció, tant parcial com total*, dels cants que forman part de sa colecció. Devant d' aquest impediment molt discutible que cap editor de poesías populars n' ha imitat tal rigor, sols diré que tenen una gran analogía.»

Abunda també ab la opinió esposada, en F. Pelay Briz, qui diu: «eix romanç es molt antich y fill més ó menys directe de la cançó bretona *Los dos germans*. D' esta cançó els provençals ne feren una ab el títol de *La Pourcheireto*, y d' eixa isqué el nostre cant. Les terminacions en *e* no es lo que 'ns fa creure que sía tret del provençal, res d' aixó, mes sí nos ne fa estar certs la igualtat casi literal dels dos cants.

Ab lo que acabém d' espressar y lo que exposá en les *notes* de la cançó XXVI *La Filla del Carmesí*, se ve á demostrar que Catalunya rebé la influencia literaria del Llengadoch y la Provensa per trasmissió oral, fins á últims del sigle XV, pero que desde allavors cambiá el vent aceptant y fentse seva la influencia castellana, lo que si be no s' avenía ab el caracter de nostre llengua, al presentarse escrita li donava més forsa pera localisarse encar que realment poch favor li feyan y li fan los nostres compatricis á la llengua castellana puig la malmenan y corrompen, com se pot veure ab los exemples vius encare que 'ns presenta el Canconer popular de Catalunya.

Los beneficis que s' obtingan en la venda d' aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la Unió Catalanista.

Cançó XXVII. DIPÓSIT: RAMBLA DE ST. JOSEPH. 11 *Preu: 10 cénts.*

Imp. La Catalana

LA CANÇÓ DEL ROSSINYOL

CANÇÓ POPULAR CATALANA

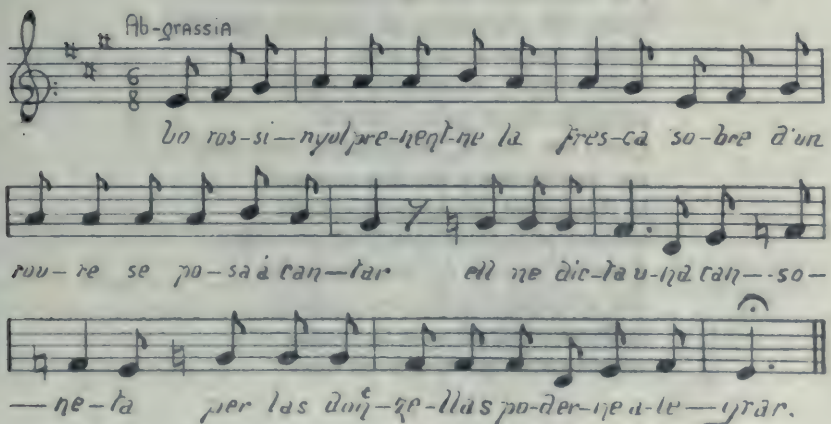

LA CANÇÓ DEL ROSSINYOL

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Lo Rossinyol, prenent-ne la fresca,
sobre d'un roure se posa a cantâ:
ell ne dicta una cançoneta
per les donzelles poder-ne alegrâ.
Lo Rossinyol, a la primavera,
canta, s'alegra y fa niu tot sol:
sempre lo fa al cimet d'una branca
que no l'alcança aquell qui lo vol.
Si'l Rossinyol allí molestar-lo
algú intenta, com solem dî,
luego los canta la seva amoreta
y, repetint-la, los diu així:
«Vós, donzelleta que anau a la plaça
y una cistella de flors ne portau,
vostres mirades pera mi son falses,
y al Rossinyol vós no l'enganyau».
Quan són promesos, de cop són entesos;
l'afició luego os farà casâ:
lo Rossinyol, ab aquella alegria,
antes de dia se posa a cantâ.
Quan són casats, els primers vuyt dies
tot norabones y tot són consols:
lo Rossinyol, ab aquella alegria,
sempre vos canta aquell sò tant dolç.
Antes d'un any de fetes les bodes
tots són sospirs, llantos y plors:
lo Rossinyol, ab tota la pausa,
vos anuncía sereu més de dos.

Ditxós lo pare y també la mare!
Que Déu los dô un bon hereuet.
Lo Rossinyol, ab tota canturia,
sempre vos diu: «Guardeu-lo del fret».
Si lo marit ne té bon sangro,
quan la partera lo va alletant
mata gallina y li porta recapte,
y ab lo caldo se va reforçant.
Si ell ne té vicis, quina desgracia!
Sovint la tusta ab lo bastó:
lo Rossinyol, de dalt de la branca,
luego los canta: «Aquí no hi só jo».
Si ella té sogra y és mostatxuda,
si és iracunda, quina aflicció!
Lo Rossinyol ja los contempla
y no los canta dolça cançó.
Si en Cota-Blanca allí s'hi barreja,
seguit no hi falta desunió:
lo Rossinyol, a l'apuntâ'l dia,
canta l'Aurora y es riu d'això.
Molt a menut segueix sos passos
per saber qui tracta ab afició:
lo Rossinyol d'això se'n burla
y pren la rosada ab son bon to.
Si l'experimenta, quina desgracia!
Tota alegria mor ab allò:
lo Rossinyol, ab sa melodia,
canta la prosa que Déu los perdó.
Qui no té culpa, tot això paga.
Es la familia ab viu dolô:
lo Rossinyol, molt bé os avisa
y ab melodia alaba al senyô.
Lo Rossinyol pera tots canta
y més alaba als bons casats,
y los que són aixís al contrari
sempre vos canta desgraciats

NOTES

Eixa cançó és una mostra evident que confirma lo que tenim exposat en les *notes* d'altres cançons, això és, que dels tres períodes ab que pot dividir-se'l cançoner popular de Catalunya, lo tercer és lo menys interessant, baix el punt de vista de bellesa artística.

Aquest decaiment de la tercera època, la més moderna, se manifesta de bona manera a l'examinar les obres compostes en eix període, que volent tenir segell patri se'ns presenten ab una pobresa desconsoladora. L'enemich havia entrat en nostra llar, y els catalans ja no

escrivien ab la llengua que parlaven, deixant pera'ls versaires, o si's vol poetes, que en Milà qualifica d'infantils, l'escriure llurs composicions ab la llengua de la patria, lo que fa exclamar al susdit mestre de literatura en M. Milà y Fontanals: «La poesia impresa en aquesta època, per lo general, és enterament vulgar y de molt mal gust, y per ella fóra difícil l'endevinar l'existencia d'altra poesia popular encara viva y per lo comú anónima», y per això's troben eixes raquítiques, mesquines y lletges produccions, filles de la bona voluntat, però no del bell saber.

En el sigle XVI començà a introduir-se en nostra patria la forma de les *letrillas* castellanes, y en un cançoner d'últims d'eix sigle, entre molts romanç castellans s'hi troben algunes poesies de les que actualment anomenariem de *saló* o *societat*, que no tenen altre mèrit que donar-nos idea del to dominant de la gent rica d'allavors.

En aquest estat arribà nostra llengua, de lo que n'Emili Castelar digué en l'Academia Espanyola l'any 1883, al parlar de literatura catalana: «Cap de les llengües modernes ha tingut un historiador com en Ramon Muntaner, puix és precís evocar els temps clàssichs, pera trobar-ne un altre igual que expliqui fets tant grans ab senzillesa tant homèrica. La llengua que pot presentar una obra com la Crónica d'eix fill de Catalunya és una llengua perfecta. No arribà en aquell temps cap poble a un punt tant enlairat la seva historia».

Com no pensem ab absoluta conformitat ab Pelay Briz, que diu en les notes d'eixa cançó que publica en lo volum primer de ses *Cançons de la terra:* «Sols pera conservar la tonada d'aquesta cançó, que n'és de les més precioses, hem estampat la primera posada de sa tonta y lletja lletra», publiquem sencera tota la lletra, malgrat sa lletgesa, puig considerem tant pot ensenyar la vista de lo bo com conèixer lo dolent, ab tal que se sàpiga distingir y apreciar una y altra condició, y també, segons tenim exposat en altres *notes* d'eix *Cançoner,* perquè creyem és de gran utilitat el conservar tot lo que puga arreplegar-se y que pot servir d'aprofitós estudi pera'l que després vulga seleccionar lo que sols com a folk-loristes hem publicat y ab major motiu encara, donada la popularitat que té eixa cançó, segons ho testifica'l mateix Pelay Briz, qui diu: «Ab tot y que l'hem sentida cantar en lo Vallès y el Camp de Tarragona, creyem que antigament seria una altra sa lletra, puig nos apar impossible que d'una composició tant vulgar n'haja eixit una melodia tant preciosa. Siga com se vulla, és la cançó més popular catalana».

Eixa confessió nos aferma més el nostre criteri de que va cometre una grossa omissió al deixar d'estampar-la tota sencera y que, gracies a no esser del mateix modo de pensar en Milà y Fontanals, podem encara publicar-la, qui l'acompanya de les següents notes, que proven haver-se'n fet al menys dugues edicions:

Cançó nova, la qual manifesta l'alegria que té'l Rossinyol.

Manresa. — Estampa de Pau Riera.

Edició més moderna. — Cançó divertida del Rossinyol; y en la versió oral que recullí diu haver-hi trobat eixa rescobla:

Torna-m el ral, que no vull més comedia;
torna-m el ral, que me'n vaig a l'hostal.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaran a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XXVIII Diposit: Rambla de Sant Joseph, 11 **Preu: 10 cènts.**

Tip. L'AVENÇ, Ronda Universitat, 20. — Barcelona

Don Joan y Don Ramon

Cançó Popular Catalana

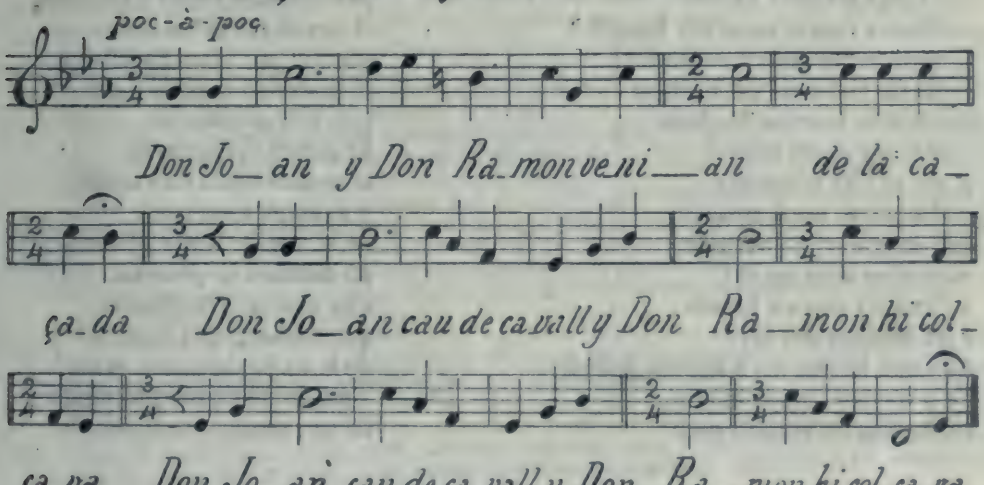

DON JOAN Y DON RAMON

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Don Joan y don Ramon
venien de la batalla;
don Joan cau de cavall
y don Ramon hi colcava.
Don Joan romangué mort;
don Ramon poch li faltava.
Sa mare lo veu venir
per un camp que verdejava,
collint violes y flors
per curar les sues nafres.
—D'hont veniu, mon fill Ramon?
D'hont veniu colors mudades?
—Mare, vinch de cal barber:
sangria de mort m'ha dada.
—Malehit siga'l barber
y qui te l'ha ordenada.
—Ma mare, no flestomeu,
que és la darrera vegada;
no tenieu sinó un fill,
y l'heu fet anâ en batalla;
à les batalles del rey,
dels que hi van no'n tornen gaires;
no'n tornen sinó'ls hereus,
els hereus de bones cases.
Trist de mi! Jo'n só tornat
per morir a l'arribar-ne.
Mare, aparieu-me'l llit
ahont jo solia jaure;
posau-m'hi los llençols prims:
seràn per amortallar-me.
Posau-m'hi los coixins bons:
no'ls esquinsaré pas gaire.
Entre jo y'l meu cavall
portem vint-y-nou llançades;
el cavall porta les nou;
trist de mi, totes les altres.
Mon cavall morirà a nit,
y jo a la matinada.
El cavall l'enterrareu
al mellor lloch de l'estable,
y m'enterrareu a mi
en el vas de Santa Eularia.
Al damunt hi posareu
una espasa atravessada,
que tot-hom qui passarà
dirà: «¡Ay, la pobra mare!
Tots dos fills que ha tingut
ne son morts a la batalla!»

NOTES

Al parlar d'aquesta cançó, en M. Aguiló'ns diu que fou lo primer cant popular català que l'estampa donà a conèixer, essent publicat en lo *Semanario de Historia y Literatura La Palma*, de la capital de Mallorca, ahont sortí desde'l 4 d'Octubre de 1840 a 25 d'Abril de 1841. Son jove director, en J. M. Quadrado, l'inclogué al final d'un article titolat *Poetas mallorquines*, acompanyat de les següents ratlles: «*La rapidez del diálogo, lo misterioso del sucesso, lo lúgubre y al par homérico de los incidentes forman de esta corta pieza una excelente producción que ningún genio pudier desdeñar; y no creemos que nada de su mérito le quite su popularidad ni los vulgares labios que la repiten...*»

La versió que en Quadrado publicà fou recullida per en E. Aguiló, redactor de *La Palma*, de boca de la dida d'en Marian Aguiló.

En P. Piferrer, en sa obra *Recuerdos y bellezas de España*, en la darrera plana del tomo dedicat a Mallorca evoca, al peu de la creu que remembra la batalla de Lluchmajor, l'ombra sangnosa del desventurat Rey Jaume III y la cavalleresca del fael cronista Ramon Muntaner, qui l'amparà d'infant y no trobà més digne coronament d'aquella obra tan poètica y tant històrica a la vegada que aquest romanç popular, que traduí al castellà, publicant en l'apèndix l'original tret de *La Palma* ab les següents observacions:

«*La obscuridad que en este sublime romance reina no permite comprender si su asunto es un fratricidio o si sólo un asesinato de un amigo cometido por otro amigo. Tal vez se remonte á la época terrible en que estallaron en la isla los bandos que, circunscritos al principio á la nobleza y dándose después los nombres de* Canamunts *y* Canavalls, *trascendieron más tarde al pueblo, y por distintas veces turbaron la tranquilidad de Mallorca é hicieron necesaria la intervención del poder. ¿Será, como otras canciones mallorquinas, copia de una catalana? El uso de los artículos* El *y* La *en vez de* Es *y* Sa *prueba que debe ascender al siglo XVI. Pero esta misma obscuridad es otra de sus bellezas, porque, favoreciéndose de la rapidez libre del diálogo y de sus palabras y giros, tan simples como poéticos y entrañables, hincha el ánimo del lector de una conmoción que á la vez participa de terror de una lúgubre tristeza. Este argumento del héroe moribundo, ya herido en combate alevoso, ya en batalla, que encarga á su madre ó á sus amigos las disposiciones de su entierro, se encuentra en otros cantos populares del Norte de Europa.*»

L'únich volum que tenia en Piferrer era'l dels *Chants populaires du Nord*, traduits per en Mermier, llibre que, després d'aquesta cançó, li despertà'l projecte de fer un recull de la poesia del poble català, donant especial importancia a les tonades, de les que estava enamoradíssim. Dotat d'una memoria musical meravellosa, d'una veu dolça y penetrant y d'un sentiment exquisit, cantava o taral-lejava les que aprengué en sa jovenesa en l'obrador de veler de son pare, y, sens alterar llurs notes, feya estremir les ales del cor y entelar els ulls de llàgrimes.

Parlant en Piferrer, en un article publicat l'any 1843 en el diari *La Corona*, del pianista bergadà en Miquel Ribera, fa notar que les mellors composicions d'aquest malaguanyat artista «*respiran ese gusto como alemán... que parece eco de los Cantos del Norte. Pero ese gusto, ese tinte melancólico pertenece al país que le vió nacer; y en los cantares con que el montañés catalán hace resonar las hondonadas y las concavidades de sus ásperas cumbres, en las baladas con que nuestras madres nos conciliaron en la infancia el sueño de la inocencia, hállanse aquella ternura melancólica, aquella triste alegría, aquella gravedad solemne, aquel sentimiento que enardece el corazón y humedece los ojos, bien como si fuese eco de una vida pasada ó si explanase á nuestra alma el presentimiento de una idea hasta entonces obscura; hállanse aquella elevación de las notas y tránsito a la cuarta, que es como un elevamiento y expansión del espíritu; aquella sencillez del período, aquel cerrarlo como un mismo refrán, aquella monotonía aparente, que tanto se aviene con los grandes espacios y las grandes perspectivas de la naturaleza y que poco á poco invade todo nuestro ser á la manera con que la niebla, subiendo del valle, lentamente todo lo cubre; aquel acabar en tercera que prolongando el sonido deja la conclusión como incierta y perdida entre el susurrar de los pinos, el murmullo del viento y los rumores de la montaña...*». Y en son article *Música religiosa*, parlant per incidencia de la popular, diu: «*por esto todos los pueblos del mundo conservan esos cantares tradicionales que así llevan el sello del país como el de un sentimiento profundo é íntimo que remueve las generaciones, las sobrevive y enlaza.*»

En l'any 1853, trobant-se en Marian Aguiló a Madrit y en la Biblioteca Nacional fent la revisió dels manuscrits catalans, féu coneixença ab n'Agustí Duràn, compilador del *Romancero*, imprès per en Rivadeneyra, qui, preguntant-li per unes poesies en mallorquí publicades sens nom d'autor, que ho era'l mateix Aguiló, en Duràn li digué: «He passat bona part de ma vida estudiant nostra literatura popular, y ara, a la vellesa, quan me figurava saber-ne un poch, se'm presenta tota una regió espanyola completament desconeguda, que, segons veig, té sa poesia tradicional propia; ja que'ls presents versos, si bé

artístichs, són humanament impossible d'escriure-s sens la preexistencia d'una poesia especial del poble». D'aquest encontre, el Marquès de Pidal se n'enterà per en Duràn; però, no content de posar la noticia en quarantena, s'hi declarà resoltament incrèdul, lo que fou causa de que aquest fes encarar l'Aguiló ab el marquès, qui li digué ab noble franquesa:

—Som un enamorat gelós del *romanç* forma mètrica, que considero com timbre peculiar y exclusiu de la literatura castellana, ja que la portuguesa la té sols per reflecte y vehinatge. No conech gaire la provençal ni la catalana, però'm basta saber d'hont provenen per negar-les-hi l'existencia del metre romanç.

A lo que contestà l'Aguiló:

—La munió de cançons tradicionals èpiques que té'l poble català, generalment estàn compostes en lo metre susdit, així les velles com moltes de les modernes, y tant les d'assumptos locals com les que mostren notoria semblança ab cants populars d'altres nacions d'Europa; que algunes de les més antigues tenen els assonants en hemistiquis recordant de lluny les *codolades* vulgars narratives dels segles XV y XVI, usades encara per los glosadors balears; que entre les cançons cavallerívoles se n'hi troben prou de visible procedencia castellana, unes connaturalisades ja, a l'igual de les que'ns semblen indígenes, y altres ab el llenguatge barrejat que's catalanisa més o menys segons qui les canta; que totes van acompanyades de sengles y agradoses tonades, algunes bellíssimes, molt superiors als versos que s'hi canten. La costum d'ohir de boca dels pagesos eixes melodies planyívoles de faisó tant diversa de les castellanes y de les andaluses ha fet que, sien o no totes filles de la terra, per nosaltres ne tinguen tot l'aire com si fossen la veu de l'esperit del temps passat que ix gement de les ruïnes de la patria. Per fi, en quant a mancar lo romanç entre'ls metres usats per nostres trovadors, no se'm fa gens extrany. Les escoles tolosana y catalana dels segles XIV y XV, tant retòricament enamorades de la rima que clavetejaven cada estrofa ab força consonants iguals y no tenint-ne prou los reprenien sovint en totes les de la composició, deurien mirar el romanç ab notori menyspreu, deixant-lo als joglars y als poetes il-literats del poble, qui de segur hi buidaven llurs cants senzills de perpetual ressò, puig que corrent de boca en boca, sens necessitat d'escriure-ls, la gent se'ls feya seus. Y acàs això mateix ¿no passava llavors en lo restant d'Espanya?

Lo marquès digué:

—Tinc encara una altra dificultat pera mi més poderosa. Vostè haurà vist en l'apèndix al discurs preliminar del *Romancero* d'en Duràn lo poch que'm fou possible donar-li referent a la poesia popular d'Asturies. Donchs bé: si aquell Principat en una cinquantena d'anys ha oblidat sos cants tradicionals, ¿com vol que no'm resistesca a admetre que en lo de Catalunya, moltíssim més adelantat que aquells, s'hi conservi tot un romancer tant o més antich?

—La tradició popular és més persistent de lo que ordinariament se creu; més, pera cercar-la en el camp perdut en que sol amagar-se, si no hi cal enginy, és menester al menys la pràctica, la toçuderia y fins la sort que la caça o la pesca usuals demanen. May he estat en Asturies; però, mogut per la consemblança de la poesia popular d'abdós principats, a jutjar per los fragments dats per vostè, m'entretinguí a escorcollar la memoria d'una minyona de Cangas de Tineo y d'una seva amiga, de les que vaig recullir una vintena de cants, que molts tenen llurs similars en nostres valls pirenaiques.

Lo Marquès quedà sorprès al oir-ne algunes, y li demanà li deixés veure les seves replegues.

Anys després se publicà la *Colección de los viejos romances que se cantan por los asturianos en la danza prima, esfoyazas y filandones. Recogido directamente de boca del pueblo, anotados y precedidos de un prólogo, por* Juan Menéndez Pidal. Madrid, 1885.

Aquesta cançó estava y està escampada per tots endrets de la nacionalitat catalana. L'Aguiló diu haver-la trobada distintes voltes a Valencia sots la desfressa d'una parodia, que mostra la popularitat que hi tingué.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaran a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XXIX **Diposit: Rambla de Sant Joseph, 11** **Preu: 10 cènts.**

Tip L'AVENÇ, Ronda Universitat, 20. — Barcelona

Los Fadrins de Sant Boy

Cançó popular catalana

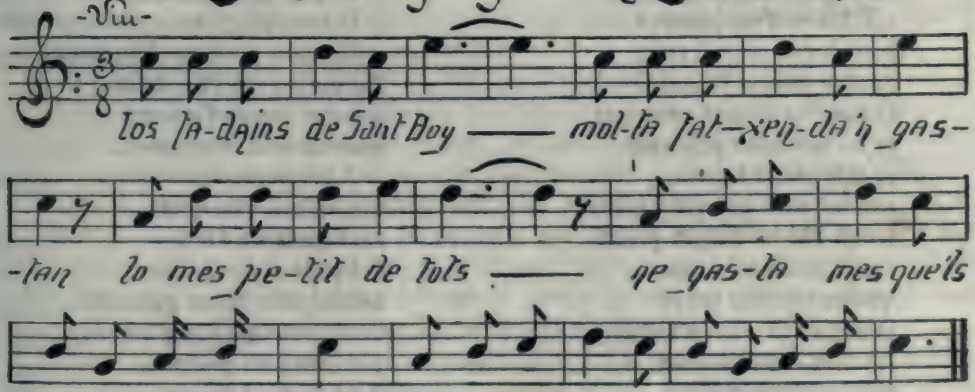

LOS FADRINS DE SANT BOY

Cançó popular catalana

Los fadrins de Sant Boy
molta fatxenda'n gastan,
lo més petit de tots
ne gasta més que'ls altres.
Tra-là-rá
El maco de la Laya,
tra-larà.
Va vestit de vellut
botonada de plata,
se n'ha comprat un ram
per dá á la enamorada.
Se n'ha comprat un ram
set duros d'or costava,
tres duros costa'l ram
quatre més la lligada.
Quan l'ha tingut comprat
ja no sab hont posarsel,
ja se'l posa'l barret
per fer més pompa y gala.
Quan l'hi ha tingut posat
carré avall se'n anava,
quan es á mitj carré
ja'n gira'ls ulls en l'ayre.
Ne veu la seva amor
sola que's pentinava
ab una pinta d'or
l'escarpidor de plata;
ab lo signe que fá
coneix que n'hi te entrada,
se'n puja escala amunt
com si fos de la casa.
Quan es á mitj replá
la'n troba que baixava,
li dona'l Deu vos guart
rahó no li tornava.
Ja n'hi presenta'l ram,
li fa mitja rialla,
li torna á presentar,
li fa tota plegada.
—Lo ram prou me l'ha pres
l'amor no me l'ha dada,
si no'm doneu l'amor
feumen una abrassada.
—Això no ho faré jo
que'n fora castigada,
castigada de Deu
del pare y de la mare,
també dels meus germans
dels germans y germanas,
y de tots los parents
y de la gent de casa.

NOTES

Tot en aquesta cançó es ben catalá y així no'ns ta estrany no's trobin semblanças de la mateixa en cap altre nacionalitat distinta de la nostra com passa ab moltas de nostres cançons populars.

No'ns escarrassarém en explicar la bellesa que s'hi troba en tota ella, pero si que allargarém un poch eixes notes sols per fer coneixer alguns conceptes referents á la musa popular catalana que mereixen esser ben coneguts.

En F. Pelay Briz tantas voltas citat en las *notes* d'eix Cançoner, en la *Introducció* á sa notable obra "Cançons de la terra„'ns parla de la poesía popular y'ns diu lo que segueix, espessigat d'entre lo molt y bo qu'es troba en aqueix llibre de nostre sabi escriptor y folk-lorista.

"L'Espanya ha sigut el país que més elements ha tingut la poesía popular per arribar á gran alsaria per trobarse en el temps de la poesía ab contactes ab tots els pobles dels que'n rebía inspiracions. Los alarbs li ensenyava l'ampulositat d'istil que encare guarda la poesía castellana; los catalans li feyan coneixer l'istil dels trobadors, y los francesos li duyan la galantería y el bell dir, tot aixó maridanse ab la altivesa castellana engendrá el romanç que fou la primera forma de la poesía popular de Castella, mes aquellas composicions se'ns presentan no més que ab un dels carácters dels dos que deuhen acompanyar y acompanyan la poesía popular de tots los paíssos, qu'es la música. Tant es aixís que es condició especial é imprescindible de que la música acompanyi la poesía popular, qu'en Villemarque, el recolector dels cants Bretons, diu que el cant enllassat ab la paraula es l'espressió de la vera poesía popular. La seva unió ab la música es tant íntima que si es pert la tonada també s'oblidan las paraulas. Hem esperimentat á dotzenas de vegadas no poguernos doná la lletra d'una cançó si el que'ns volía servir no recordava la tonada.

Los romans castellans semblan fets no més que per esser recitats, lo que'ns fa creure que la veritable musa popular de Castella no era la que feya els romans y sí la que componía eixes estrofes curtes quinas acompanyadas d'una tonada més ó menys bonica, canta avuy encar el poble per plassas y carrers y que se anomenan *cantares*.

Los romans castellans perteneixen més bé al género de imitacions populars que no al de poesía verament filla del poble ja que la condició essencial de tota poesía qu'ha sigut mantiguda per tradició, es lo d'haver anat acompanyada de música. ¿Així, donchs, ahont es la tonada que ha conservat fins á poder ser escrits aquets romans tant artístichs qu'encare avuy poch s'hi trobaría que esmenar?

Eixa poesía ha saltat del cap al paper. La vera poesía popular á Espanya se troba en las provincias, en eixas llenguas que la oficial moteja de *dialectes*, en eixas llenguas qu'han vingut al mon avans qu'ella y que per ser més antigas han arribat á

temps pera recullir l'alé de la poesía de l'Etat mitjana quant eixa respiraba amor y vida, no quan ajupida pel pes dels anys anava per sobre la terra restrajant com áliga que cerca presa.

De totas quantas llenguas existeixen á Espanya, la catalana es la que ab més orgull pot aixecar el cap essent la poesía popular de Catalunya la més rica y la que més preciositats te ab tot y no haver tingut la sort de veurers recullida y afalagada per las que las musas populars d'altres paíssos omplían de manyagosas caricias."

Potser algú calificará d'apassionat al autor de eixos conceptes qu'acabém de copiar y creurá son fills d'un excessiu amor á la terra més que una seria crítica y apreciació desapassionada, pero al que tal cosa pensi li recomaném se ficsi ab l'interessant estudi del cançoner del rey de Castella y Lleó N'Alfons X el *Sabi* qu'es troba en la notable obra publicada per la Reyal Academia Espanyola "Cantigas de Santa María" ahont s'hi llegeix en la Introducció de las mateixas feta per l'Excm. Sr. Marqués de Valmar lo qu'aném á copiar:

"Estos cancioneros cuyas trovas resonaron en las Cortes de Castilla y Portugal (sigle XIII) contienen abundantes muestras de la imitación poética francesa y provenzal, naturalizada en la península española y cultivada en Portugal y Castilla durante cerca de tres siglos. . . . . está llena de cantigas de poetas gallegos y castellanos que pulsaron la misma lira imitadora de la Provenza, ya amatoria, satírica, desenvuelta, ya obscena . . . .el enfado que pudo causar al ánimo franco de Alfonso X el sutil y monótono platonismo amatorio de los poetas del Llanguedoc y Provenza fué causa de la singular Ley de las Partidas que prohibe á los juglares recitar ante los caballeros cantares que no sean de gesta ó no se refieran á hechos de armas. . . . . .

Si han de buscarse las verdaderas huellas literarias que en su cancionero siguió el rey Alfonso hay que acudir á los trovadores de Provenza y de Cataluña. Allí están los moldes que en arrojo y refinamiento métrico en libre estilo y en giros idiomáticos imitó y aun copió en sus versos gallego-portugueses el trovador de Castilla. . . . .

A consecuencia de la terrible lucha albigense (que aun más que cruzada religiosa fué por parte de la Francia septentrional guerra de dominación y conquista) la brillante falange de los trovadores provenzales se alejó de aquellas comarcas ensangrentadas refugiándose en Italia y en España."

Lo testimoni d'aquestas autoritats, prova lo que havém dit avants, aixó es, que'l judici d'en Briz no es fill de la passió, sino del més enlayrat estudi de la veritat histórica.

Los beneficis que s'obtingan en la venda d'aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá la UNIÓ CATALANISTA.

Cançó XXX **Dipósit: Rambla de Sant Joseph, 11** ***Preu: 10 cénts.***

Imp. La Renaixensa

Lo Bon Caçador

CANÇÓ POPULAR CATALANA

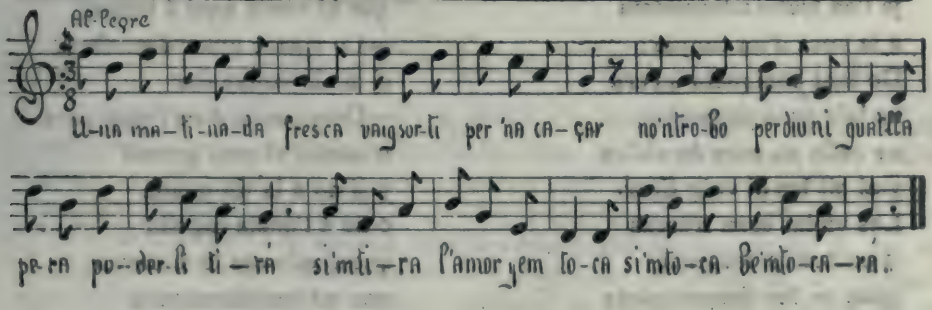

Lo Bon Caçador

Cançó popular catalana

Una matinada fresca
vaig sortir per'na á caçar,
no'n trobo perdiu ni guatlla
pera poderli tirá.
Si'm tira l'amor y'm toca
si'm toca bé'm tocará
Si no una pobre pastora
que'n guardava'l bestiá,
ja l'en trobo adormideta
á la vora d'un canyar.
De tant boniqueta qu'era
no la'n goso despertar,
ne cullo un pom de violas
y al pit las hi vaig tirar.
Las violas eran frescas
la pastora's despertá
quan ne fou despertadeta
tots los colors trasmudá.
—¿Digaume la pastoreta
de qui es el bestiá?
—Las ovellas, del meu pare,
los moltors, del meu germá,
las cabretas ne son mevas,
los cabrits del rabadá.
¿Qué cerqueu per quí'l bon jove
que hi veniu aquí á buscar.
—Lo vostre amor donzelleta
si me lo voliau dar
—Demaneulo á ne'l meu pare
ó també al meu germá
y si no á la tia monja
ó be á l'oncle capellá
que si ells vos lo donavan
per mi ben donat será

NOTES

Eixa cançó, si que podem dir, es ben nostre, puig no hem sabut trobar ni creyém existeixi cap variant ó imitació de la mateixa fora de Catalunya, y pert cer que com á hermosa tant per la lletra com per la música se posa al costat, sino al devant, de las més bonicas de nostre cançoner popular.

En F. P. Briz l'anomena *Lo dia de Sant Cristófol* per rahó de comensar d'eixa manera lo primer vers de la lletra per ell publicada, en lo que s'hi troban intercalats uns versos que creyém perteneixen á altres cançons com per exemple *La Madrastre* (cançó XVII) ó variants de la mateixa.

Nosaltres, fidels en nostre propósit de recullir y conservar tot lo que'ns ha llegat lo poble, tant quant més mellor, per aquesta vegada hem cregut convenient espurgar la lletra d'eixa cançó puig en lloch de completarla la malmet, perque com ja hem dit no creyém perteneixi á la mateixa y pensém aixís per las rahons qu'aném á expresar.

Lo día de Sant Cristófol (10 Juliol) no es temps de caça y aixís no es probable que'l poble fassi passar l'acció en una época en que encar dura el periodo de las crias; tampoch en eix temps es quant se crian las violas ni son frescas las matinadas; més encar que eixos conceptes sian veritat potser no'ns donan del tot la rahó més creyém trobarla si'ns ficsém en qu'eixa cançó es verament un ballet com aixís ho afirma en Briz que diu "La tonada d'eixa cançó es de las més hermosas y més alegres d'entre totas las catalanes; en molts pobles de la montanya la fan servir pera ballarhi la sardana". Ab aixó essent curta la lletra que'l poeta escrigué per eixa tonada lo poble segurament l'allargá afegintnhi d'altres cançóns sens mirá si'ls conceptes hi esqueyan ó lligavan, ab l'únich objecte de perllongar la tonada al fer ballas.

Aquest es l'únich motiu que creyém puga donar la rahó al poble per haver barrejat versos tan diferents de concepte los uns ab los altres, puig de cap manera podém creurer que l'autor de eixa lletra, qu'es tot alló un idili amorós, pogués enlletgirla ab los versos que lo desfiguran del tot que diuhen:

No ho heu de dir á mon pare—ni tampoch á mon germá
ni tampoch á ma germana—que així ningú no ho sabrá
si no'ls aucellets que volan—y no saben de parlar
N'hi havía un de xarraire—y tot ho va aná á contar
—Ay trista desgraciada—que veig venir á mon germá
pistons y pistola porta—y la vida'm llevará
. . . . . .
Ay mares que teniu filles – procureules á guardar
qu'elles son perillosetas - com lo vidre de trencar.

Ja qu'eixa cançó, com hem dit, es ben catalana, puig no'n coneixém cap variant ó semblança vivent en altre nacionalitat distinta de la nostra, nos hem sentit tentats d'afegir en eixes *notes* los següents conceptes que sobre la música y la poesía catalana extractém y traduim de l'obra.

Discurso sobre la música escrito á honor del Excmo. Sr. J. N. de Asara por su historiador D. B. S. Castellanos de Laredo. En la biblioteca del Vatícá existeix un códich d'autor francés en el que's presenta als catalans com á esser los primers y

més destres trovadors ó inventors del art de trovar, afegint que'n l'art del ben dir agradavan d'aytal manera que no hi havía cap altre poble que los avantatgés.

En altre manuscrit titolat *Catalans trovadors* citat per Mr. Reichel du Marçais s'hi llegeix "Catalunya fou la mare del cant y de la poesía rimada y en l'época dels Comtes de Barcelona los catalans eran los mellors músichs del mon."

El professor y compositor En Soriano Fuertes, autor de l'obra titolada *Música árabe española y conexión de la música con la medicina, astronomía y arquitectura,* diu:

"Es innegable que á Catalunya se cultivava la música y la poesía tant llatina com en idiomas vulgars, no sols per els trovadors y jutglars sino també per personas del major respecte en l'época dels Comtes y desde que aquets foren reys d'Aragó hasta per els mateixos soberans.

La música ab que eran cantadas las poesías catalanas era d'una tonada tan agradable que no tan sols eran l'encant de las nacions vehinas menos cultas en lo sigle XI si que també dels mateixos árabes-espanyols als que alguns escriptors califican de mestres tan en poesía com en música.

Tota l'Europa se feu deixeble de sos cants tan poétichs com musicals, no essen estrany las cultivessen ab tan cuydado ja que'ls soberans los protegían ab prodigalitat d'aytal manera que Pere I tenía á son servey un músich que anomenava *Minisprebe*, que venía á esser com un mestre de capella al que se'l obehía y respectava com si fos lo majordhom major, á més cuatre músichs y dos trovadors y dos jutglars.

Mes aquets avenç en lo gay saber decau extraordinariament quan los catalans deixen d'esser gobernats per los Comtes de Barcelona, de rassa catalana.

Fou tant gran l'impuls de la música catalana que's pot dir sigué el gérmen de la moderna escola italiana. En un manuscrit que parla del viatge que'l comte Ramon Berenguer IV y son nebot el comte de Provença feren á Turin ab motiu de cumplimentar l'Emperador Frederich Barbarroja, s'hi troba qu'entre el gran nombre de trovadors y jutglars que portava en sa comitiva hi anava per director en Guillém de Mascardio qu'era músich destre y gran cantor al que l'emperador li oferí un bon sou si volía encarregarse de la direcció de sos juglars.

Al trobarse en el sigle XII á Italia un músich de gran fama anomenat Guillém Mascardi fa sospitar que pert rahó d'haver mort el comte Ramon Berenguer IV á Italia y el seu nou amo en Frederich Barbarroja á Siria segurament s'hauría establert á Italia ahont plantejaría la moderna escola de música y com el referit Mascardi se'l senyala per esser célebre escriptor de música práctica y se'l cita com á inventor del temps y compás binari y ternari, no deixa de ser molt probable que sia veritat la suposició que fa el Sr. Soriano.

Los beneficis que s'obtingan en la venda d'aquesta publicació se destinarán á la continuació de la mateixa y lo sobrant se cedirá á la UNIÓ CATALANISTA.

Cançó XXXI **Dipósit: Rambla de Sant Joseph, 11** ***Preu 10 cénts.***

Imp. La Renaixensa

SANTA AGNES

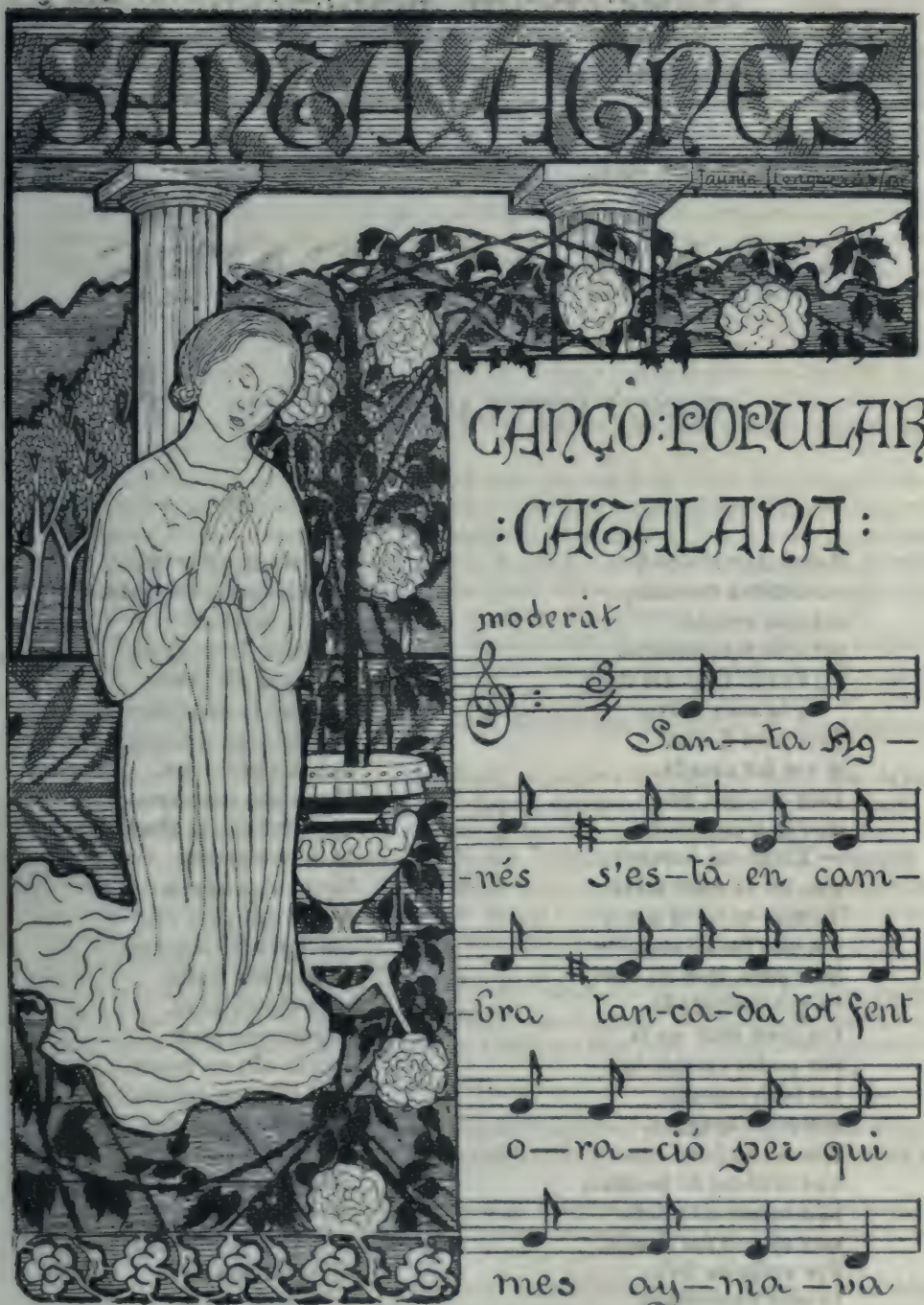

Jaume Llenguera

CANÇO: POPULAR
:CATALANA:

moderat

San—ta Ag—
-nés s'es—tá en cam—
-bra tan-ca-da tot fent
o—ra—ció per qui
mes ay—ma—va
Per lo Deu del Cel y la se-va mare.

SANTA AGNÈS

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Santa Agnès s'està
en cambra tancada,
tot fent oració
per qui més aimava.
Per lo Déu del cel
y la seva mare.
Son pare li diu
si vol ser casada.
Ella diu que no,
que ja n'està dada.
—Tinch un jovenet
que tot lo món salva.
També os salva a vos
y a tots los de casa.—
Son pare, que ho sent,
va per castigar-la.
Un gran foch ne fa
per poder cremar-la.
Lo foch rigorós
sempre s'apagava.
Quan son pare veu
que això no hi bastava,
ja'n mana als criats
que al pou fos tirada.
Per voler de Déu
lo pou s'enrunava.
Ja'n mana als criats
que als goços fos dada.
Goços rabiosos
tampoch la tocaven.
La porta als lleons
per que la menjassen.
Lleons eren mansos,
lleons l'adoraven.
Quan son pare veu
que això no hi abasta,
la fa tirâ al riu:
lo riu s'aixugava.
Quan son pare veu
que'l seu no lograva,
crida a sos criats
pera disfamar-la.
Agnès sent això,
Agnès cau en basca.
Ay! Ditxosa Agnès,
la gloria t'es dada.
Quan son pare veu
que'l seu dit no hi basta,
deixa sa muller:
se'n va a la montanya,
dintre d'una còva
a fer vida santa.

NOTES

Aquesta cançó es una de les moltes que'l poble canta, recordant los martiris soferts y miracles obrats per los Sants màrtirs del cristianisme com a exemple ab els que s'han de mirar los bons cristians en eixa vida mondana. Eixa santa es la que l'Iglesia ne celebra la festa lo dia 21 de Janer, morint degollada l'any 303 baix l'imperi de Dioclecià y Maximià.

Tantes vegades com se parla en la cançó del pare s'ha d'entendre, no'l pare d'ella, sinó'l del jove que la pretenia, que s'anomenava Sinfroni y era prefecte de Roma, qui, veyent a son fill menyspreat per Agnès, resolgué vèncer per los medis que li fos possible la resistencia de la donzella cristiana; mes, no podent-ho lograr ab afalachs y promeses, se dicidí aplicar-li los martiris de que la cançó parla.

De *Les Actes dels Màrtirs* publicades per los Rvds. PP. Benedictins de la Congregació de França n'extractem lo següent, que confirma lo que acabem d'explicar.

«Un dia que l'Agnès venia d'estudi, Procopi, el fill del prefecte de Roma, al veure-la se n'enamorà, y desde allavors tot era fer nombrosos y richs presents a la donzella, los que refusà com se refusa la més gran porqueria. Aqueix comportament d'ella féu encendre més l'amor del pretendent, qui prengué més empenyo en posseir lo que tant alenava; mes la benaventurada Agnès li digué:

»— Fuig, font de pecat, aliment del crim, pastura de la mort! Fuig d'aquí! Un altre abans que tu m'ha pervingut y rodejat de son amor; al mateix temps m'ha ensenyat tresors incomparables dels que m'ha promès la possessió si li sóch fidel. ¿Puch, donchs, menysprear mon primer amant y abandonar-lo quan ja hi estich lligada ab los llaços de la divina caritat? An aquest Espòs guardo tota ma fe, an ell m'abandono y consagro tota entera, puig estimant-lo sóch casta, tocant-lo sóch pura, rebent-lo sóch verge. —

»Aquest discurs l'exasperà tant que caigué malalt; el seu pare, al saber-ho, emprengué la tasca de convèncer a la benaventurada Agnès; mes tots los oferiments de poder y riquesa foren inútils. Descobert per un criat del prefecte que era cristiana de desde sa infancia y que havia sigut seduida pels artificis de la màgica fins al punt de dir que Crist era son espòs, omplí de joya al prefecte Sinfroni.

»Com Agnès era de familia noble, degut an aquesta distinció no podia usar de la violencia, y, per lo tant, sols se pogué servir, pera perseguir-la, d'acusar-la de cristiana. Després de fer-la comparèixer per tres vegades davant de son tribunal, a la fi li digué:

»— Si no t'apartes de la superstició dels cristians, dels que ses arts màgiques han omplert ton orgull, no podras compendre'ls més savis consells. Ab això, es necessari que concorris a l'altar de la deessa Vesta a fi de que, si't plau guardar ta virginitat, la consagris, al menys, a celebrar dia y nit en los sacrificis dedicats a son honor. —

»A lo que contestà Santa Agnès:

»— Si he refusat ton fill, qui a la fi es un home que viu, sent, parla, veu y camina y que per amor a Jesucrist ni menys he volgut mirar, ¿com vols que adori un ídol sord, mut, faltat de sentiment y vida? ¿Faria l'injuria a mon Déu d'inclinar-me devant d'una pedra? —

»Per fi, Sinfroni digué:

»— Esculleix de dues coses una: sacrificar-te a Vesta o reunir-te ab les dònes perdudes. Per l'honor de ta familia sacrifica-t a la deessa o seras la vergonya de tos parents, puig seras l'objecte de l'oprobi públich.

»— Si sabessis qui es mon Déu, ta boca no repetiria may més aquestes amenaces. —

»Llavors el jutge la féu despullar, ordenant la conduissin nua fins al burdell, precedida d'un herald, qui aniria cridant:

»— Agnès, verge sacrílega, qui ha vomitat flestomies contra'ls deus, es abandonada pera esser prostituida en el burdell. —

»Més tantost li foren trets los vestits, los cabells se li desferen, creixent y espessint-se de tal manera que la Verge quedà més coberta que no ab son propi vestit.

»A l'entrar en el lloch d'infamia, fou revestida miraculosament d'un riu de llum que la cobrí tota, privant d'esser vista pels que s'atrevien a presentar-se pera disfamar-la, puig havien de retrocedir, degut a la força d'aquella llum que'ls encegava. El fill del prefecte fou un dels que s'atreviren a entrar; mes, al adelantar-se pera tocar-la, caigué a terra, morint asfixiat.

»El trastorn que ocasionà al prefecte la mort de son fill ja pot suposar-se, així com l'odi contra Agnès, puig la creya autora de sa mort; mes aquesta alcançà la gracia Divina per medi de l'oració, y resucità al minyó, qui sortí cridant:

»—No hi ha més que un Déu al cel, a la terra y en el mar: aquest es el Déu dels cristians.—

»En vista d'aquest miracle, los pontífex del paganisme cridaren:

»—¡Feu desaparèixer aquesta bruixa, que capgira y perverteix els esperits!—

»Llavors el lloctinent del prefecte féu encendre un gran foch, fent-hi tirar la tendra Verge; mes tot seguit aquest s'anà apagant, deixant-la intacta. Veyent no podia apaibagar el furor del poble, la féu degollar, morint a la fi aquesta màrtir quan tant sols comptava la tendre edat de tretze anys.»

De l'obra del cardenal Nicolau Wiseman *Fabiola,* en la que s'hi troba descrita molt detalladament la vida d'aquesta verge y màrtir, en copiem los següents detalls.

En l'iglesia de Roma, que porta'l nom de Santa Agnès, sobre son altar s'hi beneeixen cada any el dia 21 de Janer—aniversari de la seva mort—dos moltons, dels quals se treu la llana, que ha de servir pera teixir els *palium* que'l papa envia an els arquebisbes catòlichs.

Al parlar del prefecte que sentencià aquesta Santa explica que aquest càrrech era desconegut en els temps de la República y que va ser creat pels emperadors, absorbint desde el regnat de Tiberi'l poder civil y militar, arribant fins a desempenyar les funcions de jutge suprem de Roma. Pera desempenyar-lo se necessitava una energia a tota prova, puig era precís passar tot lo dia en el tribunal, rodejat d'instruments de suplici, séns commoure-s pels crits dels atormentats, interrogar alhora al que està en el *potro*, mentres s'executa la sentencia de mort d'altre condemnat.

Crida a sos criats
pera disfamar-la.

Aquest torment era usat moltes vegades pels gentils, ab lo que demostraven que sos déus eren bruts y ells vils y deshonestos. Les donzelles y dames cristianes el tenien per més horrible que la mateixa mort.

La forma de que se servien pera dur a cap aquest repugnant espectacle consistia en tancar la màrtir en una habitació petita d'una casa pública y posar a la porta'l nom de la castigada y el preu de la vilesa.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaran a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XXXII **Deposit: Rambla de Sant Joseph, 11** **Preu: 10 cènts.**

Tip. L'AVENÇ, Ronda Universitat, 20. — Barcelona

JESUS Y MARIA

• Cançó • Popular • Catalana •

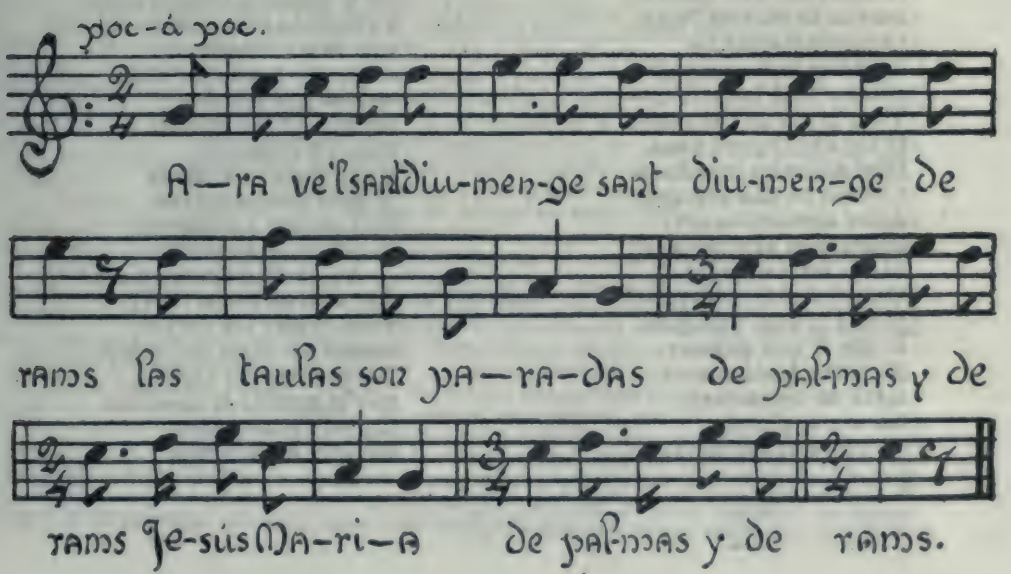

JESÚS Y MARIA

CANÇÓ POPULAR CATALANA

Are ve'l sant diumenge,
sant Diumenge de Rams;
les taules són parades
de palmes y de rams,
Jesús Maria,
de palmes y de rams!,
de fulles d'olivera
y un ciri molt galan.
A un cap hi seu Sant Pere,
a l'altre Sant Joan;
al mig dels dotze apòstols
Jesús va sospirant.
—Jesús, de què ploraveu?
De què sospireu tant?
—Bé tinch de sospirar-ne,
que anit me trairàn.
Ne són tres de companya;
la mort me van cercant;
l'un es lo malvat Judes,
l'altre lo Barrabam;
l'altre es lo baratayre:
sempre està baratant.—
Tota la nit se'l juguen,
la nit del Dijous Sant.
Divendres en bon hora
en creu lo van clavant.
Jesús demana beure;
beure n'hi van donant;
beure fel y vinagre.
Quin fel més amargant!
D'una crudel llançada
lo cor li van passant.
Mentres Jesús moria
terra va tremolant.
Sa mare, piadosa,
ne plora al seu devant.
—De què ploreu, vos, mare?
No ploreu d'això tant,
que'ls enviaré un càstich
que se'n recordaran.
Aucells que van per l'aire
en terra tombaran;
faré assecar les vinyes;
també lo blat dels camps;
les fonts més abundoses
aixutes quedaran;
les pedres precioses
pel mig se partiran;
les criatures xiques
de sèt se moriran;
los carrers y les places
los òssos cobriran.
—Ay, fill del meu cor, fill,
no'ls donguis càstich gran:
s'acosta la Quaresma,
que se'n confessaran;
minyons y minyonetes
a doctrina aniran;
los vells y les velletes
rosari'n passaran,
y per Pasqua Florida
la gent combregaran;
fent caritat als pobres
lo cel ne guanyaran.
—Ay, si això feyen, mare!
Ay, si això feyen tant!
Faré brotar les vinyes;
també los blats del camp.
Els tornaré les aigües,
que'ls molins ja moldran.
Carrers y carreteres,
de flors ne floriran.

NOTES

D'aquesta cançó n'hi han moltes variants. En M. Milà atribueix son origen a la tercera època (vegi-s *Notes*, cançó XIV), si bé diu degué compondre-s en motiu de la fam de l'any 1601. En un estudi sobre'l «Cant de la Sibila» fa ressaltar que algunes cobles d'aquest cant tradicional tenen certa ressemblança ab aquesta cançó.

Aquesta suposició d'en Milà la confirma en F. P. Briz, qui diu que aquesta cançó no es més que una Passió modificada y espatllada pera fer un cant apropiat a començ del segle XVII ab motiu de la fam que en aquells anys (1601) caigué sobre la terra.

Ab el tema que forma son argument, el gran pintor flamench Rubens hi compongué un gran quadro pera'ls Recolets de Gant. La tela porta per títol *Crist volent destruir el món*, y es una cosa de gran preu la noblesa y ensemps emoció que's pinta en la figura de la Verge, pregant per l'humana niçaga.

A Provença es coneguda aquesta cançó, que publiquem traduida a continuació, ab lo títol de

LOS TRES BANCHS BLANCHS

«Al Paradís hi ha tres banchs blanchs; hi ha Sant Pere també, Sant Joan; Jesús es al mig; n'ha vist venir sa bona Mare, que no més feya que plorar, que sospirar.

»— Què teniu, ma bona Mare, que tant ploreu, tant sospireu?

»— Ay, mon fill, mon dolç fill! Tinch ben bé rahó de plorar, de sospirar: al Paradís ningú s'hi veu entrar; a l'Infern sols fan que obrir y tancar.

»— Consoleu-vos, ma bona Mare, si veyeu més renegats que a vos y a mi han perjurat. Mes si no's volen corretgir, tempestats enviarem; les vinyes cremarem; els blats seran tallats; gran guerra hi haurà y tot-hom morirà.

»— Ah, mon fill, mon dolç fill! Envieu vinyes ben florides, envieu espigues ben plenes; el cel liuent, aigua ben clara: aixís convertiran y en la Quaresma dejunaran, per Pasqua combregaran.»

Diu també en Briz que aquesta llegenda pot haver pres peu del somni de Sant Domingo, el qual consisteix en haver aquest Sant vist a la Mare de Déu deturant el braç de son fill, que amenaçava destruir el món, enutjat pels vicis dels hòmens.

A més de la cançó provençal transcrita, ne publica una altra de siciliana que concorda ab la nostra. La semblança ab la provençal es ben manifesta, ab la que venim altra volta a comprovar lo dit en altres cançons, que la font d'ahont neix lo cançoner popular català l'hem de cercar en les regions de la llengua d'oc.

Per lo que llegim en la primera posada, se veu que la costum d'haver-hi mercat de palmes y rams a Barcelona ve de molt antich, y es de creure ha d'esser aquesta costum molt arrelada entre'ls barcelonins ja de temps llunyans, quan actualment, malgrat la present modernisació, que ha fet desaparèixer varies costums populars de la velluria, se conserva aquest mercat ab veritable esplendor.

Les palmes tenen més estima tant quant menys verdes són, y això ho logren los recolectors que són alicantins dels volts d'Elx, lligant les branques de la palmera igual com els pagesos lliguen les escaroles y enciams. Un cop han transcorregut un cert nombre d'anys — uns dèu al menys — tallen totes les branques o palmons, de les que'n fan tres classes o mides, que anomenen: *palma llarga*, *mitja palma* y *palmonet*. La primera's gasta sols pera beneir, es a dir, es la que usa'l clero en la cerimonia de la benedicció del Diumenge de Rams; les altres dugues classes se gasten pera treballar; de manera que les fulles que'l poble'n diu *grills* se teixeixen fent diferentes formes que s'anomenen *pisos* de cada grupo de *grills* teixits, logrant-se per un bon palmista una gran varietat de dibuixos.

La branca treballada se'n diu *palma;* de la que no ho es, *palmó*. La primera la duen les noyes; lo segon los noys, si bé la *moda* hi ha intervingut y modernament moltes noyes porten *palmó*, quines, pera diferenciar-se dels noys, hi duen una cinta enllaçada.

La *palma* es costum la regali la padrina o comare que ha acompanyat a les fonts del baptisme'l fillol o fillola, y va guarnida ab confitures: per això es consuetut que en les cases dels barcelonins que tenen a plaer conservar les costums patriarcals, en eixa diada — portin o no la *palma* a beneir — mengen per postre fruita confitada, es a dir, confitures.

Com sia que'l que *pot més* ha volgut y vol diferenciar-se del que *pot menys*, s'han establert dugues classes de *palmes:* la dels primers es l'anomenada *palma fina*, que bé a esser una parodia de la *palma de palmó* y les vènen los confiters: per això s'anomenen també *palma de confiter*. Aquesta *palma*, que anomenarèm *artificial*, se diferencía de la *natural* lo que s'allunya un ram de flors naturals d'altre d'artificials, ab la coincidencia que les floristes de flors artificials són les que construeixen les *palmes artificials*, y les floristes de flors naturals són les que teixeixen les de *palmó* o naturals. A voltes la *moda* n'ha abusat tant de l'ús de la *palma artificial*, que s'ha donat el cas de que algun prelat de l'Iglesia ha

considerat com impropi portar en la diada dels Rams un objecte que cap relació directe té ab lo que aquesta concedeix la benedicció, negant aquesta a tota cosa que no sia procedent dels arbres que simbolisen la festa, això es, la palmera, el llorer y l'olivera.

Un popular poeta català descriguè en ratlles curtes «La palma del Sant Sepulcre»; y com pera donar força dramàtica a la composició incorregué en greus equivocacions, ne volem parlar perquè, a la vegada que hi trobarèm la descripció de costums antigues desaparegudes, podem desfer la ficció del poeta y tornar pels furs de la veritat. Transcrivim y extractem, donchs, de l'aplech de poesies «Nits de lluna», d'en Frederich Soler, lo que segueix:

La palma del Sant sepulcre — jo la he vista cimbrejant;
soldats romans al darrera, — soldats romans al davant.
La van fer un nét y un avi — d'un palmó que van comprar.
. . . . . .
Entorn de Santa Maria — ¡quantas palmas groguejant! (1)
. . . . . .
va anà' ab mi a Santa Maria — y un palmó varem comprar.
Just lo vam tenir a casa, — ja'l vam anar esgrillant (2),
y'n va fé una palma l'avi — que no heu vist may res més gran.
Una palma de dèu pisos — ne deya ell, tremolejant.
. . . . . .
A véndrerla als cistellayres — lo pobr' avi'm va enviar.
. . . . . .
A la fi, un d'ells, per llàstima, — setze sous me'n va donar.
Ja'l palmó va costà'l doble — quan ab l'avi'l vam comprar.
. . . . . .
De prompte ve'l Sant sepulcre — ab la palma cimbrejant (3)
. . . . . .
Deyan tots los que la veyan — qu'era un exquisit trevall.
. . . . . .
Deyan que lo cistellayre — per sis unsas la va dar.
. . . . . .
Lo pobret avi's moria, — la mare deya ¡de fam!
No se sab del cistellayre — que l'hagi abrusat cap llamp.
. . . . . .
Y'ls nins, fills del cistellayre, — plens de joyas, de diamants (4).

(1) El mercat de palmes s'establia antigament als volts de la parroquia de Santa Maria del Mar, especialment en les places de Moncada y del Born; se posà també a la Rambla de les Flors, y actualment s'estableix a la Rambla de Catalunya.

(2) El *grill* la naturalesa'l cria com un full de paper que té quatre cares o planes, y pera treballar-lo s'ha de partir, y d'això se'n diu *esgrillar*. El teixit que s'anomena de *mig grill* consisteix en que aquest, un cop *esgrillat*, se parteix pel mig; y com queda la meitat més estret, el teixit es més fi y més costós de treballar.

(3) En les professons de Setmana Santa era costum que'l Misteri que representava'l Sant Sepulcre anés aquest guarnit ab una *palma* de tota l'alçada d'un *palmó*.

(4) Qui això digué es indubtable que creya en lo que diu tot-hom: *Qui fa un cove fa un cistell*, y ignorava que costa més fer un cistell que un cové: per això va atribuir al cisteller una acció verament falsa. En primer lloch, cap cisteller ha pogut anar guarnit de diamants, sinó que, al revés, está propens a que tota sa vida sia sols *un pela-canyes* — sinònim de pobre, — y per aquixa rahó d'esser pobre no hauria comprat la *palma;* y si ho hagués fet, al vendre-la no hauria convertit els *setze sous* en *sis unses*. Diem no l'hauria comprada perquè entre'ls cistellers hi han hagut los millors *palmistes;* de manera que així com los esparters són los comerciants de la palma, els cistellers són els que fan la má d'obra, es a dir, los industrials. Per lo tant, si a un cisteller li haguessin demanat la palma del Sant Sepulcre pera la professó de Setmana Santa, li haurien hagut d'encarregar pera la Setmana de Rams, puig el Diumenge de Rams los cistellers, *donat o venut*, procuren liquidar totes les existencies, ja que sols los esparters, passat aquest dia, ne poden treure més o menys profit dels palmons que'ls hi queden, puig n'arrenquen els *grills* y'n fan espanta-mosques, que usen los carnicers y gallinaires.

Consti que ab lo dit no'ns proposem *sentar plaça* de savis y molt menys *esmenar la plana* an el poeta que es gloria llegítima de Catalunya, y sí sols aprofitar aqueixa ocasió pera explicar coses y costums desconegudes de molts que això llegeixin.

Escrites ja aquestes *notes*, hem sabut que'l *nét* de la composició poètica «La Palma del Sant Sepulcre» es son mateix autor, en Frederich Soler, y l'*avi*, el seu avi. Com no'ns ha sigut possible adquirir més detalls del fet que'ns han assegurat era històrich, creyem que, no obstant y això, res desfà lo dit, puig *una flor no fa estiu, ni dugues primavera*.

Abans de cloure aquestes *notes* devem fer constar nostre agraiment vers el jove artista català en Antoni Estruch, qui ha honorat el «Cançoner popular» desde Roma — sa actual residencia — ab l'artístich dibuix que capça aquesta cançó popular catalana.

Los beneficis que s'obtinguin en la venda d'aquesta publicació se destinaran a la continuació de la mateixa, y lo sobrant se cedirà a l'«Unió Catalanista».

Cançó XXXIII Deposit: Rambla de Sant Joseph, 11 **Preu: 10 cènts.**

Tip. L'AVENÇ, Ronda Universitat, 20. — Barcelona

ERRADES Y ESMENES MÉS NOTABLES

CANÇÓ I

La tonada s'ha de cantar *Poc a poc*.

CANÇÓ II

La tonada s'ha de cantar *Molt poc a poc*. En el *do sostingut* del tercer compas, y en el *la* del quint hi falta un punt. La repetició dels dos versos darrers pot suprimir-se, puix el poble no acostuma repetir-los.

CANÇÓ III

La tonada s'ha de cantar *Alegre*.

CANÇÓ IV

La tonada s'ha de cantar *Mol poc a poc*.

CANÇÓ V

La tonada s'ha de cantar *Depressa*.

CANÇÓ VIII

El *si* del desè compas ha d'esser un *sol*.

CANÇÓ XIX

La tonada s'ha de cantar *Moderat*.

CANÇÓ XXI

En el compas quart al segon *si* hi falta un punt.

CANÇÓ XXIV

El primer *re* de l'onzè compas ha d'esser *semínima*.

CANÇÓ XXV

En el *si* del compas vuitè hi falta un punt.

CANÇÓ XXVIII

A l'ultim *fa* de la tonada hi falta un *bequadro*.

CANÇÓ XXX

En el *mi* del setè compas y en el *do* del setzè hi falta un punt.

CANÇÓ XXXI

El *sol* del setè compas ha d'esser un *fa*.

Aquest CANÇONER POPULAR començà a publicar-se
en la ciutat de Barcelona'l mes de Febrer
de 1901 y s'acabà aquesta pri-
mera serie en el mes
d'Abril de
1903.

260553

LS.C
C 2158

Author

Title Cançoner popular.

DATE.	NAME OF BORROWER.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

4 pessetes